

Ministarstvo
finansija

Adresa: Ul. Stanka Dragojevića br. 2
81000 Podgorica Crna Gora
www.mif.gov.me

Br: 05-02-908/24-8951/2

Podgorica, 16.01.2025. godine

Za: MINISTARSTVO EVROPSKIH POSLOVA, Bulevar Revolucije br. 15, Podgorica

gospođi, Maidi Gorčević, ministarki

Predmet: Mišljenje na Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma o pristupanju Instrumentu između Evropske Unije koju predstavlja Evropska komisija i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast

Veza: Vaš akt br. 05/2-908/24-4518 od 27.12.2024. godine

Poštovana gospođo Gorčević,

Povodom *Predloga zakona o potvrđivanju Sporazuma o pristupanju Instrumentu između Evropske Unije koju predstavlja Evropska komisija i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast*, Ministarstvo finansija daje sledeće:

MIŠLJENJE

Na tekst Predloga zakona i pripremljeni Izveštaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

U skladu sa dostavljenim Predlogom zakona o potvrđivanju Sporazuma o pristupanju Instrumentu između Evropske unije koju predstavlja Evropska komisija i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore, o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast, a imajući u vidu nadležnosti Nacionalne službenice za ovjeravanje, koje se odnose na finansijski kontrolni sistem, izvršena je analiza od strane Direktorata za upravljanje strukturama pretprijetne podrške EU. Analizom je utvrđeno da je Predlog Zakona usaglašen sa kriterijumima i važećim odredbama propisanim legislativom Evropske unije i pripremljen u skladu sa usvojenim informacijama Vlade Crne Gore, te da se usvajanjem akta omogućava buduće sprovođenje strateških reformi.

Uvidom u dostavljeni materijal i Izveštaj o analizi uticaja propisa, navedeno je da je za Crnu Goru alocirano 383,5 mil.€, od čega 110 mil.€ čine bespovratna sredstva, a 273,5 mil.€ povoljni krediti, te da je od ukupnog iznosa podrške planirano da 178,5 mil.€ bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 mil.€ biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i imlementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO). Takođe, navedeno je da su detaljne budžetske alokacije i izvori finansiranja za implementaciju mjera razrađeni u 2024. godini i biće razrađeni i za naredne godine, a obezbjeđuju se iz budžeta Crne Gore. Nadalje, potpisivanjem Sporazuma o zajmu, čiju pripremu koordiniše Ministarstvo finansija, biće definisan način vraćanja kreditnih sredstava.

Budući da je u primjeni privremeno finansiranje, shodno članu 37 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, Ministarstvo finansija će do donošenja Zakona o budžetu Crne Gore za 2025. godinu potrošačkim jedinicama mjesečno odobravati sredstva utvrđena Rješenjem o privremenom finansiranju za 2025. godinu najviše do iznosa 1/12 (jedne dvanaestine) stvarnih izdataka u prethodnoj godini.

Pored navedenog ukazujemo na član 40 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti kojim se uređuje da ugovorene obaveze moraju biti usklađene sa planiranim i odobrenim sredstvima, kao i da je budžetski izvršilac odgovoran za zakonito korišćenje sredstava odobrenih potrošačkoj jedinici.

S tim u vezi, Ministarstvo finansija, sa aspekta državnog budžeta, u načelu nema primjedbi na dostavljeni Predlog zakona, uz napomenu da je iznos sredstava neophodan za navedene namjene u 2025. godini potrebno planirati u skladu sa članom 37 i 40 Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti do donošenja Zakona o budžetu Crne Gore za 2025. godinu, dok će sredstva potrebna u narednim godinama biti predmet razmatranja prilikom procesa izrade godišnjih zakona o budžetu Crne Gore.

S poštovanjem,

 MINISTAR
Milica Vuković
[Handwritten signature]

Kontakt osobe:

mr Ivana Radojičić, Direktorat za finansijski sistem i koordinaciju politika, ivana.radojicic@mif.gov.me;
Ivana Čupić, Direktorat za upravljanje strukturama pretprijetne podrške EU, ivana.cupic@mif.gov.me;
Milica Kočalo, Direktorat za državni budžet, milica.kocalo@mif.gov.me.

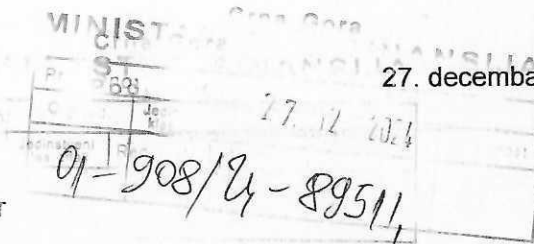
Crna Gora
Ministarstvo evropskih poslova

Adresa: Bulevar revolucije 15
81000 Podgorica, Crna Gora
Tel: +382 20 481 301
www.gov.me/mep

Br: 05/2-908/24-4518

27. decembar 2024. godine

Za: Ministarstvo finansija
gđin Novica Vuković, ministar

PREDMET: Zahtjev za mišljenje na Predlog Zakona o potvrđivanju Sporazuma o pristupanju Instrumentu između Evropske Unije koju predstavlja Evropska komisija i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast

Poštovani gospodine Vukoviću,

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 19. decembra 2024. godine usvojila Predlog osnove za zaključivanje i prihvatila Sporazum o pristupanju Instrumentu između Evropske unije i Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast s Predlogom sporazuma. Takođe, Vlada je zadužila Ministarstvo evropskih poslova da pripremi i dostavi Vladi Predlog zakona o potvrđivanju Sporazuma.

Imajući u vidu dalju proceduru upućivanja Vladi na usvajanje, u prilogu Vam dostavljamo na mišljenje Predlog Zakona o potvrđivanju Sporazuma o pristupanju Instrumentu između Evropske Unije koju predstavlja Evropska komisija i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast sa analizom uticaja propisa. Imajući u značaj neophodnost što bržeg usvajanja Zakona o potvrđivanju Sporazuma najljubaznije Vas molimo da nam mišljenje dostavite u što skorijem roku.

S poštovanjem,

Maida Gorčević

MINISTARKA

Prilozi: - Predlog Zakona o potvrđivanju Sporazuma o pristupanju Instrumentu između Evropske Unije koju predstavlja Evropska komisija i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast sa analizom uticaja propisa

Kontakt osoba: Marko Dragaš
Načelnik Direkcije za regionalne i infrastrukturne projekte
Tel: +382 67 228 011
Email: marko.dragas@mep.gov.me

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA

MINISTARSTVO EVROPSKIH POSLOVA

NAZIV PROPISA

PREDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA O PRISTUPANJU INSTRUMENTU IZMEĐU EVROPSKE UNIJE KOJU PREDSTAVLJA EVROPSKA KOMISIJA I CRNE GORE KOJU PREDSTAVLJA VLADA CRNE GORE O POSEBNIM ARANŽMANIMA ZA SPROVOĐENJE PODRŠKE UNIJE CRNOJ GORI U OKVIRU INSTRUMENTA ZA REFORME I RAST

1. Definisanje problema

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

1a) Potpisivanje Sporazuma o pristupanju instrumentu između Evropske unije i Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast preduslov je za korišćenje sredstava iz Plana rasta, a na osnovu usvojene Reformske agende 2024-2027. Predložena Reformska agenda Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast u okviru Plana rasta EU za Zapadni Balkan je ključni dokument koji ima za cilj ubrzanje ekonomske konvergencije Crne Gore prema prosjeku Evropske unije i sprovođenje neophodnih reformi kako bi se ubrzala integracija u EU. Evropska komisija (EK) je usvojila novi Plan rasta 8. novembra 2023. godine, sa projekcijom da će reforme i finansijska podrška EU imati pozitivan efekat na ekonomski rast država kandidata. Plan predviđa kombinaciju bespovratnih sredstava i povoljnih kredita u ukupnom iznosu od 6 milijardi eura za period 2024-2027, pri čemu je za Crnu Goru alocirano 383,5 miliona eura, od čega 110 miliona eura čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona eura povoljni krediti. Od ukupnog iznosa podrške planirano je da 178,5 miliona eura bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona eura biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirano kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO). Shodno programskim dokumentima, planirana je dodijela sredstava u šest polugodišnjih tranši podrške, u zavisnosti od stepena realizacije planiranih reformi. Sredstva koja će biti dostupna Crnoj Gori uslovljena su uspješnom implementacijom reformskih mjera definisanih u Reformskoj agendi, zbog čega je ovaj dokument važan za ekonomski i politički razvoj Crne Gore, kao i za ubrzanje evropske integracije.

1b) Slijedeći potrebu država Zapadnog Balkana da proces pristupanja EU, koji se dominantno odvijao kroz politički dijalog, postane dominantno proces ekonomske integracije, Evropska komisija je usvojila predlog novog Plana rasta za Zapadni Balkan čiji je osnovni cilj ubrzanje procesa proširenja, te brže dostizanje prosječnog ekonomskog razvoja unutar EU, odnosno brža ekonomska konvergencija regiona Zapadnog Balkana. Ključna pretpostavka novog pristupa Evropske unije je da će sprovođenje reformi, uz izdašniju finansijsku podršku imati pozitivan efekat na ekonomski rast ekonomija država kandidata.

1c) Analiza trenutnog stanja u Crnoj Gori ukazuje na nedovoljnu iskorišćenost raspoloživih ekonomskih resursa, što dovodi do sporijeg ekonomskog rasta usljed otežanog protoka robe, usluga

rada uz unapređenje obrazovanja i profesionalnog usavršavanja.

6. Cilj strukturne reforme **POVEĆANJE DJELOTVORNOSTI I UNAPREĐENJE SISTEMA SOCIJALNE I DJEČJE ZAŠTITE** JE razvoj društveno i fiskalno održivih usluga socijalne zaštite

Reformaska agenda, odnosno planirane reformske mjere, pružaju doprinos ispunjavanju preporuka iz Zajedničkog dijaloga o politikama, tj. ispunjavanju 6 preporuka za Crnu Goru koje su definisane na ministarskom sastanku iz maja 2023. godine. Važna smjernica prilikom formulisa nja mjera sadržanih u ovoj Reformskoj agendi bile su i ključne preporuke iz Izvještaja Evropske komisije za Crnu Goru za 2023. godinu, prije svega u dijelu koji se odnosi na ekonomske kriterijume i reformu javne uprave, kao ključne kategorije koje su uticale na formulaciju reformskih mjera. Crna Gora još nije usvojila Nacionalni energetske i klimatski plan, ali se dio refomskih mjera u obla sti energetske/zelenne tranzicije odnosi upravo na njegovo usvajanje i sprovođenje. S druge stra ne, Crna Gora aktivno sprovodi politiku klimatskih promjena, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom nivou, kao jedna od 197 država članica Okvirne konvencije Ujedinjenih nacija o Promjeni klime, čija je članica od 2006. godine.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

3a) Imajući u vidu da Sporazum o pristupanju instrumentu preciznije definiše odredbe i obaveze kako od strane Evropske komisije, tako i od strane Crne Gore, u slučaju „status quo“ opcije, odnosno nepotpisivanja predmetnog Sporazuma, opredijeljena bespovratna EU sredstva za sprovođenje programa neće biti operativna.

3b) Preferirana opcija je da se Sporazum o pristupanju instrumentu potpiše jer bi to omogućilo da, uz potpisivanje Sporazuma o zajmu, počne proces trošenja sredstava koja su Crnoj Gori na raspolaganju kroz predmetni Sporazum o pristupanju instrumentu. Samim tim, potpisivanje Sporazuma je ujedno jedina moguća opcija u cilju daljeg raspolaganja ovim sredstvima u Crnoj Gori i finansiranja obaveza iz svih oblasti koje su obuhvaćene Reformskom agendom.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerovatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

4a) Potpisivanje Sporazum o pristupanju instrumentu imaće pozitivan uticaj na crnogorsko društvo u cjelini, jer se radi o strateškim reformama u Crnoj Gori.

4b) Za Crnu Goru je alocirano 383,5 miliona eura, od čega 110 miliona eura čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona eura povoljni krediti. Od ukupnog iznosa podrške planirano je da 178,5 miliona eura bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona eura biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO). Potpisivanjem Sporazuma o zajmu će se definisati način vraćanja kreditnih sredstava, što je predmet Sporazuma o zajmu čiju pripremu koordiniše Ministarstvo finansija.

4c) S obzirom na to da će potpisivanje Sporazum o pristupanju instrumentu uz Sporazum o zajmu

5a i 5b) Za Crnu Goru je alocirano 383,5 miliona eura, od čega 110 miliona eura čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona eura povoljni krediti. Od ukupnog iznosa podrške planirano je da 178,5 miliona eura bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona eura biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO).

Detaljne budžetske alokacije i izvori finansiranja za implementaciju mjera su razrađeni za aktivnosti čija je realizacija planirana do kraja 2024. godine i biće razrađeni i za naredne godine. Važno je napomenuti da se sredstva za implementaciju reformi obezbjeđuju iz budžeta Crne Gore, zajedno s jasnim vremenskim rasporedom za svaku fazu procesa implementacije. Upravo po fazama im plementacije, biće i mjerljiv napredak svake reforme.

5c) Implementacijom propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze, osim da sredstva neće biti dostupna ili će biti vraćena EU, ukoliko dođe do nepotpisivanja predmetnog Sporazuma ili ukoliko dođe do neispunjavanja definisanih obaveza.

5d) Sredstva za implementaciju mjera u 2024. godini obezbijeđena su u Budžetu, a isto će biti urađeno i za reforme i pripadajuće aktivnosti tokom kompletnog perioda implementacije Instrumenta. Kako se reforme budu realizovale, a u skladu sa sistemom polugodišnjih isplata na osnovu izvještaja o implementaciji, bespovratna sredstva će biti uplaćivana u Budžet Crne Gore. Svi detalji u vezi sa načinom dodjeljivanja bespovratnih sredstava i obezbjeđivanja budžetskih sredstava biće definisati kroz Sporazum o zajmu koji je u pripremi, a u nadležnosti je Ministarstva finansija.

5e) Nakon usvajanja Sporazuma o pristupanju instrumentu je planirano usvajanje Zakona o potvrđivanju Sporazuma i odgovarajućih podzakonskih akata.

5f) Implementacijom predmetnog Sporazuma stvoriće se dodatni direktni prihodi za budžet Crne Gore, jer će se realizacijom Sporazuma, pored unapređenja situacije u svim sektorima obuhvaćenim Reformskom agendom, uz sve multiplikativne faktore, biti dovoljni da ispune ambicioznu najavu Evropske komisije da bi ovakav plan mogao duplirati ekonomski rast regiona do 2030. Kao jedna od reformi je planirano stvaranje uslova za sveobuhvatnu reformu poreskog sistema u cilju proširenja poreske osnovice, čime bi se stvorio ambijent za generisanje novih izvora prihoda.

5g) 5h) Metodologija definisanja finansijskih izdataka i načini korišćenja finansijskih sredstava za implementaciju predmetnog Sporazuma su u skladu sa pravilima propisanim Regulativom (EU) br 2024/1449. Dodatno, pošto je predmetni Sporazum već iskomuniciran sa relevantnim resorima i predstavnicima EU, nisu identifikovani nikakvi problemi po pitanju obračuna finansijskih izdataka.

5i) 5j) S obzirom na to da je Ministarstvo finansija bilo uključeno u kompletan proces planiranja, nijesu postojale nikakve dodatne sugestije Ministarstva finansija na Predlog Sporazuma o pristupanju instrumentu. Takođe, s obzirom na to da je Sporazum prethodno iskomuniciran sa svim zainteresovanim stranama, sve sugestije su već uključene u sami tekst sporazuma.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertna podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

6a) Efikasno angažovanje zainteresovanih strana i konsultacije se smatraju ključnim za uspjeh predloženog Sporazuma o pristupanju instrumentu, a u pripremi teksta Reformske agende je bio uključen širok spektar zainteresovanih strana (akademska i biznis zajednica, NVO sektor) sa različitim interesima što je zahtijevalo različite nivoe informacija. Stoga se određene aktivnosti u procesu komunikacije moraju fokusirati na zadovoljenje potreba određenih osoba i grupa, posebno

Datum i mjesto

24. decembar 2024. godine, Podgorica

MINISTARKA EVROPSKIH POSLOVA

Maida Gorčević

A handwritten signature in dark ink, appearing to read "Maida Gorčević", written over the official stamp.

ZAKON

**O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA O PRISTUPANJU INSTRUMENTU
IZMEĐU EVROPSKE UNIJE KOJU PREDSTAVLJA EVROPSKA
KOMISIJA I CRNE GORE KOJU PREDSTAVLJA VLADA CRNE
GORE O POSEBNIM ARANŽMANIMA ZA SPROVOĐENJE PODRŠKE
UNIJE CRNOJ GORI U OKVIRU INSTRUMENTA ZA REFORME I
RAST**

Član 1

Potvrđuje se Sporazum o pristupanju Instrumentu Između Evropske unije koju predstavlja Evropska komisija i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast, potpisan u Briselu 22. novembra 2024. godine i u Podgorici 27. decembra 2024. godine, u originalu na engleskom jeziku.

Član 2

Tekst Sporazuma o pristupanju Instrumentu iz člana 1 ovog zakona, u originalu na engleskom jeziku i u prevodu na crnogorski jezik, glasi:

**FACILITY AGREEMENT
BETWEEN**

THE EUROPEAN UNION

Represented by the Commission

AND

MONTENEGRO

Represented by the Government of Montenegro

ON

**SPECIFIC ARRANGEMENTS FOR IMPLEMENTATION OF UNION SUPPORT
TO MONTENEGRO UNDER THE REFORM AND GROWTH FACILITY**

TABLE OF CONTENTS

<u>TITLE I: GENERAL PROVISIONS.....</u>	6
<u>Article 1</u> <u>Interpretation and definitions</u>	6
<u>Article 2</u> <u>Subject and scope of the Agreement</u>	7
<u>Article 3</u> <u>General principles for Union support under the Facilit</u>	8
<u>Article 4</u> <u>EU restrictive measures</u>	10
<u>Article 5</u> <u>National Reform and Growth Facility Coordinator.....</u>	11
<u>TITLE II: RULES FOR IMPLEMENTATION.....</u>	13
<u>Article 6</u> <u>Pre-conditions, general conditions and payment conditions for Union support under the Facility</u>	13
<u>TITLE III: TAXES AND ELIGIBILITY.....</u>	13
<u>Article 7</u> <u>Taxes, duties and charges</u>	13
<u>Article 8</u> <u>Rules on eligibility</u>	13
<u>TITLE IV: PROTECTION OF THE FINANCIAL INTERESTS OF THE UNION</u>	14
<u>Article 9</u> <u>Internal control systems, and obligations to fight mismanagement of funds.....</u>	14
<u>Article 10</u> <u>Anti-fraud Coordination Service</u>	17
<u>Article 11</u> <u>EU's anti-fraud structure and the Beneficiary's cooperation with it.....</u>	17
<u>Article 12</u> <u>Rights of the Union institutions, bodies, offices and agencies to monitor the implementation of the Facility, investigate and obtain access.....</u>	19
<u>TITLE V: RELEASE OF FUNDING, RECOVERY AND ENFORCEMENT</u>	21
<u>Article 13</u> <u>Pre-financing.....</u>	21
<u>Article 14</u> <u>Rules on the release of funds</u>	22
<u>Article 15</u> <u>Payment allocation</u>	24
<u>Article 16</u> <u>Payment of loan support</u>	24
<u>Article 17</u> <u>Rules on the withholding, reduction and redistribution of funds prior to the release of funds</u>	25
<u>Article 18</u> <u>Rules on reduction, recovery and enforcement following the release of funds.....</u>	25
<u>Article 19</u> <u>Non-repayable support channelled through the Western Balkans Investment Framework</u>	27
<u>Article 20</u> <u>Loan support channelled through the Western Balkans Investment Framework</u>	27
<u>TITLE VI: TRANSPARENCY, DATA PROTECTION AND VISIBILITY</u>	28
<u>Article 21</u> <u>Data collection and transparency.....</u>	28
<u>Article 22</u> <u>Data protection</u>	29
<u>Article 23</u> <u>Visibility.....</u>	29
<u>Article 24</u> <u>Retention of documents.....</u>	30
<u>TITLE VII MONITORING, REPORTING AND EVALUATION.....</u>	30
<u>Article 25</u> <u>General reporting requirements for the Beneficiaries</u>	30
<u>Article 26</u> <u>Language</u>	32
<u>Article 27</u> <u>Information in the context of ex-post evaluations of the Reform and Growth Facility by the Commission.....</u>	32

<u>TITLE VIII: FINAL PROVISIONS</u>	32
<u>Article 28</u> <u>Entry into force</u>	32
<u>Article 29</u> <u>Amendments</u>	32
<u>Article 30</u> <u>Suspension of the Agreement</u>	32
<u>Article 31</u> <u>Termination of the Agreement</u>	33
<u>Article 32</u> <u>Communication and exchange of information</u>	34
<u>Article 33</u> <u>Governing law and jurisdiction</u>	34
<u>Article 34</u> <u>Arrangements for providing supplementary information</u>	35
<u>Article 35</u> <u>European Parliament and Council</u>	35
<u>Article 36</u> <u>Annexes</u>	35
<u>ANNEX A: MODEL FOR THE REQUEST FOR THE RELEASE OF FUNDS</u>	37
<u>ANNEX B: MODEL FOR THE DECLARATION OF ASSURANCE</u>	41
<u>ANNEX C: REPORTING ON IRREGULARITIES</u>	42
<u>ANNEX D: FURTHER DEFINITIONS FOR THE PURPOSE OF PROTECTING THE EU'S FINANCIAL INTERESTS</u>	45

The European Union represented by the European Commission, hereinafter referred to as the 'Commission',

of the one part,

and Montenegro represented by Government of Montenegro, hereinafter referred to as the 'Beneficiary'

of the other part,

and together, jointly referred to as the 'Parties',

WHEREAS

- (1) Regulation (EU) 2024/1449 of the European Parliament and of the Council established the 'Reform and Growth Facility for the Western Balkans' (the 'Facility')¹ to support the enlargement process by accelerating the alignment with the Union acquis, accelerate regional economic integration as well as socio-economic convergence with the EU.
- (2) In accordance with Article 11 of Regulation (EU) 2024/1449, the Beneficiary on [8 October 2024] has submitted to the Commission a Reform Agenda for the duration of the Facility, which provides an overarching framework to achieve the objectives of the Facility and which is based on the structural reforms part of the latest economic reform programme and the related joint policy guidance agreed at the economic and financial dialogue in May 2023, its growth strategy where applicable, the enlargement policy framework and the Economic and investment plan for the Western Balkans. The Reform Agenda also sets out investment areas.
- (3) Pursuant to Article 13 of Regulation (EU) 2024/1449, the final implementation date of 31 December 2027 set out in the Reform Agenda for the fulfilment of the payment conditions related to the final set of measures should include the time necessary for the Commission to evaluate the successful fulfilment of the payment conditions concerned and to adopt the subsequent release decisions. Accordingly, and as prescribed by Article 13(1), point (i) of Regulation (EU) 2024/1449, the Beneficiary is to implement the agreed qualitative and quantitative steps by 31 August 2027 at the latest, and submit a duly justified request for the release of funds in respect of fulfilled payment conditions related to these quantitative and qualitative steps without delay and at the latest by 30 September 2027.
- (4) In accordance with Articles 14 of Regulation (EU) 2024/1449, the Commission assessed the relevance, comprehensiveness and appropriateness of the Reform Agenda.
- (5) The Reform Agenda has to be approved by Commission Implementing Decision.
- (6) In accordance with Article 19 of Regulation (EU) 2024/1449, in order to maximise the leverage of Union financial support to attract additional investment, and to ensure

¹ Regulation (EU) 2024/1449 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 on establishing the Reform and Growth Facility for the Western Balkans, OJ L, 2024/1449, 24.5.2024, p. 1.

Union control over the expenditure, infrastructure investments supporting the Reform Agenda are to be implemented through the Western Balkans Investment Framework ('WBIF') and the European Western Balkans Joint Fund set up under the WBIF for receiving donors' contributions ('EWBJF') in accordance with the rules of the fund (the 'Joint Fund General Conditions'). The Commission submits relevant investment projects or programme proposals to the WBIF Operational Board for its opinion only upon completion of the relevant conditions and adoption of the Commission decision referred to in Article 21(3) of Regulation (EU) 2024/1449. In accordance with Article 9 of Regulation (EU) 2024/1449, the Commission is to conclude a facility agreement (the '**Facility Agreement**') with the Beneficiary laying down the principles of the financial cooperation between the Commission and the Beneficiary and the obligations and conditions that the Beneficiary needs to fulfil for the release of Facility funding.

- (7) Considering that under the Facility the support channelled through the WBIF, intends to fund investment projects with a long implementation period, it is justified to provide for an implementation period of 204 months, which is proportionate to the lifespan of the investment projects.
- (8) In accordance with Article 9 of Regulation (EU) 2024/1449, the Facility Agreement should constitute a framework agreement setting out specific arrangements for the implementation of Union support under the Facility, translating the relevant provisions of Regulation (EU) 2024/1449 into bilateral rights and obligations for the Commission and the Beneficiary. It should also constitute a financing agreement within the meaning of Article 114(2) of Regulation (EU, Euratom) 2024/2509² (the '**Financial Regulation**') as regards the amount of non-repayable support under the Facility.
- (9) It is necessary to ensure that the rules on cooperation for the protection of the financial interests of the Union set by Article 223(5)(c) and Article 129 of the Financial Regulation are enforced.
- (10) The Facility Agreement is without prejudice to the duty to report to the European Public Prosecutor's Office (EPPO) any criminal conduct in respect of which it could exercise its competence pursuant to Article 24 of Council Regulation (EU) 2017/1939³, as well as the notification flows between the Commission and OLAF and between the former and the EPPO defined in the Administrative Arrangements between the European Commission and OLAF (C(2018)7705 of 21 November 2018) and the working arrangement between OLAF and the EPPO of 5 July 2021, and the Agreement of 18 June 2021 between the European Commission and the EPPO.
- (11) In the framework of the Union's restrictive measures, adopted on the basis of Article 29 TEU and Article 215 TFEU, no funds or economic resources may be made available, directly or indirectly, to or for the benefit of designated legal persons, entities or bodies. In addition, sectoral restrictive measures prohibit, among others, certain transactions with third countries subject to sanctions, prohibiting financing and

² Regulation (EU, Euratom) 2024/2509 of the European Parliament and of the Council of 23 September 2024 on the financial rules applicable to the general budget of the Union, OJ L 239, 26.9.2024.

³ Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO'), OJ L 283, 31.10.2017, p. 1.

financial assistance in relation to prohibited goods and services, prohibiting public or concession contracts with, and support under Union programmes for the benefit of persons in certain third countries subject to sanctions. The Facility Agreement should therefore set out an obligation for the Beneficiary to ensure that funding under the Facility is not provided in breach of any of the Union's restrictive measures.

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

TITLE I: GENERAL PROVISIONS

Article 1 Interpretation and definitions

1. The terms used in this Agreement shall bear the same meaning as defined and attributed to them in Regulation (EU) 2024/1449.
2. References to this Agreement are intended as references to such Agreement as amended, supplemented or replaced.
3. 'Union restrictive measures' means restrictive measures adopted by the Union pursuant to Article 29 of the Treaty on European Union (TEU) or Article 215 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU).
4. 'WBIF' means the Western Balkans Investment Framework (WBIF), a joint initiative of the EU, partner financial organisations, bilateral donors and beneficiaries, aimed at enhancing harmonisation and cooperation in investments for the socio-economic development of the region and contributing to the European perspective of the Western Balkans, as referred to in Article 12 of Regulation (EU) 2021/1529⁴.
5. 'European Western Balkans Joint Fund (EWBJF)' is the joint fund established under the Western Balkans Investment Framework (WBIF) for receiving donors' contributions, in accordance with the General Conditions lastly approved by Commission Decision C(2023)4806 of 19 July 2023⁵.
6. 'Contribution arrangement' means the written agreement concluded between a Contributor and the EWBJF which sets out the amount committed by a Contributor to the EWBJF, the currency of such contribution, the manner in which payments thereof will be made to the Fund Account and may contain such other administrative matters as may be required and are permitted by the General Conditions, and will be substantiated in the form attached at Annex A to the General Conditions, as applicable. The Contribution Arrangement also serves as adherence to the General Conditions.
7. 'Fund managers' means the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) and the European Investment Bank (EIB), managers of the EWBJF.
8. The 'National Reform and Growth Facility Coordinator' (the 'Coordinator') is the Beneficiary's interlocutor with the Commission for the overall implementation of the Facility.

⁴ Regulation (EU) 2021/1529 of the European Parliament and of the Council of 15 September 2021 establishing the Instrument for Pre-Accession assistance (IPA III), OJ L 330, 20.9.2021, p. 1.
⁵ Commission Decision C(2023)4806 amending Commission Decision C(2016)3610 final as regards the approval of the General Conditions of the European Western Balkans Joint Fund, 19.7.2023.

9. 'Partner Financial Organisations' means international financial institutions and national development banks that implement socio-economic investments in the Western Balkans within the framework of the WBIF.
10. 'Request for the release of funds' means the Beneficiary's request, in the form of Annex A, for release of the instalments.
11. 'Restricted person' means any entities, individuals or groups of individuals designated by the Union as subject to the Union restrictive measures⁶.
12. In addition, for the purpose of the protection of the financial interests of the Union, the definitions in Annex D apply.

Article 2 Subject and scope of the Agreement

1. In accordance with Article 9 of Regulation (EU) 2024/1449, this Agreement lays down the principles of the financial cooperation between the Commission and the Beneficiary under Regulation (EU) 2024/1449. It sets out, among other elements, detailed provisions concerning:
 - the management, control, supervision, monitoring, evaluation, reporting and audit of the funds under the Facility; as well as
 - the measures to effectively prevent, detect, correct, and report of irregularities, fraud, corruption and other illegal activities affecting the Union's financial interests, including conflicts of interests as well as to enable their effective integration and prosecution, by the competent Union and/or national bodies.
2. This Agreement also constitutes a financing agreement within the meaning of Article 114(2) of the Financial Regulation as regards the amount of non-repayable support referred to in paragraph 3 of this Article.
3. In accordance with Commission Implementing Decision C(2024)7375 of 23 October 2024, approving the Reform Agenda for the Beneficiary, the Union makes available a total financial contribution of up to EUR 110,058,055.15 as non-repayable support and a total financial contribution of up to EUR 274,436,161.85 as loan support, to be released upon the positive assessment of the satisfactory fulfilment by the Beneficiary of the payment conditions set out in the Reform Agenda.
4. This amount may be amended in accordance with the conditions set out in Article 17 of this Agreement.
5. As set out in part 2 of the Reform Agenda, the final implementation date of 31 December 2027 for the fulfilment of the payment conditions related to the final set of measures includes the time necessary for the Commission to evaluate the successful fulfilment of the payment conditions concerned and to adopt the subsequent release decisions. Accordingly, the Beneficiary shall implement the agreed qualitative and quantitative steps by 31 August 2027 at the latest, and submit a duly justified request for the release of funds in respect of fulfilled payment conditions related to these quantitative and qualitative steps without delay and at the latest by 30 September 2027.

⁶ www.sanctionsmap.eu. The sanctions map is an IT tool for identifying the sanctions regimes. The sanctions stem from legal acts published in the Official Journal of the European Union (OJ). In case of discrepancy between the published legal acts and the updates on the website, the OJ version prevails.

6. The amounts set out in paragraph 3 of this Article may be increased as a result of a redistribution of funds among Beneficiaries of the Facility in accordance with Article 17 of this Agreement and subject to the Commission amending the implementing decision, an amendment to this Agreement, and the conclusion of a new loan agreement for any additional loan amount.
7. In accordance with Article 21(6) of Regulation (EU) 2024/1449, any amount in the form of non-repayable support corresponding to payment conditions that have not been fulfilled by 31 December 2028 shall not be due to the Beneficiary and shall be decommitted.
8. The duration of the implementation period of this Agreement is 204 months from its entry into force.
9. Pursuant to Article 9(2) of Regulation (EU) 2024/1449, this Agreement shall be complemented by a loan agreement.
10. Funding shall be granted to the Beneficiary in the form of non-repayable support and loan support only after this Agreement and the applicable loan agreement have entered into force.
11. The funding for non-repayable support shall be implemented under indirect management with entrusted entities and shall be gradually provided through contributions paid into the EWBIF in accordance with the terms of the contribution arrangements concluded between the Commission and the fund managers (as specified under Article 20 of this Agreement).

Article 3 General principles for Union support under the Facility

1. Union support under the Facility shall be provided in accordance with the enlargement policy framework and shall take due account of the Commission Communication on EU Enlargement Policy and reports included in the Commission's annual enlargement package, as well as of the relevant resolutions of the European Parliament, relevant communications from the Commission and their accompanying documents, including, where applicable, on the rule of law, human rights, Commission staff working documents and joint communications from the Commission and the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy.
2. Pursuant to Article 4 of Regulation (EU) 2024/1449, the following principles shall apply to Union support under the Reform and Growth Facility:
 - a. Cooperation under the Facility shall be needs-based and shall promote the development effectiveness principles, namely ownership of development priorities by the Beneficiary, a focus on clear conditionality and tangible results, inclusive partnerships, transparency and mutual accountability. That cooperation shall be based on an effective and efficient allocation and use of resources.
 - b. The provision of macro-financial assistance shall not fall within the scope of the Reform and Growth Facility.

- c. Support from the Facility shall be additional and complementary to the support provided under other Union programmes and instruments. Activities eligible for funding under Regulation (EU) 2024/1449 may receive support from other Union programmes and instruments provided that such support does not cover the same cost and that adequate oversight and budgetary control is ensured. The Commission shall ensure complementarity and synergy between the Facility and other Union programmes and instruments, and that duplication of assistance and double funding is avoided. There shall be no overlap between support provided under Regulation (EU) 2024/1449 and Regulation (EU) 2021/1529⁷.
- d. Activities under the Facility shall mainstream and promote democracy, human rights and gender equality, progressively aligning the Beneficiary's policies with the social, climate and environmental standards of the Union. They shall mainstream climate change mitigation and adaptation, where relevant, disaster risk reduction, environmental protection and biodiversity conservation, including through environmental impact assessments, where appropriate. Activities shall also support progress towards the Sustainable Development Goals, promoting integrated actions that can create co-benefits and meet multiple objectives in a coherent way. Those activities shall avoid stranded assets and shall be guided by the 'do no significant harm' and 'leave no one behind' principles, as well as by the sustainability mainstreaming approach underpinning the European Green Deal.
- e. The Beneficiary and the Commission shall ensure that gender equality, gender mainstreaming and the integration of a gender perspective are taken into account and promoted throughout the implementation of the Reform Agenda and the implementation of the Facility. The Beneficiary and the Commission shall take the appropriate steps to prevent any discrimination based upon gender, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation.
- f. The Facility shall not support activities or measures that are incompatible with the Beneficiary's Energy and Climate Plans, their Nationally Determined Contribution under the Paris Agreement, and the ambition to reach climate-neutrality by 2050 at the latest. Nor shall it support activities that promote investment in fossil fuels, or that cause significant adverse effects on the environment, the climate or biodiversity.
- g. In line with the principle of inclusive partnership, the Commission shall strive to ensure, as appropriate, democratic scrutiny in the form of consultation by a Beneficiary's government of its respective parliament as well as of relevant stakeholders, including local and regional authorities, social partners and civil society, including vulnerable groups, all minorities and communities, as relevant, so as to allow them to participate in shaping the design and the implementation of activities eligible for funding under the Facility and in the related monitoring, scrutiny and evaluation processes, as relevant. That consultation shall seek to represent the pluralism of the beneficiary's society.

⁷ Regulation (EU) 2021/1529 of the European Parliament and of the Council of 15 September 2021 establishing the Instrument for Pre-Accession assistance (IPA III) (OJ L 330, 20.9.2021, p. 1.

- h. The Beneficiary shall publish up-to-date data on final recipients receiving Union funds for the implementation of reforms and investments under this Facility, as described in Article 21 of this Agreement.

Article 4 EU restrictive measures

1. The Parties shall ensure that no funds or economic resources are made available directly or indirectly to, or for the benefit of, a restricted person.
2. The Beneficiary shall ensure that no transaction subject to a verified 'hit' against the EU sanctions list shall benefit directly or indirectly from EU funding. The Beneficiary commits to ensure this obligation:
 - by screening for hits against the Union sanctions list, before entering into, and before making payments under, the relevant agreements, each contractor, grant beneficiary and final recipient with whom the Beneficiary or partner financial organisations of the WBIF on behalf of the Beneficiary, has or is expected to have a direct contractual relationship, so as to assess whether that recipient is a restricted person;
 - by screening or through other appropriate means (that may include an *ex post* verification) taking a risk-based approach, that no natural or legal person, entity or body that would indirectly receive Union funding is a restricted person.
3. In addition, the Parties shall ensure that funding under the Facility shall not be provided in breach of any other restrictive measure adopted by the Union.
4. In the event that the Beneficiary assesses that any of the recipients (direct or indirect) of the EU funding is or has become a restricted person mentioned in paragraph 1, or that the funding is in breach of a restrictive measures mentioned in paragraph 3, the Beneficiary shall promptly inform the Commission.
5. Without prejudice to the obligation in paragraph 3, should the Commission assess that the use of Union financial assistance under the Facility results or has resulted in a breach of Union restrictive measures, it shall inform the Beneficiary, and the corresponding amounts shall become ineligible under the Facility. An adversarial procedure may be carried out to that end if the breach has not been remedied by the Beneficiary. This is without prejudice to any rights that the Commission may have to suspend or terminate on other grounds the action affected by such a breach, to recover any EU funding contributed by the Commission, or to suspend or terminate this Agreement.
6. This clause is without prejudice to the exemptions or derogations laid down in the Union restrictive measures.
7. The Beneficiary shall impose obligations set out in paragraphs 1 and 3 of this Article on all recipients of funds paid for the measures implementing the reforms and investment projects included in the Reform Agenda, or to all other natural persons or entities involved in their implementation. Those obligations shall expressly authorise - within the limits of their respective competences - the Commission, OLAF, the ECA and the EPPO to exercise their rights as provided for in Article 12 of this Agreement.

Article 5 National Reform and Growth Facility Coordinator

1. The Beneficiary shall appoint a coordinator to act as the interlocutor with the Commission for the overall implementation of the Facility.
2. The Coordinator shall be a high-ranking representative of the government or the central administration of the Beneficiary with appropriate authority to act on behalf of the government and to coordinate the work of all relevant ministries and institutions involved in the implementation of the Facility.
3. The Coordinator shall
 - Ensure the overall coordination, timely implementation, reporting and monitoring of the assistance to the Beneficiary, including the coordination within the administration and with other donors, as relevant, in line with the objectives set out in Regulation (EU) 2024/1449.
 - Coordinate a regular high-level policy dialogue with the Commission.
 - Ensure a close link between the use of the Facility funds and the general accession process.
 - Ensure that the assistance received under the Facility is complementary to the assistance received under Regulation (EU) 2021/1529 and to any other external assistance received by the Beneficiary.
 - Be responsible for the preparation, and submission of the requests for the release of funds under the Facility, for ensuring their veracity, and for the signature of the declaration of assurance.
 - Sign or co-sign the requests for payment under the Loan Agreement.
 - Have the (i) administrative capacity in terms of human resources (staff numbers and profiles), institutional experience and expertise, and (ii) the mandate and authority to exercise all relevant tasks, including reporting and monitoring responsibilities.
 - Be responsible for coordinating with the relevant authority on providing assurance about the satisfactory fulfilment of the relevant qualitative and quantitative steps identified for the implementation of the Reform Agenda, and that the funds were managed in accordance with all applicable rules, in particular rules on the avoidance of conflicts of interests, fraud prevention, corruption and double funding.
 - Steer and guide the work the Beneficiary's contribution to the Monitoring Committee referred to in Article 25 of this Agreement.
 - Ensure that the Commission receives copies of the contribution arrangements signed by the Beneficiary with the fund managers and the proof of disbursement to the EWBJF without delay (as specified under Article 20 of this Agreement).
 - Be responsible for coordinating the interlocutors with the Commission, the European Anti-Fraud Office (OLAF), the European Public Prosecutor's Office (EPPO), each acting within their respective competences, and the Beneficiary's authorities for the overall implementation of the Facility. The Coordinator shall ensure that the Commission, OLAF, the European Court of Auditors and the EPPO are able to freely exert their rights and have full access to exert their competences. In the case of OLAF, such rights shall include among others the right to carry out investigations, including on-the-spot checks and inspections, within the limits of

its mandate, and, in the case of the EPPO, the rights set out in the applicable agreements on mutual legal assistance in criminal matters.

- Be responsible for coordinating the efforts to ensure that the funds under the Facility are used in accordance with the principles of sound financial management, transparency, equal treatment, non-discrimination and proportionality for their intended purpose;
- Be responsible for coordinating the Beneficiary's entities that must ensure that the funds under the Facility are managed properly, in particular in accordance with the Beneficiary's rules complemented by Union and OECD audit standards and rules on the prevention, detection and correction of fraud, corruption and any other illegal activities as well as conflicts of interests and irregularities affecting the Union's financial interests.
- Ensure the collection of, access to, and transfer into an electronic format, of data on natural persons and legal entities receiving funding for the implementation of measures under the Facility, in accordance with Article 22 and 23(2)(d) of Regulation (EU) 2024/1449.
- Be responsible for ensuring the monitoring of the setting up and operationalisation of the internal control systems referred to in Article 9 of this Agreement.
- Be responsible for maintaining appropriate procedures for drawing up the declaration of assurance and the summary of the audits and controls carried out at national level. This includes:
 - an effective procedure for drawing up the declaration of assurance in accordance with the model in Annex B, documenting the summary of audits and controls and keeping the underlying information for the audit trail; and
 - effective procedures to ensure that all cases of irregularities, fraud, corruption and conflicts of interests affecting the Union's financial interests are properly reported and corrected through recoveries.
- Maintain an effective system to store all information and documents necessary for the audit trail purposes of the implementation of the qualitative and quantitative steps are held.
- Ensure that appropriate measures, including procedures to check that the relevant qualitative and quantitative steps identified for the implementation of the Reform Agenda have been fulfilled and that the principles of sound financial management have been complied with. This includes:
 - the appropriate means for the authorities entrusted with the Reform Agenda's implementation to check that the relevant qualitative and quantitative steps have been fulfilled (e.g. desk reviews, on-the-spot checks); and
 - the appropriate means for those authorities to check that there are no irregularities, fraud, corruption, or other illegal activities, including conflicts of interests affecting the Union's financial interests, and double funding (e.g. desk reviews, on-the-spot checks).

TITLE II: RULES FOR IMPLEMENTATION

Article 6 Pre-conditions, general conditions and payment conditions for Union support under the Facility

1. In line with Article 5(1) of Regulation (EU) 2024/1449, financing under this Facility is subject to the fulfilment by the Beneficiary of pre-conditions, general conditions and payment conditions, which shall be fulfilled for any release of funds, except for the pre-financing where only the pre-conditions and the general conditions shall apply.
2. Pre-conditions for the support under the Facility shall be those set out in Article 5(1) of Regulation (EU) 2024/1449.
3. Pursuant to Article 12(3) of Regulation (EU) 2024/1449, general conditions for support under the Facility are macro financial stability, sound public financial management, transparency and oversight of the budget.
4. Payment conditions for support under the Facility are laid down in the Reform Agenda. Where the Reform Agenda, including relevant payment conditions, is no longer achievable by the Beneficiary, either partially or totally, because of objective circumstances, the Beneficiary may propose an amended Reform Agenda. In that case, the Beneficiary may make a reasoned request to the Commission to amend its Commission implementing decision approving the Reform Agenda referred to in Article 15(1) of Regulation (EU) 2024/1449.

TITLE III: TAXES AND ELIGIBILITY

Article 7 Taxes, duties and charges

1. The Union funding shall not generate or activate the collection of specific taxes, duties or charges. Article 28 of the Financial Framework Partnership Agreement for the implementation of Union financial assistance under IPA III shall apply to this Facility.
2. The present article is without prejudice to the privileges and immunities of the entities implementing Facility funds under indirect management, and of any agreement that these entities have concluded or may conclude with the Beneficiary in respect to taxes, duties and charges.

Article 8 Rules on eligibility

1. Participation in procurement and in grant award procedures for activities financed under the Facility shall be open to international and regional organisations, and to all natural persons who are nationals of, or legal persons effectively established in:
 - a. Member States of the European Union, beneficiaries, candidate countries and contracting parties to the Agreement on the European Economic Area;
 - b. countries which provide a level of support to the Beneficiaries of this Facility comparable to that provided by the Union, taking into account the size of their economy, and for which reciprocal access to external assistance in the Beneficiaries of this Facility is established by the Commission.

2. The reciprocal access referred to in paragraph 1(b) may be granted for a limited period of at least one year where a beneficiary grants eligibility on equal terms to entities from the Union and from countries eligible under the Facility. The Commission shall decide on the reciprocal access after consulting the Beneficiary.
3. All supplies and materials financed and procured by the Beneficiary under this Facility shall originate from any country referred to in paragraph 1(a) and (b), unless those supplies and materials cannot be sourced under reasonable conditions in any of those countries. In addition, the rules on restrictions laid down in paragraph 6 shall apply.
4. The eligibility rules under this Article shall not apply to, and shall not create nationality restrictions for, natural persons employed or otherwise legally contracted by an eligible contractor or, where applicable, subcontractor except where the nationality restrictions are based on the rules provided for in paragraph 6.
5. For activities jointly co-financed by an entity or implemented under direct management or indirect management with entities referred to in Article 62(1), point (c) of the Financial Regulation, the rules applicable to those entities shall also apply. This is without prejudice to the restrictions under paragraph 6 of this Article, which shall be duly reflected in the agreements concluded with those entities.
6. The eligibility rules and rules on the origin of supplies and materials in paragraphs 1 and 3 and the rules on the nationality of the natural persons as set out in paragraph 4 may be restricted with regard to the nationality, geographical location or nature of the legal entities participating in award procedures, as well as with regard to the geographical origin of supplies and materials, where:
 - a. such restrictions are required on account of the specific nature or objectives of the activity or specific award procedure or where those restrictions are necessary for the effective implementation of the activity;
 - b. the activity or specific award procedures affect security or public order, in particular concerning strategic assets and interests of the Union, of Member States, or the Beneficiary, including the security, resilience and protection of integrity of digital infrastructure, including 5G network infrastructure, communication and information systems, and related supply chains.
7. Tender applicants and candidates from non-eligible countries may be accepted as eligible in cases of urgency or where services are unavailable in the markets of the countries or territories concerned, or in other duly substantiated cases where the application of the eligibility rules would make the realisation of an activity impossible or exceedingly difficult.

TITLE IV: PROTECTION OF THE FINANCIAL INTERESTS OF THE UNION

Article 9 Internal control systems, and obligations to fight mismanagement of funds

1. In accordance with Article 23 of Regulation (EU) 2024/1449, the Beneficiary shall ensure that an effective and efficient internal control system is in place, applying

internationally recognised internal control principles⁸ and ensuring the prompt recovery of amounts wrongly paid or incorrectly used. The Beneficiary may rely on its regular national budget management systems to implement the Facility.

2. As a matter of priority, during the first years of the implementation of the Facility the Beneficiary's authorities shall take all the appropriate measures to protect the financial interest of the Union and improve further the efficiency and effectiveness of the internal control systems to align with the Union *acquis* (under criteria for public administration reform, public finance management and accession negotiation chapters 8 competition policy, 23 judiciary and fundamental rights, 24 justice, freedom and security, and 32 financial control). This includes adequate mechanisms to protect whistleblowers as well as appropriate mechanisms and measures to effectively prevent, detect and correct irregularities, fraud, corruption and other illegal activities affecting the Union's financial interests including conflicts of interests as well as to strengthen the fight against money laundering, organised crime, misuse of public funds, terrorism financing, tax avoidance, tax fraud or tax evasion, and other illegal activities affecting the funds provided under the Facility, to ensure that there is no double funding from the Facility and other Union programmes and that amounts wrongly paid or incorrectly used can be recovered.
3. The Beneficiary shall ensure access for the Commission or its representatives to all institutions and documents needed to carry out any audit, verification and on-the-spot checks.
4. As part of this responsibility, the Beneficiary shall
 - a. Make decisive progress towards putting in place a robust legal framework to fight fraud and corruption, including high-level cases of corruption.
 - b. Improve further the efficiency and effectiveness of the control systems while applying internationally recognised internal control principles.
 - c. Put in place adequate mechanisms to protect whistleblowers in line with the protection regime of Directive (EU) 2019/1937⁹, where applicable, or with an equivalent protection regime under the Beneficiary's law.
 - d. Maintain appropriate mechanisms and taking appropriate measures to effectively prevent, detect and correct irregularities, fraud, corruption or any other illegal activities affecting the financial interests of the Union, including conflicts of interests as well as to strengthen the fight against money laundering, organised crime, misuse of public funds, terrorism financing, tax avoidance, tax fraud or tax evasion, and other illegal activities affecting the funds provided under the Facility.
 - e. Take appropriate measures to allow the competent authorities of the Beneficiary to investigate and prosecute criminal offences affecting the financial interests of the Union.
 - f. Detect and avoid double funding.

⁸ Reference is made to the COSO Internal Control Principle – Integrated Framework as applied by the Commission: [C\(2017\) 2373 final](#).

⁹ Directive (EU) 2019/1937 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2019 on the protection of persons who report breaches of Union law, OJ L 305, 26.11.2019, p. 17.

- g. Regularly check that the financing provided has been used properly and in accordance with all applicable rules, in particular on the satisfactory fulfilment of the relevant qualitative and quantitative steps identified for the implementation of the Reform Agenda and on the prevention, detection and correction of fraud, corruption or any other illegal activity, as well as conflicts of interests and irregularities affecting the Union's financial interests.
- h. Ensure the prompt recovery of amounts wrongly paid or incorrectly used.
- i. Ensure that the Commission, OLAF, the ECA and the EPPO represented by their respective own agents or mandated experts, are granted access to the data referred to in Article 21, in compliance with Union data protection principles and with applicable data protection rules.
- j. Provide adequate supporting documents proving, in particular, that the Reform Agenda's implementation complies with the obligations under this Agreement and that the qualitative and quantitative steps of the Reform Agenda as approved by the Commission Implementing Decision have been implemented, if requested to do so in the context of the controls or audits described in Article 12 of this Agreement. These documents should be kept until the end of 2033 for audit purposes.

In line with Article 133 of the Financial Regulation, the Beneficiary shall keep records and documents pertaining to audits, appeals, litigation and the pursuit of claims relating to their legal commitments or pertaining to OLAF investigations and shall retain such records and documents until such audits, appeals, litigation and pursuits of claims or investigations have been closed. For records and documents pertaining to OLAF investigations, the obligation to retain shall apply once those investigations have been notified to the recipient.

In line with Article 133 of the Financial Regulation, the Beneficiary shall keep records and documents either in the form of the originals, or certified true copies of the originals, or on commonly accepted data carriers including electronic versions of original documents or documents existing in electronic version only. Where electronic versions exist, no originals shall be required where such documents meet the applicable legal requirements in order to be considered as equivalent to originals and to be relied on for audit purposes.

- 5. Any changes to the Beneficiary's internal control systems as described in the Reform Agenda shall be communicated to the Commission without delay.
- 6. The Commission shall be sufficiently assured that the payment conditions set out in the Reform Agenda have been satisfactorily fulfilled as indicated in the corresponding request for the release of funds. The Commission may request supplementary information and perform audits (verifications) or on-the-spot checks, which may be carried out on a risk basis.
- 7. The Beneficiary shall strengthen the fight against fraud, corruption and other illegal activities affecting the financial interests of the Union throughout the implementation of the Facility. The timely implementation of the relevant reforms under the Reform Agenda is crucial for achieving this goal. In addition, the Beneficiary shall ensure that its authorities commit to improve further internal procedures to prevent and/or

investigate cases of fraud, corruption, money laundering, terrorism financing, tax avoidance, tax fraud or tax evasion, and other illegal activities affecting the financial interests of the Union.

8. Upon request, the Beneficiary will make available to the Commission all requested information, to monitor compliance with the Beneficiary's obligations under this Article.

Article 10 Anti-fraud Coordination Service

1. The Beneficiary shall use the independent anti-fraud coordination service set up under IPA III, or in its absence, rely on equivalent structures to facilitate effective cooperation and exchange of information, including information of an operational nature, with OLAF. This service shall notably:
 - a. support cooperation between the Beneficiary's administration and prosecution authorities and OLAF;
 - b. lead the creation/implementation of a national strategy to protect the financial interests of the Union, preceded by a risk assessment;
 - c. contribute to identifying possible weaknesses in the Beneficiary's systems for managing Union funds, including the financial assistance under this Facility;
 - d. provide advice on anti-fraud matters as well as staff training, including on fraud prevention and detection;
 - e. share information on irregularities, fraud, corruption and any other illegal activities affecting the Union's financial interests, including conflicts of interest, with OLAF.
 - f. ensure the fulfilment of all the obligations under Regulation (EC, Euratom) No 883/2013 of (the European Parliament and of the Council, Council Regulation e.g. (Euratom, EC) No 2988/1995 and Council Regulation (EC, Euratom) No 2185/1996.
2. The anti-fraud coordination service of the Beneficiary responsible for the effective prevention and detection of irregularities, fraud, corruption and other illegal activities affecting the financial interests of the Union, including conflicts of interest, shall prepare and approve a methodology, in accordance with Article 9 of this Agreement, on how suspected cases will be treated internally, how the Beneficiary will report them to the Commission, in accordance with the model provided in Annex B and how it will follow up to remedy them.
3. The Coordinator must ensure coordination with the anti-fraud coordination service while respecting its independence.

Article 11 EU's anti-fraud structure and the Beneficiary's cooperation with it

1. The Beneficiary's competent authorities shall cooperate closely with the Commission, OLAF, the European Court of Auditors and the EPPO - within the limits of each body's respective competences - on the prevention, detection and correction of irregularities, fraud, corruption and any other illegal activities affecting the financial interests of the Union, including conflicts of interests, as well as the investigation and prosecution of

- offences affecting the funds provided under the Facility. Where appropriate, the Beneficiary shall make use of the support mechanisms provided by Eurojust.
2. Any person or entity, including national authorities, implementing Union funds under the Facility shall have the obligation to notify, without delay, the Commission and OLAF of any information relating to possible cases of irregularity, fraud, corruption and other illegal activities affecting the financial interests of the Union, including conflicts of interest, and the EPPO of any criminal conduct affecting the funds under the Facility that may fall within its competence. For that purpose, they shall preferably use a single-entry point provided by the Commission. Any person who notifies the Commission, OLAF or the EPPO of such information is to be protected against any form of retaliation, in line with the protection regime of Directive (EU) 2019/1937, where applicable, or with an equivalent protection regime under the Beneficiary's law. The national anti-fraud coordination service will report to the Commission and OLAF on the implementation of this obligation in the cases where it notified itself information that is relevant under this paragraph, or where it has coordinated, supported or assisted other persons or entities in such notification.
 3. The Beneficiary's national authorities shall, in line with the requirements set out in Annex C, report to the Commission without delay on irregularities, fraud, corruption and other illegal activity, which have been the subject of a primary administrative or judicial finding, regardless of whether OLAF or the EPPO were notified under paragraph 2 of this Article. They shall also keep the Commission informed on the progress of administrative and legal proceedings. For that purpose, the Beneficiary's authorities shall use the Irregularity Management System (IMS) set up by the Commission.
 4. The Beneficiary shall ensure the effective investigation and treatment of suspected cases of irregularities, fraud, corruption and any other illegal activities affecting the financial interests of the Union, including conflicts of interest, and make use, where appropriate, of the support by Eurojust.
 5. The Beneficiary, including the decision-makers and staff responsible for the implementation of actions under the Facility, shall put in place procedures and take all precautions necessary to prevent and eliminate any conflicts of interest, notably by ensuring that the decision-makers and staff concerned refrain from dealing with the subject matter concerned.
 6. In addition to controls under Article 12 of this Agreement, the Commission may exert its rights as provided for in Article 129(1) of the Financial Regulation and may carry out verifications, reviews, checks and audits for the implementation of the Reform Agenda regarding:
 - a) the measures in place and their effective implementation to prevent, detect, investigate, and correct and report fraud, corruption, and any other illegal activity affecting the Union's financial interests, conflicts of interests and irregularities, including the effective investigation and prosecution of offences affecting the funds provided under the Facility.
 - b) the information and justification regarding the satisfactory fulfilment of the qualitative and quantitative steps in a request for the release of funds.

Such verifications, reviews, checks and audits may be carried out during the implementation of the Reform Agenda and, with the exception of OLAF investigations

and EPPO investigations and prosecutions, until five years starting from the date of the final release of funds and may cover the information system used by the Beneficiary to collect and provide data that is used to justify the completion of qualitative and quantitative steps identified in relation to the implementation of the Reform Agenda. These procedures shall be formally notified to the Beneficiary. If needed, the Commission may be assisted by independent experts or external audit firms.

7. Failure to comply with the obligations set forth in this Article and in Article 12, including non-reporting of irregularities or non-cooperation on anti-fraud matters with the Commission, OLAF, ECA and the EPPO, shall constitute a case of serious breach of obligations under this Agreement and may therefore lead to a reduction of the financial contribution or the recovery of all or part of the disbursements made by it as provided for in Article 18(1) of this Agreement.

Article 12 Rights of the Union institutions, bodies, offices and agencies to monitor the implementation of the Facility, investigate and obtain access

1. The agents of the Commission, OLAF, the European Court of Auditors, and the EPPO shall, within the limits of their respective mandates, have the right to carry out any investigative or audit acts, including technical, financial and system verifications or audits, that they may consider necessary to follow the implementation of the Reform Agenda. This includes visits of sites and premises where the Facility-funded activities are, will or have been implemented or managed.
2. Under the same conditions referred to in paragraph 1 this Article and Article 9(4) of this Agreement, the Beneficiary shall ensure that the agents or representatives of the Commission, OLAF, the ECA and the EPPO can, each acting within their respective competences, inspect and collect all relevant documentation, digital data, assets and accounts pertaining to items financed under this Agreement, and assist them to carry out their tasks relating to the Facility.
3. Where privately-owned devices, which are not owned by the inspected authority, are used for work purposes, those devices may be subject to inspection by OLAF. OLAF shall subject such devices to inspection only under the same conditions and to the same extent that national control authorities are allowed to investigate privately-owned devices and where OLAF has reasonable grounds for suspecting that their content may be relevant for the investigation.
4. To ensure the effective protection of the financial interests of the Union, the Commission, OLAF and the EPPO, shall be able to conduct all relevant investigative acts within their respective competences, and in particular, in the case of OLAF, on-the-spot checks and inspections. These checks and inspections shall be prepared and conducted in close collaboration with the Beneficiary, which shall be notified in good time of the object, purpose and legal basis of the checks and inspections, so that it can provide all the required assistance. The Beneficiary shall identify a service with law-enforcement powers, which will assist OLAF in conducting investigations in accordance with Regulation (EU, Euratom) No 883/2013 and Regulation (EC,

- Euratom) No 2185/1996 upon OLAF's request and cooperate with the EPPO in the exercise of its competences.
5. Where the inspected person or entity resists an on-the-spot check, investigation or inspection, the Beneficiary acting in accordance with its own national laws and rules, shall provide to the Commission, OLAF and the EPPO the necessary assistance to allow them to carry out their duty in conducting an on-the-spot check or inspection.
6. The following bodies may exert their rights provided for in Article 129(1) of the Financial Regulation to carry out reviews, checks, audits and investigations, within the limits of their respective mandates:
- OLAF under Regulations No 883/2013 and No 2185/1996;
 - the EPPO under Regulation 2017/1939; and
 - the European Court of Auditors (ECA) under Article 287 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) and Article 263 of the Financial Regulation.
7. The Commission may take the measures it considers necessary, including, in cases of fraud, corruption, conflicts of interests or a serious breach of obligations in this Agreement, to reduce the financial contribution, and to recover all or part of the disbursements made by it, as provided for in Article 17 and 18 of this Agreement.
8. In addition, the Commission or its representatives shall have the right to perform at any time verifications, audits or on-the-spot-checks of the Beneficiary's internal control systems at any time in accordance with internally recognised standards. The Commission or its representatives shall perform a systems review of the Beneficiary's internal control systems no later than 2025. The resulting audit report shall contain recommendations to the Beneficiary to improve its Internal Control Systems. When the verification, audits or on-the-spot-checks result in findings, the Commission or its appointed representatives shall draw up a draft report containing the provisional findings. The Commission or its appointed representatives shall formally notify the draft report and invite the Beneficiary to provide observations. Considering these observations, the Commission or its representatives will issue a final report setting out final recommendations. The Beneficiary shall draw up an action plan to implement each recommendation or provide justification on why it has not done so. The Beneficiary shall submit the action plan and, if relevant, any justification, to the Commission for approval within 2 months of the receipt of the final report.
9. The Beneficiary shall grant agents or representatives of the Commission, OLAF, the ECA and the EPPO, and their authorised representatives, within their respective competences and in accordance with their applicable legal framework, access to sites and premises at which investments and reforms financed under this Agreement are carried out, and to data as set out in Article 9(4) of this Agreement.
- The Beneficiary shall also grant the Commission, OLAF, the ECA and the EPPO full and direct access to the database set up under Article 21(5) of this Agreement and to any other national databases, where relevant, for the exercise of their mandate. Upon reasoned request, the Beneficiary shall also provide OLAF and the EPPO with information on bank accounts relevant for their investigations and, where strictly necessary for an investigation, information on bank transactions. Access, within the limits of their respective competence, by authorised representatives of the Commission, OLAF, the ECA and the EPPO shall be granted on conditions of strict

confidentiality with regard to third parties, without prejudice to public law obligations to which they are subject.

10. The Beneficiary's competent authorities shall treat, without delay, mutual legal assistance requests and extradition requests issued by the EPPO and Member States' competent authorities regarding criminal offences affecting the funds issued under Regulation (EU) 2024/1449. They shall do so in accordance with the relevant instruments on international cooperation in criminal matters, in particular the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters and its additional Protocols.
11. The controls and audits described above apply to all recipients and sub-contractors who have received assistance under the Facility, whether or not they are named in the contract or grant agreement. Such controls and audits also apply to documents and data on the national contribution, if any, by the Beneficiary.

TITLE V: RELEASE OF FUNDING, RECOVERY AND ENFORCEMENT

Article 13 Pre-financing

1. Following the submission of the Reform Agenda to the Commission, the Beneficiary has requested the release of a pre-financing of up to 7% of the total amount foreseen under this Facility as set out in Article 2(3) of this Agreement.
2. The Commission may release the requested pre-financing after the entry into force of this Agreement and of the loan agreement referred to in Article 2(9) of this Agreement. The funds shall be released subject to the fulfilment of the pre-conditions and the general conditions set out in Article 6 of this Agreement.
3. For non-repayable support, pre-financing released according to paragraph 1 will be cleared by deducting a percentage from each instalment. This percentage is calculated as the ratio of the remaining uncleared pre-financing to the remaining amount allocated for non-repayable support. The deduction will continue until the pre-financing has been fully cleared. Amounts of pre-financing that have not been cleared by 31 December 2027 shall be immediately due and payable. The Commission shall be entitled to offset such amounts against any claim that the Beneficiary has vis-à-vis the Union.
4. Upon request of the Beneficiary in its request for release of funds, additional amounts may be deducted from each instalment in order to clear the pre-financing earlier.
5. Any uncleared pre-financing shall be recovered or offset in full following the termination of this Agreement.
6. The loan agreement referred to in Article 2(9) of this Agreement shall set out the specific rules related to the payment and the clearing of the pre-financing of the loan support.

Article 14 Rules on the release of funds

1. Payments of the non-repayable financial support and of the loan to the Beneficiary under this Article shall be made in accordance with the budget appropriations and subject to the available funding. Payments shall be made in instalments. An instalment may be disbursed in one or more tranches.
2. With the exception of the pre-financing the Beneficiary shall submit twice per year a duly justified request for the release of funds using the template provided in Annex A to this Agreement.
3. Each request for the release of funds shall report on the payment conditions related to the quantitative and qualitative steps set out in the Reform Agenda that were planned to be implemented by the end of the preceding six-months period as per the indicative timetable included in the Reform Agenda. These six-months periods will end on 30 June and 31 December of each year, starting on 31 December 2024, with the exception of the last set of payment conditions that are planned to be implemented by 31 August 2027 and for which the Beneficiary shall submit a request for the release of funds by no later than 30 September 2027.
4. With each request for the release of funds submitted to the Commission, the Beneficiary shall submit the required evidence showing the satisfactory fulfilment of the qualitative and quantitative steps set out in the relevant Annex to the Commission implementing decision.
5. Failure to report within 15 days following the end of the six-months periods referred to in paragraph 3 of this Article on the implementation of the quantitative and qualitative steps as per indicative timetable included in the Reform Agenda will result in the automatic commencement of the applicable grace period. The Commission will release the corresponding support, if warranted, when it releases the support corresponding to the following six-month periods.
6. The Commission will carry out within 90 calendar days following the receipt from the Beneficiary of a request for the release of funds the assessment under Article 21(2) of Regulation (EU) 2024/1449 on the basis of the information provided by the Beneficiary in accordance with paragraph 4 of this Article. The satisfactory fulfilment of qualitative and quantitative steps shall presuppose that measures related to the steps for which the Beneficiary had achieved satisfactory fulfilment have not been reversed by the Beneficiary. The Commission may be assisted by experts.
7. As part of the assessment, the Commission will monitor the timely implementation by the Beneficiary of any recommendation issued following the audit referred to in Article 12(8) of this Agreement. In addition, the Commission may ask for supplementary information and/or carry out checks and on-the-spot controls to verify the completion of qualitative and quantitative steps, including on the non-reversal of qualitative and quantitative steps that were previously fulfilled. The period of 90 calendar days referred to in paragraph 6 for assessing the request for the release of funds shall be interrupted when the Commission asks for supplementary information or carries out checks and on-the-spot controls.

8. Subject to a positive assessment that the Beneficiary fulfils the payment conditions, the pre-conditions and general conditions, as set out in Article 6 of this Agreement, the Commission shall adopt a decision authorising the release of funds for an amount corresponding to those conditions. Release decisions for the release of loan support shall be adopted by 31 December 2027 at the latest.
9. The Commission decision authorising this release of funds shall constitute the condition for the amount of funds to be made available as Union support.
 - a) The non-repayable support will be disbursed to the EWBJF, in line with Article 19 of this Agreement.
 - b) The loan support will be disbursed to the treasury of the Beneficiary, including the loan amount to be made available through the WBIF, in line with Article 20 of this Agreement.
10. For each request for a release of funds under this Agreement, except for the request of pre-financing, the Beneficiary shall submit the following documents:
 - A signed request for the release of funds using the template provided in Annex A to this Agreement, including a statement that the measures implemented to fulfil the steps related to the same reform previously successfully assessed by the Commission and fulfilled in prior release decisions have not been reversed.
 - A sheet for each step fulfilled in the respective request for the release of funds showing that the step has been fulfilled, supported by official evidence in that regard.
 - A signed Declaration of Assurance using the template provided in Annex B to this Agreement confirming that: (i) the information submitted with the request for the release of funds is complete, accurate and reliable; (ii) the management and control systems give the necessary assurance that the financing provided has been used in accordance with the applicable rules, in particular on the prevention, detection and correction of fraud, corruption, conflicts of interests and irregularities; and (iii) appropriate arrangements have been made to avoid double funding from the Facility and other Union programmes and instruments, as well as other donors.
 - A summary of audits provided by the relevant authorities, including weaknesses identified and any corrective actions taken.
 - For the steps related to the request for the release of funds, a summary of the results of the checks ensuring that any measure to implement reforms and investment projects under the Facility has been properly implemented.
11. The Beneficiary shall provide adequate documentation to justify the request for the release of funds for each single step and according to the sources of verification stipulated in Annex I to the Reform Agenda. This should include as a minimum:
 - a summary document duly justifying how the quantitative or qualitative steps (including all the constitutive elements) were satisfactorily fulfilled;
 - *for steps requiring the entry into force of a legislative act*: a copy of the publication in the Beneficiary's official journal of the respective legislative act;

- *for steps requiring the adoption of a strategy/ action plan/ roadmap/ any other public act that is not considered a legal act:* a copy of the adopted act and a link to the website where the strategy can be accessed;
- *for steps requiring the issuance of a report that is not published:* a copy of the internal or external report;
- *for steps that require a certain system to become operational:* certificates of completion signed by the contractor and the competent authority in accordance with national legislation demonstrating the system has been set up and is operational;
- *any other relevant document deemed to be relevant to justify the satisfactory fulfilment of the quantitative or qualitative step as set out in the Reform Agenda.*

The Commission may request additional evidence where it deems necessary.

12. If relevant, the Beneficiary shall indicate in the request for the release of funds if any qualitative and quantitative steps have received support and funding, including corresponding amount, from other Union programmes and instruments or other donor programmes, and explain the arrangements that have been put in place to avoid double funding.

Article 15 Payment allocation

1. Subject to the rules laid down in Article 14, the Beneficiary, when sending the Commission the requests for release of funds under this Agreement and the requests for payment under the loan agreement, shall respect the following allocation with reference to the maximum financial contributions set out in Article 2(3) of this Agreement:
 - a. 28.7% from the non-repayable support and 24.8% from the loan support, in sum 53.5%, to be made available through the Western Balkans Investments Framework (WBIF), and
 - b. 46.5% from the loan support to be made available directly to the treasury of the Beneficiary.
2. The Commission shall not be bound by the payment allocation indicated in paragraph 1 of this Article and may at any time, subject to written notification of the Beneficiary ahead of the next scheduled request for the release of funds, apply a different payment allocation.

Article 16 Payment of loan support

1. Without prejudice to Articles 13, 14 and 15 of this Agreement, disbursement of the loan support shall follow the rules set out in the loan agreement.

Article 17 Rules on the withholding, reduction and redistribution of funds prior to the release of funds

1. Where, following a request for the release of funds and subject to the rules in Article 14 of this Agreement, the Commission makes a negative assessment of the entire or partial fulfilment of any conditions as per the indicative timetable, the release of funds corresponding to such conditions shall be entirely or partially withheld. The withheld amounts shall only be released when the Beneficiary has duly justified, as part of the subsequent request for the release of funds, that it has taken the necessary measures to ensure satisfactory fulfilment of the corresponding conditions.
2. Provided that the payment conditions have been fulfilled, the disbursement of the corresponding withheld funds could take place during the next window for the release of funds and up to 24 months for payment conditions due in the first year and 12 months for payment conditions due in subsequent years as specified in the timeline set out in the Reform Agenda.
3. Where the Commission concludes that the Beneficiary has not taken the necessary measures within a period of 12 months from the initial negative assessment referred to in paragraph 2 of this Article, the Commission shall reduce the amount of the non-repayable financial support and of the loan proportionately to the part corresponding to the relevant payment conditions. During the first year of implementation, a deadline of 24 months shall apply, calculated from the initial negative assessment referred to in paragraph 2 of this Article.
4. Where a qualitative and quantitative step that was assessed as satisfactory fulfilled in a previous payment instalment has been reversed or later found not to have been implemented, the Commission can reduce the amount of a subsequent payment by a corresponding amount, in line with Article 21 (2) and (5) of Regulation (EU) 2024/1449. Paragraph 5 of this Article shall apply accordingly.
5. The Commission may invite the Beneficiary to present its observations within 2 months in cases where the Commission has decided to reduce the amount of disbursements of funds in accordance with paragraphs 3 or 4 of this Article.
6. Without prejudice to paragraph 2 and 3 of this Article, and the provisions of the loan agreement, any amounts corresponding to payment conditions that have not been fulfilled by 31 December 2028 shall not be due to the Beneficiary.

The Commission may decide to redistribute any amount reduced according to paragraph 3 of this Article among other Beneficiaries of the Facility.

Article 18 Rules on reduction, recovery and enforcement following the release of funds

1. The Commission may reduce the amount of financial support available under the Facility, and recover from the Beneficiary, including by offsetting, any amount spent to achieve the objectives of the Facility, by requesting early repayment of the loan in line with the loan agreement, and by requiring the Beneficiary to repay to the Commission an amount equivalent to the amount of non-repayable financial support already committed by the Commission to the EWBIF:

- a. if funds unduly paid;
 - b. in identified cases of, or serious concerns about irregularities, fraud, corruption and conflicts of interests affecting the financial interests of the Union that have not been corrected by the Beneficiary, pursuant to Article 23(3) of Regulation (EU) 2024/1449;
 - c. in case of a serious breach of any obligation resulting from this agreement, or the loan agreement, including on the basis of the reports of the Beneficiary's audit authorities or information provided by OLAF or of the Court of Auditors' reports;
 - d. reversal of qualitative and/or quantitative steps under the Reform Agenda or in cases it is found, after the payment has taken place, that steps were not satisfactorily fulfilled.
2. The reversal of qualitative and/or quantitative steps under reforms designed to address deficiencies in the Beneficiary's system to effectively prevent, detect and correct irregularities, fraud, corruption, including high-level corruption, and conflicts of interest pursuant to Article 13(1) of Regulation (EU) 2024/1449, including those assessed by the Commission as complementary for that system under negotiation chapters referred to in the second subparagraph of Article 24(1) of that Regulation may result in a serious breach of an obligation in the sense of point (c) of paragraph 2.
3. When deciding on the amount subject to reduction, or the amount to be repaid early, the Commission shall respect the principle of proportionality and shall take into account the seriousness of the irregularity, fraud, corruption or conflict of interest affecting the financial interests of the Union, or of a breach of an obligation. Before the reduction is made or early repayment is requested, the Beneficiary will be invited to present its observations within 2 months.
4. The Court of Justice of the European Union shall have exclusive jurisdiction to review the legality of the decision of the Commission referred to in paragraph 1 and to suspend its enforcement. However, the Courts of the Beneficiary shall have jurisdiction over complaints that enforcement is being carried out in an irregular manner. In this context, the Courts of the Beneficiary shall refer questions on the interpretation of this agreement and EU law for decision by the Court of Justice.
5. The European Union institutions and bodies involved in the implementation of the Facility, or in controls over that programme, shall be entitled to communicate directly, including through electronic exchange systems, with any natural person residing in or any legal entity established in the Beneficiary and receiving funding linked to the Facility, as well as any third party involved in the implementation of the Facility residing or established in the Beneficiary. Such persons, entities and parties may submit directly to the European Union institutions and bodies all relevant information and documentation which they are required to submit on the basis of the contracts or agreements concluded to implement the Facility.

Article 19 Non-repayable support channelled through the Western Balkans Investment Framework

1. Without prejudice to other provisions set out in this Agreement, the Facility funds in the form of non-repayable support, which are channelled through the WBIF, are subject to the provisions set out in this Article.
2. Subject to a positive assessment of a request for release of funds according to Article 14, and after the positive opinion of the WBIF Operational Board referred to in Article 35(8) of Regulation (EU) 2021/947 on relevant investment project proposals, the Commission shall allocate the released funds to selected investment projects by entering into contribution arrangements with the fund managers. Such contribution arrangement will be signed by the Commission after it receives the proof of signature of the equivalent contribution arrangement between the EWBIF and the concerned Beneficiary. The Commission shall transfer these funds in tranches to the EWBIF upon submission of payment requests by the fund managers.
3. Amounts that remain in the EWBIF at the end of the implementation of the last investment project supported under the Facility shall be transferred to the Commission in line with the rules of the EWBIF.

Article 20 Loan support channelled through the Western Balkans Investment Framework

1. Without prejudice to other provisions set out in this Agreement, the Facility funds in the form of loan support, which are to be channelled through the WBIF, are subject to the provisions set out in this Article.
2. Prior to each disbursement of the loan support to the treasury of the Beneficiary to be subsequently channelled through the WBIF, the Beneficiary will enter into contribution arrangements with the fund managers for the respective amounts released in accordance with Article 14(9)(b) of this Agreement, to be allocated as co-financing of investments positively assessed by the WBIF Operational Board, as referred to under Article 19(2).
3. The Beneficiary shall provide the Commission with copies of the respective contribution arrangements, as well as any changes thereto, without delay. Upon receipt of these notifications, the Commission shall disburse the respective loan amounts directly to the treasuries of the Beneficiaries. The Beneficiaries shall transfer these funds in tranches to the EWBIF upon submission of payment requests by the fund managers and, shall without delay provide the Commission with the proof of each payment under each agreement with the fund managers.
4. Any amount recovered to the EWBIF shall remain available to the Beneficiary in line with the rules of the EWBIF.
5. Amounts that remain unused at the end of the implementation of the last investment project supported under the Facility shall be transferred to the Beneficiary in line with the rules of the EWBIF.

6. In the event that a selected investment project is cancelled, or the Beneficiary fails to provide the proof of payment to the EWBIF referred to in paragraph 3 of this Article, the Commission reserves the right to request early repayment of the corresponding loan amount in accordance with the loan agreement.

TITLE VI: TRANSPARENCY, DATA PROTECTION AND VISIBILITY

Article 21 Data collection and transparency

1. The Beneficiary commits to transparency and accountability in the implementation of the Facility.
2. The Beneficiary shall ensure the collection of, and access to the Commission represented by its own agents or mandated experts, adequate data on persons and entities receiving funding in line with paragraph 3 of this Article, including beneficial ownership information in the meaning of Article 3(6) of Directive (EU) 2015/849.
3. The Beneficiary shall publish up-to-date data on final recipients receiving amounts of funding exceeding the equivalent of EUR 50 000 cumulatively over the period of 4 years, for the implementation of reforms and investments specified in the Facility.
4. The Beneficiary shall update the data referred to in paragraph 3 at least once a year.
5. For final recipients referred to in paragraph 3 of this Article, the following information shall be published in a machine-readable format on a webpage, in order of total funds received:
 - In the case of a legal person, the recipient's full legal name and VAT identification number or tax identification number, where available, or another unique identifier established by the legislation applicable to the legal person.
 - In the case of a natural person, the first and last name(s) of the recipient.
 - The amount received by the recipient and the reforms and investments under the Reform Agenda that this amount contributes to implementing.
6. The information referred to in paragraph 3 of this Article shall not be published where disclosure risks threatening the rights and freedoms of the final recipients concerned or seriously harming their commercial interests. However, such information shall be made available to the Commission and to the relevant Audit authority.
7. The Beneficiary shall transmit electronically to the Commission at least once a year the data on the final recipients referred to in paragraph 3, by using the XML format following a template provided by the Commission.
8. The Beneficiary shall provide the Commission with all necessary information and data required for setting up the Facility Scoreboard and updating it twice a year, as stipulated in Article 26 of Regulation (EU) 2024/1449. This information shall include timely and accurate reports on the progress of the implementation of the Reform Agenda. The Beneficiary shall cooperate fully with the Commission to ensure the Scoreboard is operational by 1 January 2025 and publicly accessible online.
9. The Beneficiary agrees that the Reform Agenda and the request for release of funds shall be made publicly available no later than the first request for the release of funds.

Article 22 Data protection

1. The Beneficiary shall ensure an adequate protection of personal data equivalent to that required by Regulation (EU) 2018/1725 and Regulation (EU) 2016/679. Personal data means any information related to an identified or identifiable natural person. Any operation involving the processing of personal data, such as collection, recording, organisation, storage, adaption or alteration, retrieval, consultation, use, disclosure, erasure or destruction, shall be based on rules and procedures of the Beneficiary and shall only be done as far as is necessary for the implementation of the Facility.
2. In particular, the Beneficiary shall take adequate technical and organisational security measures to protect against the risks inherent to any such operation and the nature of the information about the natural person concerned, in order to:
 - prevent any unauthorised person from gaining access to computer systems performing such operations, and especially unauthorised reading, copying, alteration or removal of storage media, unauthorised data input as well as any unauthorised disclosure, alteration or erasure of stored information;
 - ensure that authorised users of an IT system performing such operations can access only the information corresponding to their access rights;
 - design its organisational structure in such a way that it meets the above requirements.

Article 23 Visibility

1. The Beneficiary shall take the necessary measures to actively acknowledge the origin and ensure the visibility of Union funding, including, where applicable, by displaying the emblem of the Union and an appropriate funding statement that reads ‘funded by the European Union’ or ‘co-funded by the European Union’, in particular when promoting the actions and their results, by providing coherent, effective and proportionate targeted information to multiple audiences, including the media and the public.
2. These visibility, communication, publicity and information measures shall be provided in an accessible format and shall comply with the guidance for EU external actions ‘Communicating and raising EU visibility’, laid down and published by the Commission, in force at the time of the measures.
3. The Beneficiary shall provide a fully-fledged communication and visibility plan no later than the first request for the release of funds, for agreement with the Commission. The Beneficiary should ensure that sufficient resources are dedicated to the communication and visibility plan and that it is duly implemented. The Beneficiary shall include the following information in their communication and visibility plan: objectives; target audiences (including local audiences); communication activities/channels; planned budget; selected key projects; coordination arrangements with the Commission; and monitoring and evaluation.

Article 24 Retention of documents

1. According to Article 11 of this Agreement, the Beneficiary shall retain for five years from the date of completion of an action:
 - a. all documents relevant for the procurement and grant award procedures, contracts, addenda, relevant correspondence and all relevant documents relating to payments and recoveries for investment projects funded through the EWBJF;
 - b. all documents relevant to the implementation of the support in the form of loans, whether channelled directly to the treasuries of the Beneficiary or through the WBIF.
2. The period referred to in paragraph 1 shall be interrupted either in case of legal proceedings, including investigations by OLAF or investigations and prosecutions by the EPPO and audits by ECA or by a duly justified request of the Commission.

TITLE VII MONITORING, REPORTING AND EVALUATION

Article 25 General reporting requirements for the Beneficiaries

1. The Commission and the Beneficiary shall set up a Reform and Growth Facility monitoring committee no later than 6 months after the entry into force of this Agreement.
2. The Reform and Growth Facility monitoring committee shall assess the degree and quality of implementation of all reforms and investments towards meeting the objectives set out in the Reform Agenda and in Regulation (EU) 2024/1449.

To this end, the Beneficiary will put in place regular and systemic monitoring, at both political and technical levels, and reporting arrangements to inform on progress towards the achievement of the planned results, ensuring thereby that the reporting to the Commission is sound and comprehensive.

The monitoring and reporting arrangements will include all of the following elements:

- i. the institutional set-up (including the required coordination arrangements and the approval chain of actors that will ensure the accuracy of the reporting);
- ii. the information to be used and provided and the internal schedule of the availability of this information;
- iii. the quality control processes that govern the collection and analysis of the relevant data (including, where relevant, arrangements for quality assurance on data collection from downstream partners - including data disaggregation (i.e. by sex, age, rural/urban, etc.); and
- iv. provisions for third party assessment, when relevant. If there are serious weaknesses affecting quality of the information used, the Beneficiary will specify the implications and the mitigating measures envisaged accordingly.

Monitoring and reporting will also need to consider the extent to which relevant reforms and investments take account of the 'leave no one behind' principle and contribute to gender equality and women's empowerment.

In addition, the Beneficiary shall commit to ensuring that such a system is independent and can provide effective accountability and transparency in implementing the Union budget.

3. The monitoring committee shall be composed of representatives of the Commission, the Coordinator and other relevant authorities and bodies of the Beneficiary and, where relevant, bilateral donors, international organisations, international financial institutions and other stakeholders, such as civil society and private sector organisations.
4. A representative of the Commission and the Coordinator shall co-chair the Reform and Growth Facility monitoring committee meetings.
5. The monitoring committee shall meet at least once a year. *Ad hoc* meetings may also be convened at the initiative of the Commission or of the Beneficiary, in particular to discuss specific themes.
6. To ensure effective coordination during the implementation of the Facility, representatives from the Commission, the Coordinator office and from other Beneficiary institutions, shall hold regular meeting at technical level to discuss investments and reforms in the Reform Agenda that may raise specific implementation challenges, and/or any significant risks to the timeline for the completion of any step, notably where that may have implications for the timeline of the associated request for the release of funds.
7. The monitoring data gathered and treated by the Beneficiary will:
 - a. Feed into a semi-annual report on the fulfilment of its Reform Agenda's payment conditions which will accompany all requests for the release of funds. Every report will provide an accurate account of the implementation of the underlying reforms as measured by corresponding indicators (and related baselines and qualitative and quantitative steps).
 - b. Feed into an annual report on the overall progress of the Reform Agenda in terms of achieving the overall and specific objectives of the Facility, in line also with the indicators included in the Reform Agenda, using the template to be provided by the Commission. This will contribute to the Commission's annual monitoring of the Facility, in line with Article 25 of Regulation (EU) 2024/1449. The final annual report will cover the entire implementation period of the Reform Agenda. The annual report shall be submitted together with the Beneficiary's Economic and Reform Programme, if possible, no later than 1 March of each year. The annual report will also fulfil the reporting requirements laid down in Article 28 of Regulation (EU) 2024/1449.
8. To enable the Commission to monitor the Facility, the Beneficiary will make the necessary arrangements to provide the Commission with full access to the underlying monitoring data.
9. The Commission may undertake additional assessments both through its own staff and/or through independent consultants recruited directly by the Commission for independent monitoring reviews.

Article 26 Language

1. All reports, statements, declarations and accounts related to the preparation or implementation of assistance under the Facility shall be provided to the Commission in the English language.

Article 27 Information in the context of ex-post evaluations of the Reform and Growth Facility by the Commission

1. The Beneficiary shall facilitate the Commission's access to stakeholders and to all relevant information, including the underlying monitoring data, evaluations and/or other studies that the Beneficiary may conduct under the Facility, which are necessary for the Commission to carry out the *ex-post* evaluation referred to in Article 27 of Regulation (EU) 2024/1449 after December 2027 and by December 2031.

TITLE VIII: FINAL PROVISIONS

Article 28 Entry into force

1. Following its signature by the Parties, this Agreement shall enter into force on the date on which the Beneficiary notifies the Commission in writing on the completion of all internal procedures necessary for the entry into force of this Agreement.
2. The Agreement shall remain in force until all measures financed under the Facility, all actions necessary to protect the financial interests of the Union, and all financial obligations stemming from the implementation of this Agreement between the Parties, have been completed.

Article 29 Amendments

1. Any amendment to this Agreement between the Parties shall be made in writing and may take the form of an exchange of letters. Any such amendment will form part of this Agreement.
2. Any amendment to this Agreement between the Parties shall come into force on the date on which the Beneficiary notifies the Commission in writing on the completion of all internal procedures necessary for the entry into force of the amendment.
3. Without prejudice to paragraphs 1 and 2 of this Article, the Commission may unilaterally amend any Annex. The Commission shall notify the Beneficiary of any such amendment.

Article 30 Suspension of the Agreement

1. The Agreement may be suspended in the following cases:
 - The Commission may suspend the implementation of this Agreement if the EU or the Beneficiary decides to suspend or cease the EU membership accession process;

- The Commission may suspend the implementation of this Agreement if the Beneficiary breaches the precondition set out in Article 5(1) of Regulation (EU) 2024/1449, or an obligation under this Agreement and/or under the loan agreement;
 - The Commission may suspend this Agreement if the Beneficiary breaches an obligation relating to respect for human rights, democratic principles and the rule of law, or in serious cases of corruption;
 - This Agreement may be suspended in cases of force majeure. "Force majeure" shall mean any unforeseeable and exceptional situation or event beyond the Parties' control which prevents either of them from fulfilling any of their obligations, not attributable to error or negligence on their part (or the part of their contractors, agents or employees) and proves insurmountable in spite of all due diligence. Defects in equipment or material or delays in making them available, labour disputes, strikes or financial difficulties cannot be invoked as force majeure. A Party shall not be held in breach of its obligations if it is prevented from fulfilling them by a case of force majeure of which the other Party is duly informed. A Party faced with force majeure shall inform the other Party without delay, stating the nature, probable duration and foreseeable effects of the problem, and take any measure to minimise possible damage. Neither of the Parties shall be held liable for breach of its obligations under this Agreement if it is prevented from fulfilling them by force majeure, provided it takes the measures to minimise any possible damage.
2. The Commission may suspend this Agreement without prior notice.
 3. The Commission may take any appropriate precautionary measure before suspension takes place.
 4. When the suspension is notified, the consequences for the implementation of the Facility shall be indicated.
 5. The Parties shall resume the implementation of this Agreement once the conditions allow with the prior written approval of the Commission. This is without prejudice to any amendments of this Agreement which may be necessary to adapt to the new implementing conditions, or the termination of this Agreement in accordance with Article 31.

Article 31 Termination of the Agreement

1. If the issues which led to the suspension of this Agreement have not been resolved within a maximum period of 180 days, either Party may terminate this Agreement at 30 days' notice.
2. Without prejudice to paragraph 1, if at any time, the Commission believes that the purpose of this Agreement can no longer effectively or appropriately be performed, this Agreement may be terminated by sending 30 days written motivated notice.

3. Without prejudice to Article 28(2), the consequences of such termination on the implementation of the Facility may be analysed, where relevant, and determined on a case-by-case basis.

Article 32 Communication and exchange of information

1. The Commission designates the Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement negotiations, or any future successor Directorate-General, as the interlocutor for the monitoring of the implementation of the Facility and of this Agreement on behalf of the Commission.
2. Any communication in connection with this Agreement shall be made in writing and in the English language. Every communication shall be signed and be supplied as an original document or a scanned original document.
3. Any communication in connection with this Agreement shall be sent to the following addresses:

For the Commission:

European Commission

Directorate-General for Neighbourhood and Enlargement Negotiations

For the attention of the Director FOR THE Western Balkans

Rue de la Loi 200 / Wetstraat 200, 1049 Bruxelles/Brussel, Belgium

Email NEAR-D@ec.europa.eu

For the Beneficiary:

Government of Montenegro Ministry of European Affairs

For the attention of the Minister of European Affairs Ms Maida Gorcevic

Bulevar revolucije 15,

81000 Podgorica, Crna Gora

maida.gorcevic@mep.gov.me

Article 33 Governing law and jurisdiction

1. This Agreement and any non-contractual obligations arising from or in connection with it shall be governed by and shall be construed in accordance with European Union law, supplemented where necessary by Luxembourgish law.
2. The Parties undertake to submit any dispute which may arise on the legality, validity, interpretation or performance of this Agreement to the exclusive jurisdiction of the Court of Justice of the European Union in accordance with Article 272 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU).
3. Judgements of the Court of Justice of the European Union shall be fully binding on and enforceable by the Parties.

4. The Commission may enforce any judgement in relation with paragraph 3 of this Article obtained from the Court of Justice of the European Union, the Beneficiary, in the courts of the Beneficiary in accordance with the procedures of recognition and enforcement of foreign court decisions set out in the Beneficiary's legislation.
5. The Beneficiary hereby irrevocably and unconditionally waives all immunity to which it is or may become entitled, in respect of itself or its assets, from legal proceedings related to this Agreement, including, without limitation, immunity from suit, judgement or other order, from attachment, arrest or injunction prior to judgement, and from execution and enforcement against its assets, to the extent not prohibited by mandatory law.

Article 34 Arrangements for providing supplementary information

1. The Commission shall have the possibility to request supplementary information from the Beneficiary prior to the next request for the release of funds. Should the Beneficiary fail to meet this deadline, the Commission shall be allowed not to process requests for the release of funds until the information is provided.

Article 35 European Parliament and Council

1. According to Article 11(7) of Regulation (EU) 2024/1449, the Beneficiary agrees that the Commission shall transmit the Reform Agenda to the European Parliament and to the Council.
2. According to respectively Article 9(2) and Article 17(4) of Regulation (EU) 2024/1449, the Beneficiary agrees that the Commission may make available to the European Parliament, upon request, a copy of this Agreement and a copy of the loan agreement.

Article 36 Annexes

The following Annexes form an integral part of this Agreement:

Annex A: Model for the request for release of funds

Annex B: Model for the declaration of assurance

Annex C: Reporting on irregularities

Annex D: Further definitions for the purpose of protecting the EU's financial interests.

Signatures

This Agreement is drawn up in two original copies in the English language.

Signed, for and on behalf of the Beneficiary, in on

by

Ms Maida Gorcevic

Minister of European Affairs of Montenegro

Signed, for and on behalf of the European Union, in Brussels on 22/11/2024

by

Ms Valentina Superti

Director for the Western Balkans

ANNEX A: MODEL FOR THE REQUEST FOR THE RELEASE OF FUNDS

Place, date

Ambassador x

EU Delegation/Office to xxx

XXXXXXXXXXXXX

I declare that, for the implementation of the EU financial assistance to [*Reform and Growth Facility Beneficiary*] under the Facility for the period (QX/YY), based on my own judgement and on the information at my disposal, as well as on the evidence enclosed, the payment conditions set out in the [*Reform and Growth Facility Beneficiary*] Reform Agenda for the following steps have been fulfilled:

Reform	Step	Financial Value
1	1.1	EUR (X)
1	1.2	EUR (X)
		Total

On the basis of the above I request that the amount of EUR (X) is made available, EUR (Y) disbursed directly to the treasury of [*Reform and Growth Facility Beneficiary*], and EUR (Z) to be made available through the Western Balkans Investment Framework (WBIF), of which EUR (A) in the form of loans and EUR (B) in the form of non-repayable support¹⁰¹¹.

I hereby attach an assessment of each step, the required evidence showing the satisfactory fulfilment of the qualitative and quantitative steps set out in the relevant Annex to the Commission implementing decision¹² and other information requested as per Article 14 of the Facility Agreement.

I hereby also declare that measures related to the reforms for which satisfactory fulfilment has been declared previously in prior Commission decisions have not been reversed by [*Reform and Growth Facility Beneficiary*].

(Place and date of issue)

Signature by the Coordinator

(Name, first name, title or function)

¹⁰ Subject to rules laid down in Articles 16 and 17, each instalment shall draw from the indicative financial contributions set out in Article 2 paragraph 2, as follows: a) 28.7% from the non-repayable support and 24.8% from the loan support, in sum 53.5%, to be made available through the Western Balkans Investments Framework (WBIF), and b) 46.5% from the loan support to be channelled directly to the treasury.

¹¹ A condition precedent to the disbursement of the loan to the Treasury, to be channelled to the WBIF, is the submission of the signed contribution arrangement with the WBIF. This signed arrangement must be provided before any loan disbursements are processed.

¹² [reference of CID number, date]

Annexes:

- 1) For the steps related to the request for the release of funds, a summary of the **results of the checks** ensuring that any measure for the implementation of reforms and investment projects under the Facility has been properly implemented in accordance with all applicable rules, in particular on prevention, detection and correction of irregularities, fraud, corruption and any other illegal activities affecting the financial interests of the Union, including conflicts of interests, as well as the investigation and prosecution of offences affecting the funds provided under the Facility.

Summary of audits provided by relevant authorities, including weaknesses identified and any corrective actions taken.

- 2) **General conditions assessment** *(to be done once per year - in the second quarter (Q2) of each year. In case of major changes, the assessment should be provided together with each request for the release of funds). See ANNEX*

Annex 1: Macroeconomic report (e.g. IMF and/or ECFIN, Economic Reform Programmes)

Annex 2: The government's Public Financial Management (PFM) progress report including budget transparency and oversight

Annex 3: The government's sector progress report including on institutional advancements (i.e. monitoring and evaluation system)

- 3) **External monitoring mission's report (where available)**
- 4) **Fiche to be used for each step:**

Title of the step	
Baseline	
Deadline of the step	[Month/year]
Actual results	[Provide a detailed analysis of the fulfilment of the step or justification for lack of fulfilment of the step]
Evidence provided	[Provide the specific source of verification certifying the results]
Clear conclusion on the achievement of the step	[fully achieved or not achieved/partially achieved (only relevant at end of grace period)]

Guidance on partially achieved quantitative steps

For quantitative steps (i.e. objectively measurable steps) a partial fulfilment rate defined as a level of achievement of less than 100% would warrant a partial release of funds at the end of the applicable grace period following the below parameters:

- ⇒ 0% disbursement for a level of achievement between 0% and 49%;*
- ⇒ 50% disbursement for a level of achievement between 50% and 89%;*
- ⇒ 100% disbursement for an achievement rate of 90%-100% or above.*

Provided that the step is not fulfilled by the deadline, the authorities will resubmit the step for the relevant Commission departments to assess it at the end of the grace period. Partial disbursements will only take place after assessment at the end of the grace period. If the step is partially fulfilled, then the parameters above shall apply in calculating the amount due. If the step has been fulfilled at a level inferior to 50%, then the funds will be withheld in line with the applicable provisions (Article 21 of Regulation (EU) 2024/1449).

For qualitative steps or sub-steps, partial achievement is not possible.

Guidance on evidence to be provided

The evidence accompanying the request for release of funds should:

- demonstrate satisfactory fulfilment of the step (no need to upload evidence beyond what is required);*
- have brief but clear and unique file names, clearly referring to the step concerned, and being numbered allowing a unique reference and show a clear indication of its content;*
- include the relevant identifiers, such as the reference to the Official Journal, the date of publication and articles indicating entry into force (the same format for the reference to legal texts should be used in all cases);*
- include the identification of the signatory/ies (function, not names) and the authority they represent, any identifying string of numbers and/or characters and the protocol number, if given (for non-legal documents), and bear the registration number (for instance cadastre documents, companies' registry, boat registry etc.) if they figure in any kind of official registry;*
- be accompanied by a link to the website where the evidence is published (or, in case the document is uploaded to an electronic platform, mention the platform and any reference number that permits access to it);*
- be presented in a clear and organised way, containing clear cross-references to the requirement the evidence is supposed to prove;*
- provide reasonable assurance that the constitutive elements of the step have been met - for this purpose, the evidence provided should be primary and direct evidence demonstrating the fulfilment of the relevant requirement; self-declarations are not acceptable.*

Satisfactory fulfilment of each step should be justified by providing official evidence and documentation. This should include as a minimum:

- a summary document providing a clear assessment on how the quantitative or qualitative steps (including all the constitutive elements) were satisfactorily fulfilled in line with the provisions set out in the description of the step as provided in the Reform Agenda and accompanying Annex I;*

- *for steps requiring the entry into force of a legislative act:* a copy of the publication in the Official Journal of the respective legislative act;
- *for steps requiring the adoption of a strategy/ action plan/ roadmap/ any other public act that is not considered a legal act:* a copy of the act formally adopting the strategy and a link to the website where the strategy can be accessed;
- *for steps requiring the issuance of a report that is not published:* a copy of the internal or external report, as endorsed by the instance responsible (e.g. Minister, Head of Office, management body ...);
- *for steps that require a certain infrastructure/system/service to become operational:* certificates of completion signed by the contractor and the competent authority in accordance with national legislation demonstrating the system has been set up and is operational, accompanied by the proof that it will be put in use (e.g. access of Beneficiaries to new agencies);
- *if measuring the level of achievement of a step requires referring to official statistical data:* clear mention of the official statistical sources;
- *any other relevant document deemed to be relevant for the legally formal justification of the satisfactory fulfilment of the quantitative or qualitative step in line with the provisions of the Reform Agenda and Reform Agenda annex.*

Prospects of achieving the steps required for the next release of funds

- *This section will provide an assessment of the prospects of fulfilling the steps for the next release of funds, based on the progress recorded above.*

ANNEX B: MODEL FOR THE DECLARATION OF ASSURANCE

I, the undersigned, [First name, Surname], in my capacity as Coordinator

Declare that, for the implementation of the Union financial assistance to [*Reform and Growth Facility Beneficiary*] under the Facility for the period XX/YY, based on my own judgement and on the information at my disposal, in particular the results from the national control and audit systems described in the Reform Agenda:

1. The funds were used for their intended purpose as defined in Article 1(1) of the Facility and Loan Agreements between the Commission and [*Reform and Growth Facility Beneficiary*].
2. The information submitted with the request for the release of funds is complete, accurate and reliable; duly justifying that the qualitative and quantitative steps have been satisfactorily fulfilled and that the audit trail demonstrating the achievement of these steps is in place.
3. The control systems in place give the necessary assurances that the financing provided has been used in accordance with all applicable rules, in particular on the prevention, detection and correction of fraud, corruption, conflicts of interests and irregularities.
4. The arrangements in place give the necessary assurance that the financing provided has not resulted in double funding from the Facility and other Union programmes or instruments, as well as other donors.

A summary of the national audits carried out in relation to § 1 to 4 above, with an analysis of the related weaknesses found and the corrective actions taken or planned, complements this declaration of assurance. [In the accompanying summary of the audits, no breaches in terms of fraud, corruption or conflicts of interests have been detected.] [In the accompanying summary of the audits, the following breaches in terms of fraud, corruption or conflicts of interests have been detected: (*identify and specify remedial action taken*)]

I confirm that the irregularities identified during final audit or control reports for the implementation of the Reform Agenda have been appropriately corrected and recovered from final recipients or are in the course of being corrected and recovered. Where necessary, deficiencies in the control system highlighted in those reports were adequately followed up or are in the process of being followed up, notably for the following required remedial actions: (if appropriate indicate which remedial actions are still ongoing, at the date of signing the declaration).

Finally, I confirm that I am not aware of any undisclosed reputational matter related to the implementation of the programme.

(Place and date of issue)

Signature

(Surname, first name, title or function)

ANNEX C: REPORTING ON IRREGULARITIES

Clause 1 Definition

For the purposes of the reporting on irregularities, including fraud, the definitions laid down in Annex D, on the protection of the financial interest of the Union, shall apply.

Clause 2 Reporting on irregularities

The Beneficiary shall report any irregularities, including suspected fraud, fraud, corruption and other illegal activities, which have been the subject of a primary administrative or judicial finding without delay to the Commission and keep the latter informed of the progress of administrative and legal proceedings.

Irregularities for an amount lower than EUR 300 in EU contribution shall not be reported. This provision shall not apply to irregularities that give rise to the initiation of administrative or judicial proceedings at national level in order to establish the presence of fraud or other criminal offences.

In that report the Beneficiary shall in all cases provide the following details:

- a) The name and the number of the programme/action concerned;
- b) the identity of the natural and legal persons involved or of any other participating entities and their role;
- c) the identification of the region or area where the operation has been carried out, using the appropriate information;
- d) the provision(s) which have been infringed;
- e) the date and source of the first piece of information leading to suspicion that an irregularity has been committed;
- f) the nature of, aims of, and material conducts and practices used in committing the irregularity;
- g) where appropriate, whether the practice gives rise to a suspicion of fraud;
- h) the manner in which the irregularity was discovered;
- i) where appropriate, the Member States and/or third countries involved;
- j) the period during which, or the moment at which, the irregularity was committed;
- k) the date on which the primary administrative or judicial finding on the irregularity was established;
- l) the total amount of eligible expenditure specified by Union contribution, the Beneficiary's contribution and private contribution;

- m) the expenditure affected by the irregularity specified by Union contribution and the Beneficiary's contribution;
- n) the amount which would have been unduly paid had the irregularity not been identified according to Union contribution and the Beneficiary's contribution;
- o) the nature of the irregular expenditure;
- p) the suspension of payments, where applicable, and the possibility of recovery;
- q) where applicable, the reasons for any abandonment of recovery procedures;
- r) where applicable, the complete OLAF/EPPO case number.

Where some of the information referred to in paragraph 1, and in particular information on the practices used in committing the irregularity and the manner in which it was discovered, is not available or needs to be rectified, the Beneficiary shall supply the missing or correct information to the Commission without delay.

If the relevant national legal provisions provide for the confidentiality of investigations, communication of the information shall be subject to the authorisation of the competent tribunal or court.

Clause 3 Information on penalties

- (1) The Beneficiary shall provide the Commission without delay, with reference to any previous report made according to Clause 2, with details concerning the initiation, conclusion or abandonment of any procedures for imposing administrative or criminal penalties related to the reported irregularities as well as of the outcome of such procedures.
 - a. With regard to irregularities for which penalties have been imposed, the Beneficiary shall also indicate:
 - b. whether the penalties are of an administrative or a criminal nature;
 - c. whether the penalties result from a breach of Union or the Beneficiary's law;
 - d. the provisions in which the penalties are laid down;
 - e. whether fraud was established.

At the written request of the Commission, the Beneficiary shall provide additional information on a specific irregularity or a group of irregularities.

Clause 4 Electronic reporting via the Irregularity Management System (IMS)

The information referred to in Clauses 2 and 3 shall be sent in the English language, by electronic means, using the Irregularity Management System (IMS) set up by the Commission for this purpose.

Clause 5 Use of information

The Commission may use any information of a general or operational nature communicated by the Facility Beneficiaries under these provisions to perform risk analyses, also using information technology support, and may, on the basis of the information obtained, produce reports and develop systems serving to identify risks more effectively. OLAF, ECA and the EPPO may use the information as per their mandates.

Clause 6 Use of the euro

The euro shall be used as the currency for the reporting of irregularities. [If applicable: The Beneficiary shall convert the amounts of expenditure incurred in its own currency into euro. Those amounts shall be converted into euro using the monthly accounting exchange rate of the Commission in the month during which the expenditure was registered. The exchange rate shall be published electronically by the Commission each month.

Where the amounts relate to expenditure registered in the accounts of the Beneficiary's authorities during a period of more than 1 month, the exchange rate in the month during which expenditure was last registered may be used. Where the expenditure has not been registered in the accounts of the Beneficiary's authority, the most recent accounting exchange rate published electronically by the Commission shall be used.]

Clause 7 Protection of personal data

- (2) Reform and Growth Facility Beneficiaries and the Commission shall take all necessary measures to prevent any unauthorised disclosure of, or access to, the information referred to in Clauses 2 and 3.

The information referred to in Clauses 2 and 3 may not be sent to persons other than those in the Beneficiary or within the Union's institutions, agencies, offices and bodies whose duties require that they have access to it, unless the Beneficiary supplying such information has expressly so agreed.

Any personal data included in the information referred to in Clauses 2 and 3 shall be processed only for the purpose specified in those provisions.

ANNEX D: FURTHER DEFINITIONS FOR THE PURPOSE OF PROTECTING THE EU'S FINANCIAL INTERESTS

For the purpose of protecting the financial interests of the Union, the following definitions apply:

'Error' means non-deliberate clerical and technical errors committed by the Beneficiary's authorities or a recipient of assistance under the Facility.

'Irregularity' means any infringement of a provision of applicable rules and contracts resulting from an act or an omission by an economic operator or the Beneficiary's authorities, which has, or would have, the effect of prejudicing the general budget of the Union by charging an unjustified item of expenditure to the general budget.

'Economic operator' means any natural or legal person, including a public entity or a group of such persons, who offers to supply products, execute works or provide services or supply immovable property.

'Systemic irregularity' means any irregularity that may be of a recurring nature, with a high probability of occurrence in similar types of operations, which result from a serious deficiency in the effective functioning of the management and control systems, including a failure to establish adequate procedures in accordance with applicable rules.

'Fraud in respect of expenditure' means any intentional act or omission relating to:

- the use or presentation of false, incorrect or incomplete statements or documents, which has as its effect the misappropriation or wrongful retention of funds from the general budget of the Union or budgets managed by, or on behalf of, the European Union;
- non-disclosure of information in violation of a specific obligation with the same effect;
- the misapplication of such funds for purposes other than those for which they were originally granted.

'Suspected fraud' means an irregularity giving rise to the initiation of administrative or judicial proceedings at national level in order to establish the presence of intentional behaviour, in particular fraud, as referred to above.

'Active corruption' means the intentional action of a person, who promises, offers or gives, directly or through an intermediary, an advantage of any kind whatsoever to a public official for themselves or for a third party for them to act or to refrain from acting in accordance with their duty or in the exercise of their functions in a way that damages or is likely to damage the financial interests of the Union.

'Passive corruption' means the intentional action of a public official, who, directly or through an intermediary, requests or receives advantages of any kind whatsoever, for themselves or a third party, or accepts a promise of such advantage, to act or to refrain from acting in accordance with their duty or in the exercise of their functions in a way that damages or is likely to damage the financial interests of the Union.

'Conflict of interests', in line with Article 61 of the Financial Regulation, means that the impartial and objective exercise of the functions of a person involved in the implementation of financial support under the Facility is compromised for reasons involving family, emotional life, political or national affinity, economic interest or any other direct or indirect personal interest. A conflict of interests includes situations that may objectively be perceived as a conflict of interests.

'Primary administrative, or judicial finding' means a first written assessment by a competent authority, either administrative or judicial, concluding on the basis of specific facts that an irregularity has been committed. This is without prejudice to the possibility that this conclusion may subsequently have to be revised or withdrawn as a result of developments in the course of the administrative or judicial procedure.

The definitions listed in this Article shall not be construed as introducing new types of crime to the Beneficiary's Penal Code or changes thereto.

Prilog 2:

SPORAZUM O PRISTUPANJU INSTRUMENTU

IZMEĐU

EVROPSKE UNIJE

koju predstavlja Komisija

I

CRNE GORE

koju predstavlja Vlada Crne Gore

O

**POSEBNIM ARANŽMANIMA ZA SPROVOĐENJE PODRŠKE
UNIJE CRNOJ GORI U OKVIRU INSTRUMENTA ZA
REFORME I RAST**

SADRŽAJ

GLAVA I: OPŠTE ODREDBE	51
Član 1 Tumačenje i definicije	51
Član 2 Predmet i područje primjene Sporazuma	52
Član 3 Opšti principi za podršku Unije u okviru Instrumenta	53
Član 4 Restriktivne mjere EU	55
Član 5 Nacionalni koordinator za Instrument za reforme i rast	56
GLAVA II: PRAVILA ZA SPROVOĐENJE	58
Član 6 Preduslovi, opšti uslovi i uslovi plaćanja za podršku Unije u okviru Instrumenta	58
GLAVA III: POREZI I PRIHVATLJIVOST	58
Član 7 Porezi, dažbine i naknade	58
Član 8 Pravila o prihvatljivosti	58
GLAVA IV: ZAŠTITA FINANSIJSKIH INTERESA UNIJE	59
Član 9 Sistemi unutrašnje kontrole i obaveze suzbijanja neodgovarajućeg upravljanja sredstvima	59
Član 10 Koordinaciona služba za borbu protiv prevare	62
Član 11 Struktura za borbu protiv prevare u EU i saradnja Korisnika sa njom	62
Član 12 Prava institucija, tijela, kancelarija i agencija Unije za praćenje sprovođenja Instrumenta, istragu i dobijanje pristupa	64
GLAVA V: OSLOBAĐANJE FINANSIJA, POVRATAK I IZVRŠENJE	66
Član 13 Predfinansiranje	66
Član 14 Pravila o oslobađanju sredstava	66
Član 15 Raspodjela isplata	69
Član 16 Isplata podrške kroz zajam	69
Član 17 Pravila o zadržavanju, smanjenju i preraspodjeli sredstava prije oslobađanja sredstava	69
Član 18 Pravila o smanjenju, povraćaju i sprovođenju nakon oslobađanja sredstava	70
Član 19 Bespovratna podrška kanalisana kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir	71
Član 20 Podrška zajmu kanalisana kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir	71
GLAVA VI: TRANSPARENTNOST, ZAŠTITA PODATAKA I VIDLJIVOST	72
Član 21 Prikupljanje podataka i transparentnost	72
Član 22 Zaštita podataka	73
Član 23 Vidljivost	74
Član 24 Čuvanje dokumenata	74
GLAVA VII: PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA	74
Član 25 Opšti uslovi izvještavanja za korisnike	74
Član 26 Jezik	76
Član 27 Informacije u kontekstu ex-post evaluacija Instrumenta za reformu i rast od strane Komisije	76
GLAVA VIII: ZAVRŠNE ODREDBE	76
Član 28 Stupanje na snagu	76
Član 29 Izmjene i dopune	77
Član 30 Suspenzija Sporazuma	77
Član 31 Raskid Sporazuma	78
Član 32 Komunikacija i razmjena informacija	78
Član 33 Mjerodavno zakonodavstvo i nadležnost	78
Član 34 Aranžmani za pružanje dodatnih informacija	79
Član 35 Evropski parlament i Savjet	79
Član 36 Aneksi	79
ANEKS A: OBRAZAC ZAHTJEVA KORISNIKA ZA OSLOBAĐANJE SREDSTAVA	81
ANEKS B: MODEL ZA IZJAVU O SIGURNOSTI	85
ANEKS C: IZVJEŠTAVANJE O NEPRAVILNOSTIMA	50
ANEKS D: DODATNE DEFINICIJE U SVRHU ZAŠTITE FINANSIJSKIH INTERESA EU	53

Evropska unija koju predstavlja Evropska komisija, u daljem tekstu '**Komisija**',
s jedne strane,
i Crna Gora, koju predstavlja Vlada Crne Gore, u daljem tekstu '**Korisnik**'
s druge strane,
zajedno u daljem tekstu '**Strane**',

IMAJUĆI U VIDU

- (1) Uredbom (EU) 2024/1449 Evropskog parlamenta i Savjeta uspostavljen je 'Instrument za reforme i rast za Zapadni Balkan' (u daljem tekstu '**Instrument**')¹³ koji će podržati proces proširenja ubrzavanjem usklađivanja sa pravnom tekovinom Unije, ubrzati regionalnu ekonomsku integraciju, kao i socio-ekonomsku konvergenciju sa EU.
- (2) U skladu sa članom 11 Uredbe (EU) 2024/1449, Korisnik je 8 oktobra 2024. godine predao Komisiji Reformsku agendu za vrijeme trajanja Instrumenta, koja omogućava sveobuhvatan okvir za postizanje ciljeva Instrumenta, a koja je zasnovana na dijelu strukturnih reformi najnovijeg Programa ekonomskih reformi i povezanim Smjernicama zajedničke politike koje su dogovorene tokom Ekonomskog i finansijskog dijaloga u maju 2023. godine, strategiji rasta, ukoliko je primjenjiva, okviru politike proširenja, kao i Ekonomsko-investicionom planu za Zapadni Balkan. Reformska agenda takođe utvrđuje oblasti ulaganja.
- (3) U skladu sa članom 13 Uredbe (EU) 2024/1449, krajnji datum implementacije, 31. decembar 2027. godine, naveden u Reformskoj agendi za ispunjenje uslova plaćanja u vezi sa konačnim skupom mjera treba, da uključuje i vrijeme potrebno da Komisija izvrši evaluaciju uspješno ispunjenih uslova plaćanja i da usvoji naknadne odluke o oslobađanju. Shodno tome, a kako je propisano članom 13 stav 1, tačka (i) Uredbe (EU) 2024/1449, Korisnik je dužan da sprovede dogovorene kvalitativne i kvantitativne korake najkasnije do 31. avgusta 2027. godine i blagovremeno podnese propisno opravdan zahtjev za oslobađanje sredstava po osnovu ispunjenih uslova plaćanja u vezi sa ovim kvantitativnim i kvalitativnim koracima bez odlaganja, a najkasnije do 30. septembra 2027. godine.
- (4) U skladu sa članom 14 Uredbe (EU) 2024/1449, Komisija je izvršila procjenu relevantnosti, sveobuhvatnosti i prikladnosti Reformske agende.
- (5) Reformska agenda treba da bude odobrena Odlukom Komisije o sprovođenju.
- (6) U skladu sa članom 19 Uredbe (EU) 2024/1449, u cilju maksimalne upotrebe finansijske podrške Unije za privlačenje dodatnih investicija, kako bi se osigurala kontrola Unije nad troškovima, infrastrukturne investicije koje podržavaju Reformske agende treba da se sprovedu kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (u daljem tekstu '**ZIO**') i Evropski zajednički fond Zapadnog Balkana koji je uspostavljen pod ZIO za dobijanje sredstava od strane donatora ('**EZFZB**') u skladu sa pravilima koja se

¹³

Uredba (EU) 2024/1449 Evropskog parlamenta i Savjeta od 14. maja 2024. godine o uspostavljanju Instrumenta za reforme i rast za Zapadni Balkan, Službeni list, 2024/1449, 24.5.2024, strana 1.

odnose na fond ('Opšti uslovi Zajedničkog fonda'). Komisija podnosi relevantne predloge investicionih projekata ili programa Operativnom odboru ZIO na mišljenje tek nakon ispunjenja relevantnih uslova i usvajanja odluke Komisije iz člana 21 stav 3 Uredbe (EU) 2024/1449. U skladu sa članom 9 Uredbe (EU) 2024/1449 Komisija treba da zaključi Sporazum o pristupanju instrumentu ('Sporazum o pristupanju instrumentu') sa Korisnikom definišući principe finansijske saradnje između Komisije i Korisnika, kao i obaveze i uslove koje Korisnik treba da ispuni za oslobađanje sredstava iz Instrumenta.

- (7) Uzimajući u obzir da podrška koja se kroz Instrument usmjerava putem ZIO ima za cilj finansiranje investicionih projekata sa dugim periodom realizacije, opravdano je objezbediti period implementacije od 204 mjeseca, što je srazmjerno vremenskom trajanju investicionih projekata.
- (8) U skladu sa članom 9 Uredbe (EU) 2024/1449 Sporazum o pristupanju instrumentu treba da sadrži okvirni sporazum koji utvrđuje posebne aranžmane za implementaciju podrške Unije u okviru Instrumenta, prevodeći relevantne odredbe Uredbe (EU) 2024/1449 u bilateralna prava i obaveze za Komisiju i Korisnika. Takođe bi trebalo da sadrži Sporazum o finansiranju u smislu člana 114 stav 2 Uredbe (EU, Euratom) 2024/2509¹⁴ ('Finansijska uredba') u pogledu iznosa bespovratne podrške u okviru Instrumenta.
- (9) Neophodno je osigurati sprovođenje pravila o saradnji za zaštitu finansijskih interesa Unije koja su definisana članom 223 stav 5 tačka c i članom 129 Finansijske uredbe.
- (10) Sporazum o pristupanju instrumentu ne utiče na obaveze prijavljivanja Kancelariji javnog tužioca Evropske unije (u daljem tekstu: 'KJTEU') bilo kojeg krivičnog djela u vezi sa kojim ono može da vrši svoju nadležnost definisanu u članu 24 Uredbe Savjeta (EU) 2017/1939¹⁵, kao ni na tokove obavješćavanja između Komisije i Evropske kancelarije za suzbijanje prevara (u daljem tekstu: OLAF) i između Komisije i KJTEU-a, koji su definisani u Administrativnim aranžmanima između Evropske komisije i OLAF-a (C(2018)7705 od 21. novembra 2018. godine) i radnom aranžmanu između OLAF-a i KJTEU-a od 5. jula 2021, i Sporazumu od 18. juna 2021. godine između Evropske komisije i KJTEU-a.
- (11) U okviru restriktivnih mjera Unije, usvojenih na osnovu člana 29 Ugovora o Evropskoj uniji ('TEU') i člana 215 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije ('TFEU'), sredstva i ekonomski resursi ne smiju biti dostupni, direktno ili indirektno, pravnim licima, entitetima i tijelima ili u njihovu korist. Pored toga, sektorske restriktivne mjere zabranjuju, između ostalog, određene transakcije sa trećim državama koje su pod sankcijama, zabranjujući finansiranje i finansijsku pomoć u vezi sa zabranjenom robom i uslugama, kao i zabranjujući javne ili koncesione ugovore i podršku u okviru programa Unije u korist lica u određenim trećim državama pod sankcijama. Stoga, Sporazum o pristupanju instrumentu treba da obaveže Korisnika da obezbijedi

¹⁴ Uredba (EU, Euratom) 2024/2509 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. septembra 2024. o finansijskim pravilima primjenljivim na opšti budžet Unije, Službeni list L 239, 26.9.2024.

¹⁵ Uredba Savjeta (EU) 2017/1939 od 12. oktobra 2017. godine kojom se sprovodi unaprijedena saradnja na uspostavljanju Kancelarije javnog tužioca Evropske unije ('KJTEU'), Službeni list 283, 31.10.2017, strana 1.

finansiranje koje je u okviru Instrumenta usaglašeno sa bilo kojom od restriktivnih mjera Unije.

USAGLASILI SU SE KAKO SLIJEDI:

GLAVA I: OPŠTE ODREDBE

Član 1 Tumačenje i definicije

13. Termini korišćeni u ovom Sporazumu imaju isto značenje kao ono koje je definisano i koje im se pripisuje u Uredbi (EU) 2024/1449.
14. Pozivanje na ovaj Sporazum namijenjeno je kao pozivanje na Sporazum u izmijenjenom, dopunjenom ili zamijenjenom obliku.
15. „Restriktivne mjere Unije” označavaju restriktivne mjere koje je usvojila Unija u skladu sa članom 29 Ugovora o Evropskoj uniji (TEU) ili članom 215 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (TFEU).
16. „ZIO” predstavlja Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO), zajedničku inicijativu EU, partnerskih finansijskih organizacija, bilateralnih donatora i korisnika, usmjerenu na unaprijeđenje usklađivanja i saradnje u investicijama za socio-ekonomski razvoj regiona i doprinos evropskoj perspektivi Zapadnog Balkana, kako je navedeno u članu 12 Uredbe (EU) 2021/1529.¹⁶
17. Evropski zajednički fond za Zapadni Balkan (**‘EZFB’**) predstavlja zajednički fond uspostavljen u okviru Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO) za prihvatanje donatorskih sredstava, u skladu sa Opštim uslovima koji su poslednji put odobreni Odlukom Komisije C(2023)4806 od 19. jula 2023¹⁷.
18. „Ugovor o doprinosu” označava pisani sporazum zaključen između donatora i EZFB-a koji određuje iznos na koji se donator obavezuje prema EZFB-u, valutu takvog doprinosa, način na koji će se isplate vršiti na račun Fonda i može sadržati i druge administrativne odredbe koje su potrebne i dozvoljene prema Opštim uslovima i biće utvrđen u obliku koji se nalazi u Aneksu A Opštih uslova, kako je primjenjivo. Ugovor o doprinosu takođe predstavlja potvrdu o prihvatanju Opštih uslova.
19. „Menadžeri fondova” označava Evropsku banku za obnovu i razvoj (EBRD) i Evropsku investicionu banku (EIB), menadžere EZFB-a.
20. „Nacionalni koordinator za Instrument za reforme i rast” (**‘Koordinator’**) predstavlja sagovornika koji u ime Korisnika komunicira sa Evropskom komisijom tokom cjelokupne implementacije Instrumenta.
21. „Partnerske finansijske organizacije” označava međunarodne finansijske institucije i nacionalne razvojne banke koje sprovode socio-ekonomske investicije na Zapadnom Balkanu u okviru ZIO-a.
22. „Zahtjev za oslobađanje sredstava” predstavlja zahtjev Korisnika, u obliku Aneksa A, za oslobađanje uplata.

¹⁶ Uredba (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. septembra 2021. kojom se uspostavlja Instrument prepristupne pomoći (IPA III), SL L 330, 20.9.2021, str. 1.

¹⁷ Odluka Komisije C(2023)4806 o izmjeni Odluke Komisije C(2016)3610 konačna u vezi sa odobravanjem Opštih uslova Evropskog zajedničkog fonda za Zapadni Balkan, od 19. jula 2023.

23. „Lice sa ograničenjima“ označava bilo koje subjekte, pojedince ili grupe pojedinaca koje je EU označila kao predmet Restriktivnih mjera EU¹⁸.
24. Pored toga, u svrhe zaštite finansijskih interesa Unije, primjenjuju se definicije iz Aneksa D.

Član 2 Predmet i područje primjene Sporazuma

1. U skladu sa članom 9 Uredbe (EU) 2024/1449, ovaj Sporazum utvrđuje principe finansijske saradnje između Komisije i Korisnika prema Uredbi (EU) 2024/1449. Sporazum, između ostalog, sadrži detaljne odredbe koje se odnose na:
 - upravljanje, kontrolu, nadzor, monitoring, evaluaciju, izvještavanje i reviziju sredstava u okviru Instrumenta; kao i
 - mjere za efikasno sprečavanje, otkrivanje, suzbijanje i izvještavanje o nepravilnostima, prevarama, korupciji i drugim nezakonitim aktivnostima koje utiču na finansijske interese Unije, uključujući sukobe interesa, kao i omogućavanje njihove djelotvorne integracije i gonjenja od strane nadležnih tijela Unije i/ili nacionalnih tijela.
2. Ovaj Sporazum takođe predstavlja Sporazum o finansiranju u smislu člana 114 stav 2 Finansijske uredbe u pogledu iznosa bespovratne podrške iz stava 3 ovog člana.
3. U skladu sa Odlukom Komisije o sprovođenju C(2024)7375 od 23. oktobra 2024. godine, kojom se odobrava Reformska agenda za korisnika, Unija stavlja na raspolaganje ukupan finansijski doprinos do 110,058,055.15 eura kao bespovratnu podršku i ukupan finansijski doprinos do 274,436,161.85 eura kao podršku u vidu zajma, koja će se otpustiti nakon što Korisnik dobije pozitivnu ocjenu o zadovoljavajućoj ispunjenosti uslova plaćanja, koji su definisani u Reformskoj agendi.
4. Ovaj iznos može biti izmijenjen i dopunjen u skladu sa uslovima definisanim u članu 17 ovog sporazuma.
5. Kako je navedeno u dijelu 2 Reformske agende, krajnji datum implementacije, 31. decembar 2027.godine, za ispunjenje uslova plaćanja u vezi sa konačnim skupom mjera uključuje i vrijeme potrebno da Komisija izvrši evaluaciju uspješno ispunjenih uslova plaćanja i da usvoji naknadne odluke o oslobađanju. Shodno tome, Korisnik je dužan da sprovede dogovorene kvalitativne i kvantitativne korake najkasnije do 31. avgusta 2027.godine i blagovremeno podnese propisno opravdan zahtjev za oslobađanje sredstava po osnovu ispunjenih uslova plaćanja u vezi sa ovim kvantitativnim i kvalitativnim koracima bez odlaganja, a najkasnije do 30. septembra 2027.godine.
6. Iznosi navedeni u stavu 3 ovog člana mogu biti povećani kao rezultat preraspodjele sredstava među Korisnicima Instrumenta, u skladu sa članom 17 ovog sporazuma, pod

¹⁸

www.sanctionsmap.eu. Mapa sankcija je IT alat za identifikovanje režima sankcija. Izvor sankcija proizilazi iz pravnih akata objavljenih u Službenom listu Evropske unije. U slučaju neslaganja između objavljenih pravnih akata i ažuriranja na veb stranici, prevladava verzija objavljena u Službenom listu.

uslovom da Komisija izmijeni odluku o sprovođenju, da se izmijeni ovaj sporazum i zaključi novi ugovor o zajmu za bilo koji dodatni iznos zajma.

7. U skladu sa članom 21 stav 6 Uredbe (EU) 2024/1449, svaki iznos u obliku bespovratne podrške koji odgovara uslovima plaćanja koji nijesu ispunjeni do 31. decembra 2028. godine neće dospjeti na plaćanje Korisniku, te će biti izvršeno automatsko povlačenje neutrošenih sredstava.
8. Trajanje perioda sprovođenja ovog sporazuma je 204 mjeseca od njegovog stupanja na snagu.
9. U skladu sa članom 9(2) Uredbe (EU) 2024/1449, ovaj sporazum će biti dopunjen Sporazumom o zajmu.
10. Sredstva će se dodijeliti Korisniku u obliku bespovratne podrške i podrške u vidu zajma tek nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma i primjenljivog sporazuma o zajmu.
11. Finansiranje bespovratne podrške će se sprovesti pod indirektnim upravljanjem sa povjerenim subjektima i postepeno će se obezbjeđivati kroz doprinose uplaćene u EZFZB u skladu sa uslovima aranžmana o doprinosu zaključenih između Komisije i Menadžera fondova (kako je navedeno u članu 20 ovog Sporazuma).

Član 3 Opšti principi za podršku Unije u okviru Instrumenta

3. Podrška Unije u okviru Instrumenta će biti pružena u skladu sa okvirom politike proširenja i naročito će uzeti u obzir Saopštenje Komisije o Strategiji proširenja i izvještaje uključene u godišnji paket proširenja Komisije, kao i relevantne odluke Evropskog parlamenta, relevantna saopštenja Komisije i njihove prateće dokumente, uključujući, gdje je primjenljivo, pitanja vladavine prava, ljudskih prava, radna dokumenta osoblja Komisije i zajednička saopštenja Komisije i Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i bezbjednosnu politiku.
4. U skladu sa članom 4 Uredbe (EU) 2024/1449 primjenjivaće se sljedeći principi podrške Unije u okviru Instrumenta za reforme i rast:
 - a. Saradnja u okviru Instrumenta biće zasnovana na potrebama i promovisaće principe djelotvornosti razvoja, a to su preuzimanje odgovornosti Korisnika za razvojne prioritete, fokus na jasnu uslovljenost i konkretne rezultate, inkluzivna partnerstva, transparentnost i uzajamna odgovornost. Ta saradnja će biti zasnovana na djelotvornoj i efikasnoj raspodjeli i upotrebi resursa.
 - b. Makrofinansijska pomoć neće biti pružena u okviru primjene ovog instrumenta.
 - c. Podrška iz Instrumenta će biti dodatna i komplementarna podršci pruženoj kroz druge programme i instrumente Unije. Aktivnosti koje ispunjavaju uslove za finansiranje prema Uredbi (EU) 2024/1449 mogu dobiti podršku iz drugih programa i instrumenata Unije pod uslovom da takva podrška ne pokriva iste troškove i da se osigura odgovarajući nadzor i kontrola budžeta. Komisija će osigurati komplementarnost i sinergiju između Instrumenta i drugih programa i instrumenata Unije kako bi se izbjeglo dupliranje pomoći i dvostruko

finansiranje. Ne smije biti preklapanja između podrške koja se pruža u okviru Uredbe (EU) 2024/1449 i Uredbe (EU) 2021/1529¹⁹.

- d. Aktivnosti u okviru Instrumenta treba da integrišu i promovišu demokratiju, ljudska prava i rodnu ravnopravnost, postepeno usklađujući politike Korisnika sa socijalnim, klimatskim i ekološkim standardima Unije. U prvi plan se stavlja ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama, gdje je to relevantno, a gdje je prikladno, smanjenje rizika od katastrofa, zaštita životne sredine i očuvanje biodiverziteta, uključujući kroz procjene uticaja na životnu sredinu. Aktivnosti će takođe podržavati napredak ka Ciljevima održivog razvoja, promovišući integrisane akcije koje mogu stvoriti višestruke koristi i ispuniti više ciljeva na usklađen način. Tim se aktivnostima izbjegava nastajanje neupotrebljive imovine, a aktivnosti se vode načelima 'nenanošenja značajne štete' i 'nikoga ne zapostaviti', kao i pristupom uključivanja pitanja održivosti, na kom se temelji Evropski zeleni dogovor.
- e. Korisnik i Komisija treba da osiguraju da se rodna ravnopravnost, rodno osvijestena politika i integracija rodne perspektive uzimaju u obzir i promovišu tokom pripreme Reformske agende i implementacije Instrumenta. Korisnik i Komisija će preduzeti odgovarajuće korake kako bi spriječili svaku diskriminaciju zasnovanu na polu, rasnom ili etničkom porijeklu, vjeri ili uvjerenju, invaliditetu, starosnoj dobi ili seksualnoj orijentaciji.
- f. Instrument neće podržavati aktivnosti ili mjere koje nijesu u skladu sa energetske i klimatske planovima korisnika, njihovim nacionalno utvrđenim doprinosom u okviru Pariškog sporazuma, kao i ambicijom postizanja klimatske neutralnosti najkasnije do 2050. godine. Takođe, neće podržavati aktivnosti koje podstiču ulaganja u fosilna goriva ili koje uzrokuju značajne negativne posljedice po životnu sredinu, klimu ili biodiverzitet.
- g. U skladu sa načelom inkluzivnog partnerstva, Komisija će nastojati da osigura, prema potrebi, demokratski nadzor u obliku savjetovanja vlade korisnika sa svojim parlamentom, kao i sa relevantnim interesnim stranama, uključujući lokalne i regionalne organe vlasti, socijalne partnere i civilno društvo, ranjive grupe, sve manjine i zajednice, u zavisnosti od potrebe, kako bi im se omogućilo da učestvuju u osmišljavanju i implementaciji aktivnosti prihvatljivih za finansiranje u okviru Instrumenta, te povezanim procesima praćenja, nadzora i evaluacije, prema potrebi. Takvim savjetovanjem treba nastojati da se uzme u obzir pluralizam društva korisnika.
- h. Korisnik je dužan da objavljuje ažurirane podatke o krajnim korisnicima koji primaju sredstva Unije za sprovođenje reformi i ulaganja u okviru ovog instrumenta, kako je opisano u članu 21 ovog sporazuma.

¹⁹ Uredba (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. septembra 2021. godine kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA III) (Službeni list L 330, 20.9.2021, str. 1).

Član 4 Restriktivne mjere EU

8. Strane će obezbijediti da se nikakva sredstva niti ekonomski resursi ne stavljaju na raspolaganje direktno ili indirektno licu sa ograničenjima, niti u njegovu/njenu korist.
9. Korisnik je dužan osigurati da nijedna transakcija koja podliježe verifikovanom 'pogotku' na listi sankcija EU neće imati direktne ili indirektno koristi od EU finansiranja. Korisnik se obavezuje da osigura ovu obavezu:
 - kroz provjeru usklađenosti sa listom sankcija Unije, prije sklapanja i prije vršenja plaćanja po relevantnim ugovorima, za svakog izvođača, korisnika granta i krajnjeg primaoca sa kojim Korisnik ili partnerske finansijske organizacije ZIO-a u ime Korisnika imaju ili očekuju da će imati direktan ugovorni odnos, kako bi se procijenilo da li je taj primalac Lice sa ograničenjima;
 - provjerom ili drugim odgovarajućim sredstvima (koja mogu uključivati ex-post provjeru) po principu zasnovanom na riziku, da nijedno fizičko ili pravno lice, subjekat ili tijelo koji bi indirektno dobijali EU sredstva nijesu Lice sa ograničenjima.
10. Pored toga, Strane će osigurati da sredstva u okviru Instrumenta neće biti dodijeljena u suprotnosti sa bilo kojom drugom restriktivnom mjerom usvojenom od strane Unije.
11. U slučaju da Korisnik procijeni da neki od primalaca (direktni ili indirektni) EU sredstava jeste ili je postao Lice sa ograničenjima kao što je navedeno u stavu 1, ili ako je finansiranje u suprotnosti sa restriktivnim mjerama pomenutim u stavu 3, Korisnik će bez odlaganja obavijestiti Komisiju.
12. Ne dovodeći u pitanje obavezu iz stava 3, ukoliko Komisija procijeni da upotreba finansijske pomoći Unije kroz Instrument rezultira ili će rezultirati kršenjem restriktivnih mjera EU, Komisija je dužna obavijestiti Korisnika o tome, a odgovarajući iznosi postaju neprihvatljivi u okviru Instrumenta. Akuzatorni postupak može biti sproveden u tu svrhu ako Korisnik nije otklonio kršenje. Ovim se ne dovode u pitanje prava koja Komisija može imati kako bi suspendovala ili prekinula po drugim osnovima radnju na koju je uticalo takvo kršenje, u cilju povraćaja EU finansiranja koje je obezbjedila Komisija, ili kako bi se suspendovao ili prekinuo ovaj sporazum.
13. Ova klauzula ne dovodi u pitanje izuzeća ili derogacije definisane u Restriktivnim mjerama EU.
14. Korisnik će nametnuti obaveze utvrdene u stavu 1 i stavu 3 ovog člana svim primaocima sredstava isplaćenih za mjere sprovođenja reformi i investicionih projekata uključenih u Reformsku agendu, kao i svim drugim fizičkim licima ili entitetima uključenim u njihovu realizaciju. Te obaveze će izričito ovlastiti – u granicama njihovih nadležnosti – Komisiju, OLAF, Revizorski sud (ERS) i KJTEU da ostvaruju svoja prava u skladu sa članom 12 ovog Sporazuma.

Član 5 Nacionalni koordinator za Instrument za reforme i rast

4. Korisnik će imenovati koordinatora koji će djelovati kao sagovornik sa Komisijom za cjelokupnu implementaciju Instrumenta.
5. Koordinator treba da bude visokorangirani predstavnik vlade ili centralne administracije Korisnika, sa odgovarajućim ovlašćenjima da djeluje u ime vlade i koordinira rad svih relevantnih ministarstava i institucija uključenih u implementaciju Instrumenta.

Koordinator će:

- osigurati sveukupnu koordinaciju, pravovremeno sprovođenje, izvještavanje, praćenje pomoći korisniku, uključujući koordinaciju unutar uprave i sa drugim donatorima kada je to potrebno u skladu sa ciljevima definisanim u Uredbi (EU) 2024/1449;
- koordinisati redovan politički dijalog na visokom nivou sa Komisijom;
- osigurati tijesnu vezu između upotrebe sredstava Instrumenta i opšteg procesa pristupanja;
- osigurati da je pomoć koja se prima u okviru Instrumenta komplementarna pomoći dobijenoj u okviru Uredbe (EU) 2021/1529, kao i bilo koje druge eksterne pomoći koju prima korisnik;
- biti odgovoran za pripremu i predaju zahtjeva za oslobađanje sredstava u okviru Instrumenta, za osiguranje njihove vjerodostojnosti, kao i za potpisivanje izjave o garanciji;
- Potpisati ili biti jedan od potpisnika zahtjeva za isplatu u skladu sa Ugovorom o zajmu;
- imati (i) administrativni kapacitet u smislu ljudskih resursa (broj i profil zaposlenih), institucionalno iskustvo i ekspertizu, i (ii) nadležnost i ovlašćenje da ostvaruje sve relevantne zadatke, uključujući odgovornosti izvještavanja i praćenja;
- biti odgovoran za koordinisanje sa relevantnim organom za osiguranje zadovoljavajućeg ispunjenja relevantnih kvalitativnih i kvantitativnih koraka identifikovanih u vezi sa sprovođenjem Reformske agende, da se sredstvima upravlja u skladu sa svim primjenljivim pravilima, naročito pravilima za izbjegavanje sukoba interesa, sprečavanje prevare, korupcije i dvostrukog finansiranja;
- da u ime Korisnika pruži doprinos usmjeravanju i vođenju rada Odbora za praćenje iz člana 25 ovog sporazuma;
- osigurati da Komisija bez odlaganja dobije kopije Aranžmana o doprinosu koje je Korisnik potpisao sa Menadžerima fonda, kao i dokaz o isplati EZFZB-u (kako je navedeno u članu 20 ovog sporazuma);
- biti odgovoran za koordinisanje sagovornika sa Evropskom komisijom, OLAF-om, KJTEU-om, od kojih svaki djeluje u okviru svojih nadležnosti, i organima Korisnika za cjelokupnu implementaciju Instrumenta. Koordinator će osigurati da Komisija, OLAF, Evropski revizorski sud i KJTEU mogu slobodno ostvarivati svoja prava i imati potpuni pristup za sprovođenje svojih nadležnosti. U slučaju OLAF-a, takva prava će uključivati, između ostalog, pravo sprovođenja istraga,

uključujući provjere na licu mjesta i inspekcije, u okviru njene nadležnosti, a u slučaju KJTEU-a, prava u skladu sa važećim sporazumima o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima;

- biti odgovoran za koordinisanje napora za osiguranje da se fondovi Instrumenta koriste u skladu sa načelom dobrog finansijskog upravljanja, transparentnosti, jednakog tretmana, nediskriminacije i proporcionalnosti za njihovu namjeravanu svrhu;
- biti odgovoran za koordinisanje svih subjekata Korisnika koji moraju osigurati da se sredstva u okviru Instrumenta pravilno upravljaju, posebno u skladu sa pravilima Korisnika koja su dopunjena revizorskim standardima i pravilima EU i OECD-a o sprečavanju, otkrivanju i suzbijanju prevara, korupcije i drugih nezakonitih aktivnosti, kao i sukoba interesa i nepravilnosti koje utiču na finansijske interese Unije;
- osigurati prikupljanje, pristup i prenos podataka u elektronski format o fizičkim i pravnim licima koja primaju sredstva za implementaciju mjera u okviru Instrumenta, u skladu sa članom 22 i 23 stav 2 tačka d Uredbe (EU) 2024/1449.
- biti odgovoran za osiguranje praćenja uspostavljanja i operacionalizacije sistema unutrašnje kontrole iz člana 9 ovog sporazuma.
- biti odgovoran za osiguranje vođenja odgovarajućih procedura za izradu izjave o garanciji i sažetka revizija i kontrola sprovedenih na nacionalnom nivou. To obuhvata:
 - djelotvornu proceduru za izradu izjave o garanciji u skladu sa modelom u Aneksu B, kojom se dokumentuje sažetak revizija i kontrola i čuvaju osnovne informacije za revizorski trag; i
 - djelotvorne procedure za osiguranje da svi slučajevi nepravilnosti, prevare, korupcije i konflikata interesa koji utiču na finansijske interese Unije budu na odgovarajući način prijavljeni i ispravljeni putem povraćaja sredstava.
- uspostaviti efikasan sistem za pohranjivanje svih informacija i dokumenata potrebnih za revizorski trag u svrhu implementacije kvalitativnih i kvantitativnih koraka.
- osigurati da su odgovarajuće mjere, uključujući procedure za provjeru da li su relevantni kvalitativni i kvantitativni koraci identifikovani za sprovođenje Reformske agende ispunjeni i da su ispoštovani principi dobrog finansijskog upravljanja. Ovo obuhvata:
 - odgovarajuće mjere putem kojih će organi vlasti kojima je povjereno sprovođenje mjera iz Reformske agende provjeriti ispunjenost relevantnih kvalitativnih i kvantitativnih koraka (npr. Analize dokumentacije, provjere na licu mjesta); i
 - odgovarajuće mjere putem kojih će organi vlasti provjeriti odsustvo nepravilnosti, prevare, korupcije, ostale nelegalne aktivnosti, uključujući sukobe interesa koji utiču na finansijske interese Unije, kao i dvostruko finansiranje (npr. Analize dokumentacije, provjere na licu mjesta).

GLAVA II: PRAVILA ZA SPROVOĐENJE

Član 6 Preduslovi, opšti uslovi i uslovi plaćanja za podršku Unije u okviru Instrumenta

1. U skladu sa članom 5 stav 1 Uredbe (EU) 2024/1449, finansiranje u okviru ovog Instrumenta podliježe ispunjavanju preduslova, opštih uslova i uslova za isplatu od strane Korisnika, koji moraju biti ispunjeni za svako oslobađanje sredstava, osim u slučaju predfinansiranja gdje se primjenjuju samo preduslovi i opšti uslovi.
2. Preduslovi za podršku u okviru Instrumenta su oni utvrđeni u članu 5 stav 1 Uredbe (EU) 2024/1449.
3. U skladu sa članom 12 stav 3 Uredbe (EU) 2024/1449, opšti uslovi za podršku u okviru Instrumenta uključuju makroekonomsku stabilnost, dobro upravljanje javnim finansijama, transparentnost i nadzor budžeta.
4. Uslovi plaćanja za podršku u okviru ovog instrumenta su definisani u Reformskoj agendi. Ukoliko Korisnik ne može postići navedeno u Reformskoj agendi, djelimično ili u cjelosti, zbog objektivnih okolnosti, uključujući relevantne uslove plaćanja, Korisnik može predložiti izmjene i dopune Reformske agende. U tom slučaju, Korisnik može sačiniti opravdani zahtjev Komisiji da izmijeni odluku o sprovođenju usvajanjem Reformske agende iz člana 15 stav 1 Uredbe (EU) 2024/1449.

GLAVA III: POREZI I PRIHVATLJIVOST

Član 7 Porezi, dažbine i naknade

3. Sredstva Unije neće generisati niti aktivirati naplatu posebnih poreza, carina ili taksi. Član 28 Okvirnog sporazuma o partnerstvu za finansijsku pomoć Unije u okviru IPA III primjenjivaće se i na ovaj instrument.
4. Ovaj član ne dovodi u pitanje privilegije i imunitete subjekata koji sprovode sredstva Instrumenta pod indirektnim upravljanjem, kao ni bilo koji sporazum koji su ovi subjekti zaključili ili mogu zaključiti sa Korisnikom u pogledu poreza, dažbina ili naknada.

Član 8 Pravila o prihvatljivosti

1. Učešće u postupcima javne nabavke i dodeljivanja grantova za aktivnosti finansirane u okviru Instrumenta biće otvoreno za međunarodne i regionalne organizacije, kao i za sva fizička lica koja su državljani, ili pravna lica koja su efektivno osnovana u:
 - a. državama članicama Evropske unije, korisnicima, zemljama kandidatima i ugovornim stranama Sporazuma o Evropskom ekonomskom prostoru;
 - b. zemljama koje pružaju nivo podrške Korisnicima ovog instrumenta uporediv sa podrškom koju pruža Unija, uzimajući u obzir veličinu njihove ekonomije, i za koje Komisija utvrđuje recipročan pristup eksternoj pomoći Korisnicima ovog instrumenta.
2. Recipročan pristup iz stava 1 tačka b može biti odobren za ograničeni period od najmanje jedne godine kada korisnik omogući ravnopravan pristup za subjekte iz Unije i iz zemalja prihvatljivih prema Instrumentu. Komisija će odlučiti o recipročnom pristupu nakon konsultacija sa Korisnikom.
3. Sva dobra i materijali finansirani i nabavljeni od strane Korisnika u okviru ovog instrumenta moraću da potiču iz bilo koje zemlje navedene u stavu 1 tačka a i tačka b,

osim ako se ta dobra i materijali ne mogu nabaviti pod razumnim uslovima u bilo kojoj od tih zemalja. Pored toga, pravila o ograničenjima iz stava 6 će se primjenjivati.

4. Pravila o prihvatljivosti prema ovom članu neće se primjenjivati i neće stvarati ograničenja u pogledu nacionalnosti za fizička lica zaposlena ili na drugi način zakonski angažovana od strane prihvatljivog izvođača ili, gde je primjenjivo, podizvođača, osim kada su ograničenja nacionalnosti zasnovana na pravilima predviđenim u stavu 6.
5. Za aktivnosti koje su zajednički kofinansirane od strane subjekata ili sprovedene pod direktnim upravljanjem ili indirektnim upravljanjem sa subjektima navedenim u članu 62 stav 1 tačka c Finansijske uredbe, primenjivaće se pravila koja važe za te subjekte. To ne utiče na ograničenja iz stava 6 ovog člana, koja će biti propisno obuhvaćena sporazumima zaključenim sa tim subjektima.
6. Pravila o prihvatljivosti i pravila o porijeklu dobara i materijala iz stava 1 i 3, kao i pravila o nacionalnosti fizičkih lica iz stava 4 mogu biti ograničena u pogledu nacionalnosti, geografske lokacije ili prirode pravnih lica koja učestvuju u postupcima dodjeljivanja, kao i u pogledu geografskog porijekla dobara i materijala, kada:
 - a. su ta ograničenja potrebna zbog specifične prirode ili ciljeva aktivnosti ili specifičnog postupka dodjeljivanja ili kada su ta ograničenja neophodna za efikasno sprovođenje aktivnosti;
 - b. aktivnost ili specifični postupci dodjeljivanja utiču na bezbjednost ili javni red, posebno u vezi sa strateškim resursima i interesima Unije, država članica ili Korisnika, uključujući sigurnost, otpornost i zaštitu integriteta digitalne infrastrukture, uključujući 5G mrežnu infrastrukturu, komunikacione i informacione sisteme i povezane lance snadbijevanja.
7. Kandidati na tenderima i kandidati iz neprihvatljivih zemalja mogu biti prihvaćeni kao prihvatljivi u slučajevima hitnosti ili kada usluge nijesu dostupne na tržištima relevantnih zemalja ili teritorija, ili u drugim propisno opravdanim slučajevima kada bi primjena pravila prihvatljivosti učinila realizaciju aktivnosti nemogućom ili izuzetno otežanom.

GLAVA IV: ZAŠTITA FINANSIJSKIH INTERESA UNIJE

Član 9 Sistemi unutrašnje kontrole i obaveze suzbijanja neodgovarajućeg upravljanja sredstvima

9. U skladu sa članom 23 Uredbe (EU) 2024/1449, Korisnik će osigurati postojanje djelotvornog i efikasnog sistema unutrašnje kontrole, kojim se primjenjuju međunarodno priznata načela unutrašnje kontrole²⁰ i osigurava brz povratak pogrešno uplaćenih ili korišćenih sredstava. U svrhe sprovođenja Instrumenta, Korisnik se može osloniti na svoje sisteme redovnog upravljanja nacionalnim budžetom.
10. Kao prioritet, tokom prvih godina implementacije Instrumenta, vlasti Korisnika će preduzeti sve odgovarajuće mjere za zaštitu finansijskih interesa Unije i dalje poboljšanje efikasnosti i efektivnosti sistema interne kontrole u kontekstu usklađivanja

²⁰ Upućivanje na COSO Načelo unutrašnje kontrole – integrisani okvir koji koristi Komisija: [C\(2017\) 2373 final](#).

sa pravnom tekovinom EU (u okviru kriterijuma za reformu javne uprave, upravljanja javnim finansijama i pregovaračkim poglavljima 8 Konkurencija, 23 Pravosuđe i temeljna prava, 24 Pravda, sloboda i bezbjednost i 32 Finansijski nadzor). Ovo obuhvata odgovarajuće mehanizme za zaštitu zviždača, kao i odgovarajuće mehanizme i mjere za djelotvorno sprečavanje, detektovanje i korigovanje nepravilnosti, prevara, korupcije i drugih nezakonitih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije, uključujući konflikt interesa, kao i osnaživanje borbe protiv pranja novca, organizovanog kriminala, zloupotrebe javnih sredstava, finansiranja terorizma, izbjegavanja plaćanja poreza, poreske prevare ili utaje poreza, i drugih nezakonitih aktivnosti koje utiču na sredstva obezbijedena u okviru Instrumenta, kako bi se osiguralo da nema dvostrukog finansiranja iz Instrumenta i drugih programa Unije i da se pogrešno isplaćeni ili nepravilno korišćeni iznosi mogu povratiti.

11. Korisnik će osigurati dostupnost svih institucija i dokumenata potrebnih za sprovođenje bilo koje revizije, verifikacije i kontrola na licu mjesta koju bi vršila Komisija ili njeni predstavnici.
12. Kao dio ove odgovornosti, Korisnik će:
 - k. Činiti odlučan napredak ka snažnom pravnom okviru za borbu protiv prevare i korupcije, uključujući korupciju na visokom nivou;
 - l. Dalje unaprijediti efikasnost i djelotvornost sistema kontrole u isto vrijeme primjenjujući međunarodno priznate principe interne kontrole.
 - m. Stvoriti odgovarajuće mehanizme za zaštitu zviždača u skladu sa režimom zaštite Direktive (EU) 2019/1937²¹, gdje je primjenljivo, ili sa ekvivalentnim režimom zaštite u okviru zakona Korisnika;
 - n. održavati odgovarajuće mehanizme i preduzeti odgovarajuće mjere za djelotvorno sprečavanje, otkrivanje i korigovanje nepravilnosti, prevare, korupcije ili bilo kojih drugih nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije, uključujući konflikte interesa, kao i za osnaživanje borbe protiv pranja novca, organizovanog kriminala, zloupotrebe javnih sredstava, finansiranja terorizma, izbjegavanje plaćanja poreza, poreske prevare ili utaje poreza, kao i ostalih nelegalnih aktivnosti koje utiču na sredstva obezbijedena u okviru ovog instrumenta;
 - o. preduzeti odgovarajuće mjere kako bi se omogućilo nadležnim organima Korisnika da vode istragu i gone počiniocce krivičnih djela koji imaju negativan uticaj na finansijske interese Unije;
 - p. preduzeti odgovarajuće mjere za detektovanje i izbjegavanje dvostrukog finansiranja;
 - q. redovno provjeravati da se finansiranje koristi na odgovarajući način u skladu sa svim primjenljivim pravilima, naročito zadovoljavajuće ispunjenje relevantnih kvalitativnih i kvantitativnih koraka identifikovanih u vezi sa sprovođenjem Reformske agende, kao i u pogledu sprečavanja, otkrivanja i

²¹

Direktiva (EU) 2019/1937 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. oktobra 2019. godine o zaštiti lica koja prijave kršenje zakona Unije, Službeni list 305, 26.11.2019, str.17.

suzbijanja prevara, korupcije ili bilo koje druge nelegalne aktivnosti, te sukoba interesa i nepravilnosti koji utiču na finansijske interese Unije;

- r. osigurati pravovremeni povraćaj nepravilno isplaćenih ili pogrešno korišćenih sredstava;
- s. osigurati da Komisiji, OLAF-u, Evropskom revizorskom sudu (ERS) i KJTEU-u, koje predstavljaju njihovi nadležni predstavnici ili ovlašćeni stručnjaci, bude omogućen pristup podacima iz člana 21, u skladu sa principima zaštite podataka Evropske unije i važećim pravilima o zaštiti podataka;
- t. pružiti odgovarajuću prpratnu dokumentaciju kojom se dokazuje, naročito, da se Reformska agenda sprovodi na odgovarajući način, da je njena implementacija u skladu sa obavezama u okviru ovog sporazuma, te da su kvalitativni i kvantitativni koraci identifikovani u vezi sa sprovođenjem Reformske agende navedeni u Odluci o sprovođenju Komisije ispunjeni na zadovoljavajući način, ukoliko se to traži u kontekstu provjera ili revizija opisanih u Članu 12 ovog sporazuma. Ovi dokumenti treba da se čuvaju do kraja 2033. godine za potrebe revizije.

U skladu sa članom 133 Finansijske uredbe, Korisnik je dužan voditi evidenciju i čuvati dokumenta koja se odnose na revizije, žalbe, parnicu, sprovođenje zahtjeva za odštetu u vezi sa pravnim obavezama Korisnika ili koje se odnose na istrage OLAF-a, koje je dužan čuvati sve dok te revizije, žalbe, parnice, sprovođenje odštetnih zahtjeva ili istrage ne budu okončane. Za evidenciju i dokumenta koji se odnose na istrage OLAF-a, obaveza čuvanja se primjenjuje onda kada se primalac obavijesti o ovim istragama.

U skladu sa članom 133 Finansijske uredbe, Korisnik će voditi evidenciju i čuvati dokumenta u originalnom obliku ili ovjerenim kopijama originala, ili na opšte prihvaćenim nosiocima podataka uključujući elektronske verzije originalnih dokumenata ili dokumenata koji postoje samo u elektronskoj verziji. Ukoliko postoji elektronska verzija, neće biti potrebni originali kada takvi dokumenti zadovoljavaju primjenljive zakonske zahtjeve kako bi se smatrali ekvivalentima originala i na koje bi se moglo osloniti za potrebe revizije.

- 13. Sve izmjene sistema unutrašnje kontrole Korisnika kako je opisano u Reformskoj agendi će se propisno saopštavati Komisiji bez odlaganja.
- 14. Komisija mora biti dovoljno uvjerena da su uslovi za isplatu, utvrđeni u Reformskeg agendi, zadovoljavajuće ispunjeni, kako je navedeno u odgovarajućem zahtjevu za oslobađanje sredstava. Komisija može zatražiti dodatne informacije i sprovesti revizije (provjere) ili kontrole na licu mjesta, koje se mogu obavljati na osnovu procjene rizika.
- 15. Korisnik će ojačati borbu protiv prevare, korupcije ili drugih nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije kroz implementaciju Instrumenta. Pravovremena implementacija relevantnih reformi shodno Reformskoj agendi je od ključnog značaja za postizanje ovog cilja. Pored toga, Korisnik će osigurati da se odgovorne institucije obavežu da unaprijede unutrašnje procedure za sprečavanje i/ili istraživanje slučaja prevare, korupcije, pranja novca, finansiranje terorizma, izbjegavanje plaćanja

poreza, poreske prevare ili utaje poreza, te drugih nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije.

16. Na zahtjev, Korisnik će učiniti dostupnim Komisiji neophodne tražene informacije, kako bi se pratila usklađenost sa obavezama Korisnika u okviru ovog člana.

Član 10 Koordinaciona služba za borbu protiv prevare

1. Korisnik će koristiti nezavisnu koordinacionu službu za borbu protiv prevare uspostavljenu u okviru IPA III ili u odsustvu iste oslanjati se na ekvivalentne strukture za omogućavanje djelotvorne saradnje i razmjene informacija, uključujući informacije operativne prirode, sa OLAF-om. Ova služba će između ostalog:
 - g. podržati saradnju između organa uprave Korisnika, tužilačkih vlasti i OLAF-a;
 - h. voditi postupak kreiranja/sprovođenja nacionalne strategije za zaštitu finansijskih interesa Unije, kojoj će prethoditi procjena rizika;
 - i. doprinositi identifikovanju mogućih slabosti u sistemima Korisnika za upravljanje sredstvima Unije uključujući finansijsku pomoć u okviru ovog instrumenta;
 - j. pružati savjete o pitanjima u oblasti borbe protiv prevare, kao i obuku zaposlenih, uključujući oblasti sprečavanja i otkrivanja prevare;
 - k. dijeliti informacije o nepravilnostima, prevari, korupciji i svim ostalim nelegalnim aktivnostima koje utiču na finansijske interese EU, uključujući sukobe interesa sa OLAF-om;
 - l. osigurati ispunjenje svih obaveza shodno Uredbi (EU, Euratom) broj 883/2013 Evropskog parlamenta i Savjeta, Uredbi Savjeta npr. (EU, Euratom) br. 2988/1995 i Uredbi Savjeta (EU, Euratom) broj 2185/1996.
2. Koordinaciona služba za borbu protiv prevare Korisnika odgovorna za djelotvorno sprečavanje i otkrivanje nepravilnosti, prevare, korupcije i ostalih nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije, uključujući sukobe interesa, će pripremiti i odobriti metodologiju, u skladu sa članom 9 ovog sporazuma, o tome na koji način će se interno tretirati sumnjivi slučajevi, na koji način će ih Korisnik prijaviti Komisiji, u skladu sa modelom opisanom u Aneksu B, te na koji način će postupiti u cilju ispravljanja istih.
3. Koordinator mora osigurati koordinaciju sa koordinacionom službom za borbu protiv prevare istovremeno poštujući njenu nezavisnost.

Član 11 Struktura za borbu protiv prevare u EU i saradnja Korisnika sa njom

8. Nadležni organi Korisnika će blisko sarađivati sa Komisijom, OLAF-om, Evropskim revizorskim sudom i KJTEU-a unutar ograničenja nadležnosti svakog pojedinačnog tijela – u oblasti sprečavanja, otkrivanja i korigovanja nepravilnosti, prevare, korupcije i ostalih nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese EU, uključujući sukobe interesa, kao i istrage i gonjenje počinioca krivičnih djela koja utiču na sredstva obezbjeđena u okviru ovog instrumenta. Kada je prihvatljivo, Korisnik će koristiti mehanizme podrške koje pruža Eurojust.

9. Svako lice ili subjekat, uključujući nacionalne organe, koji sprovode sredstva Unije u okviru ovog instrumenta će obavijestiti, bez odlaganja, Komisiju i OLAF o svim informacijama koje se odnose na moguće slučajeve nepravilnosti, prevare, korupcije i ostalih nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije, uključujući sukobe interesa, i KJTEU o svakom krivičnom djelu koje utiče na sredstva u okviru ovog Instrumenta, koje može potpadati pod njegovu nadležnost. U tu svrhu, oni će poželjno koristiti jednokratnu ulaznu tačku koju obezbjeđuje Komisija. Svako lice koje obavijesti Komisiju, OLAF ili KJTEU o tim informacijama biće zaštićeno od svakog oblika odmazde, u skladu sa režimom zaštite Direktive (EU) 2019/1937, gdje je primjenljivo, ili ekvivalentnim režimom zaštite u okviru zakona Korisnika. Nacionalna služba za koordinaciju borbe protiv prevara će izvještavati Komisiju i OLAF o sprovođenju ove obaveze u slučajevima kada je sama prijavila informacije relevantne prema ovom stavu člana, ili gdje je koordinisala, podržala ili pomogla drugim osobama ili subjektima u takvom obavješćavanju.
10. Nacionalni organi vlasti Korisnika će u skladu sa zahtjevima navedenim u Aneksu C, bez odlaganja, prijaviti Komisiji nepravilnosti, prevaru, korupciju ili drugu nelegalnu aktivnost, koja podliježe primarnom administrativnom ili sudskom nalazu, bez obzira na to da li su OLAF ili KJTEU obaviješteni shodno stavu 2 ovog člana. Oni su takođe dužni obavješćavati Komisiju o napretku administrativnih i pravnih postupaka. U tu svrhu, organi Korisnika dužni su koristiti Sistem upravljanja nepravilnostima (IMS) koji je uspostavila Komisija.
11. Korisnik će osigurati djelotvornu istragu i tretman sumnjivih slučajeva nepravilnosti, prevare, korupcije i ostalih nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije, uključujući sukobe interesa i iskoristiti, po potrebi, podršku od Eurojust.
12. Korisnik, uključujući donosioc odluka i zaposlene odgovorne za sprovođenje aktivnosti u okviru Instrumenta, će uspostaviti procedure i preduzeti sve mjere predostrožnosti neophodne za sprečavanje i eliminisanje svih sukoba interesa, između ostalog, osiguravajući da se donosioci odluka i nadležno osoblje suzdržavaju od bavljenja predmetnom materijom.
13. Pored kontrola u okviru člana 12 ovog sporazuma, Komisija može sprovoditi svoja prava kako je navedeno u članu 129 stav 1 Finansijske uredbe, te može sprovoditi verifikacije, preglede, provjere i revizije za sprovođenje Reformske agende u pogledu:
- a) postojećih mjera i njihove djelotvorne implementacije za sprečavanje, otkrivanje, istragu i korigovanje i prijavljivanje prevare, korupcije, kao i drugih nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije, konflikata interesa i nepravilnosti, uključujući djelotvornu istragu i gonjenje krivičnih djela koja utiču na sredstva omogućena u okviru Instrumenta;
 - b) informacija i obrazloženja u smislu zadovoljavajućeg ispunjenja kvalitativnih i kvantitativnih koraka u zahtjevu za oslobađanje sredstava.

Takve verifikacije, pregledi, provjere i revizije mogu da se izvode tokom implementacije Reformske agende i, sa izuzetkom istraga OLAF-a i istraga i gonjenja KJTEU-a, do pet godina počev od datuma krajnjeg oslobađanja sredstava, te mogu pokriti informacioni sistem koji koristi Korisnik radi prikupljanja i omogućavanja

podataka kako bi se opravdalo okončanje kvalitativnih i kvantitativnih koraka identifikovanih u vezi sa sprovođenjem Reformske agende. O ovim procedurama Korisnik se obavještava formalnim putem. Ukoliko je potrebno, Komisiji mogu pružati pomoć nezavisni vanjski revizori ili eksterne revizorske firme.

14. Neispunjavanje obaveza definisanih u ovom članu i članu 12, uključujući neizvještavanje o nepravilnostima ili nesaradnju u oblasti suzbijanja prevare sa Komisijom, OLAF-om, Evropskim revizorskim sudom i KJTEU, činiće slučaj ozbiljnog kršenja obaveza u okviru ovog sporazuma, te stoga može dovesti do smanjenja finansijskog doprinosa ili povraćaja cjelokupnih isplata ili njihovog dijela koje je dostavila u skladu sa članom 18 stav 1 ovog sporazuma.

Član 12 Prava institucija, tijela, kancelarija i agencija Unije za praćenje sprovođenja Instrumenta, istragu i dobijanje pristupa

7. Agenti Komisije, OLAF-a, Evropskog revizorskog suda i KJTEU-a, u okviru ograničenja njihovih nadležnosti, imaju pravo da sprovode sve istražne ili revizorske radnje, uključujući tehničke, finansijske i sistemske provjere ili revizije, koje mogu smatrati neophodnim za praćenje sprovođenja Reformske agende. To obuhvata posjete mjestima i prostorijama gdje se aktivnosti koje se finansiraju u okviru Instrumenta sprovode, sprovede se ili su bile sprovedene ili upravljane.
8. Pod istim uslovima iz stava 1 ovog člana, i člana 9 stav 4 ovog sporazuma, Korisnik će osigurati da agenti ili predstavnici Komisije, OLAF-a, ERS-a i KJTEU-a mogu, svaki djelujući unutar sopstvenih nadležnosti, vršiti inspekciju i prikupljati sve relevantne dokumente, digitalne podatke, imovinu i račune koji se odnose na stavke koje se finansiraju u okviru ovog sporazuma i pomagati im da sprovode svoje zadatke koji se odnose na Instrument.
9. Kada se uređaji u privatnom vlasništvu, koji nijesu u vlasništvu organa koji se nadzire, koriste u radne svrhe, ti uređaji mogu biti predmet kontrole OLAF-a. OLAF će takve uređaje podvrgnuti kontroli samo pod istim uslovima i u istoj mjeri u kojoj je nacionalnim kontrolnim organima dozvoljeno da istražuju uređaje u privatnom vlasništvu i kada OLAF ima opravdane razloge da sumnja da njihov sadržaj može biti relevantan za istragu.
10. Da bi se osigurala efikasna zaštita finansijskih interesa Unije, Komisija, OLAF i KJTEU imaće mogućnost da sprovode sve relevantne istražne radnje u okviru svojih nadležnosti, a posebno, u slučaju OLAF-a, provjeru i kontrolu na licu mjesta. Ove provjere i kontrole će se pripremati i sprovoditi u bliskoj saradnji sa Korisnikom, koji će biti blagovremeno obaviješten o predmetu, svrsi i pravnom osnovu provjere i kontrole, kako bi mogao da pruži svu potrebnu pomoć. Korisnik će identifikovati službu sa ovlaštenjima za sprovođenje zakona, koja će pomoći OLAF-u u sprovođenju istraga u skladu sa Uredbi (EU, Euratom) broj 883/2013 i Uredbom Savjeta (EU, Euratom) broj 2185/1996 na zahtjev OLAF-a i sarađivati sa KJTEU u vršenju svojih nadležnosti.
11. Kada se lice ili subjekat koji se provjerava odupire provjeri, istrazi ili kontroli na licu mjesta, Korisnik, postupajući u skladu sa svojim nacionalnim zakonima i pravilima,

pružiće Komisiji, OLAF-u i KJTEU-u neophodnu pomoć kako bi im omogućio da obavljaju svoju dužnost u vršenju kontrole ili inspekcije na licu mjesta.

12. Sljedeća tijela mogu da koriste svoja prava predviđena članom 129 stav 1 Finansijske uredbe da vrše preglede, provjere, revizije i istrage, u okviru svojih ovlaštenja:
 - OLAF prema Uredbama broj 883/2013 i br. 2185/1996;
 - KJTEU prema Uredbi 2017/1939; i
 - Evropski revizorski sud (ERS) prema članu 287 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (TFEU) i članu 263 Finansijske uredbe.
13. Komisija može preduzeti mjere koje smatra neophodnim, uključujući, u slučajevima prevare, korupcije, sukoba interesa ili ozbiljnog kršenja obaveza iz ovog sporazuma, kako bi smanjila finansijski doprinos i povratila cjelokupna ili djelimično isplaćena sredstva, u skladu sa članovima 17 i 18 ovog sporazuma.
14. Pored toga, Komisija ili njeni predstavnici imaju pravo da u bilo kom trenutku sprovode provjere, revizije ili kontrole na licu mjesta unutrašnjih kontrolnih sistema Korisnika, u skladu sa međunarodno priznatim standardima. Komisija ili njeni predstavnici će izvršiti sistemsku kontrolu unutrašnjeg kontrolnog sistema Korisnika najkasnije do 2025. godine. Rezultirajući revizorski izvještaj će sadržati preporuke za Korisnika radi unapređenja njegovih sistema unutrašnje kontrole. Kada provjere, revizije ili kontrole na licu mjesta dovedu do nalaza, Komisija ili njeni ovlašćeni predstavnici će izraditi nacrt izvještaja sa privremenim nalazima. Komisija ili njeni ovlašćeni predstavnici će formalno obavijestiti o nacrtu izvještaja i pozvati Korisnika da dostavi svoje primjedbe. Uzimajući u obzir te primjedbe, Komisija ili njeni predstavnici će izdati završni izvještaj sa konačnim preporukama. Korisnik će izraditi akcioni plan za sprovođenje svake preporuke ili pružiti obrazloženje zašto to nije učinjeno. Korisnik će dostaviti akcioni plan i, ako je relevantno, obrazloženje Komisiji na odobrenje u roku od 2 mjeseca od prijema konačnog izvještaja.
15. Korisnik je dužan da omogućiti agentima ili zastupnicima Komisije, OLAF-a, ERS i KJTEU-a i njihovim ovlašćenim predstavnicima, u okviru njihovih nadležnosti i u skladu sa njihovim važećim pravnim okvirom, pristup lokacijama i prostorijama na kojima se finansiraju investicije i reforme, po ovom Sporazumu, kao i pristup podacima navedenim u članu 9 stav 4 ovog sporazuma.

Korisnik će takođe odobriti Komisiji, OLAF-u, ERS-u i KJTEU-u pun i direktan pristup bazi podataka uspostavljenoj u skladu sa članom 21 stav 5 ovog sporazuma i svim drugim nacionalnim bazama podataka kada su relevantne za vršenje njihovog ovlaštenja. Na osnovu obrazloženog zahtjeva, Korisnik će takođe pružiti OLAF-u i KJTEU-u informacije o bankovnim računima relevantnim za njihove istrage i, kada je to neophodno za istragu, informacije o bankovnim transakcijama. Pristup, u granicama njihove nadležnosti, ovlašćenim predstavnicima Komisije, OLAF-a, ERS i KJTEU-a biće odobren pod uslovima stroge povjerljivosti u odnosu na treća lica, ne dovodeći u pitanje javnopravne obaveze kojima oni podliježu.
16. Nadležni organi Korisnika će, bez odlaganja, postupati u odnosu na zahtjeve za međusobnu pravnu pomoć i zahtjeve za ekstradiciju koje izdaju KJTEU i nadležni organi država članica u vezi sa krivičnim djelima koja utiču na sredstva izdata u skladu

sa Uredbom (EU) 2024/1449. Oni će to učiniti u skladu sa relevantnim instrumentima koji se odnose na međunarodnu saradnju u krivičnim stvarima, posebno sa Evropskom konvencijom o međusobnoj pomoći u krivičnim stvarima i njenim dodatnim protokolima.

17. Gore opisane kontrole i revizije su primjenljive na sve primaoce i podizvođače koji su primili pomoć u okviru Instrumenta, bez obzira na to da li su navedeni u ugovoru ili sporazumu o grantu. Takve kontrole i revizije se takođe primjenjuju na dokumente i podatke koji se odnose na nacionalni doprinos, ako postoji, od strane Korisnika.

GLAVA V: OSLOBAĐANJE FINANSIJA, POVRATAK I IZVRŠENJE

Član 13 Predfinansiranje

7. Zajedno sa podnošenjem Reformske agende Komisiji, Korisnik može zatražiti oslobađanje predfinansiranja do 7% od ukupnog iznosa predviđenog ovim instrumentom kako je navedeno u članu 2 stav 3 ovog sporazuma.
8. Komisija može osloboditi traženo predfinansiranje nakon stupanja na snagu ovog sporazuma i sporazuma o zajmu iz člana 2 stav 9 ovog sporazuma. Sredstva će se osloboditi ukoliko su ispunjeni preduslovi i opšti uslovi iz člana 6 ovog sporazuma.
9. Za bespovratnu podršku, predfinansiranje plaćeno u skladu sa stavom 1 će se poništiti oduzimanjem procenta od svake rate. Ovaj procenat se izračunava kao odnos preostalog neizmirenog predfinansiranja i preostalog iznosa dodijeljenog za bespovratnu pomoć. Odbitak će se nastaviti sve dok se predfinansiranje u potpunosti ne izvrši. Iznosi predfinansiranja koji nijesu izmireni do 31. decembra 2027. godine dospijevaju odmah na naplatu. Komisija ima pravo da izvrši prebijanje takvih iznosa sa bilo kojim potraživanjem koje Korisnik ima prema Uniji.
10. Na zahtjev Korisnika u njegovom zahtjevu za oslobađanje sredstava, dodatni iznosi mogu biti oduzeti od svake rate kako bi se predfinansiranje izmirilo.
11. Svako neizmireno predfinansiranje će se povratiti ili namiriti u potpunosti nakon raskida ovog sporazuma.
12. Sporazum o zajmu iz člana 2 stav 9 ovog sporazuma će odrediti posebna pravila koja se odnose na plaćanje i izmirenje predfinansiranja podrške zajmu.

Član 14 Pravila o oslobađanju sredstava

1. Isplate bespovratne finansijske podrške i zajma Korisniku prema ovom članu izvršiće se u skladu sa budžetskim izdvajanjima i raspoloživim sredstvima. Plaćanje se vrši u ratama. Rata može biti isplaćena u jednoj ili više tranši.
2. Izuzimajući predfinansiranje, Korisnik će dva puta godišnje podnositi propisno obrazložen zahtjev za oslobađanje sredstava koristeći obrazac iz Aneksa A ovog sporazuma.
3. Svaki zahtjev za oslobađanje sredstava treba da sadrži izvještaj o uslovima plaćanja u vezi sa kvantitativnim i kvalitativnim koracima navedenim u Reformskoj agendi, koji

su planirani za implementaciju do kraja prethodnog šestomjesečnog perioda prema okvirnom rasporedu u Reformskoj agendi. Ovi šestomjesečni periodi završavaju se 30. juna i 31. decembra svake godine, počevši od 31. decembra 2024. godine, osim za posljednji set uslova za plaćanje, koji su planirani za implementaciju do 31. avgusta 2027. godine, za koje će Korisnik podnijeti zahtjev za oslobađanje sredstava najkasnije do 30. septembra 2027. godine.

4. Uz svaki zahtjev za oslobađanje sredstava koji se podnosi Komisiji, Korisnik će dostaviti tražene dokaze koji pokazuju zadovoljavajuće ispunjenje kvalitativnih i kvantitativnih koraka navedenih u relevantnom Aneksu odluke Komisije o implementaciji.
5. Nepodnošenje izvještaja u roku od 15 dana nakon završetka šestomjesečnih perioda iz stava 3 ovog člana o sprovođenju kvantitativnih i kvalitativnih koraka prema okvirnom rasporedu u Reformskoj agendi, rezultiraće automatskim početkom primjenjivog grejs perioda. Komisija će odobriti odgovarajuću podršku, ako bude opravdano, prilikom oslobađanja podrške za naredne šestomjesečne periode.
6. Komisija će, u roku od 90 kalendarskih dana od prijema zahtjeva Korisnika za oslobađanje sredstava, sprovesti procjenu u skladu sa članom 21 stav 2 Uredbe (EU) 2024/1449, na osnovu informacija koje je dostavio Korisnik u skladu sa stavom 4 ovog člana. Zadovoljavajuće ispunjenje kvalitativnih i kvantitativnih koraka podrazumijeva da mjere povezane sa koracima za koje je Korisnik postigao zadovoljavajuće ispunjenje nijesu povučene od strane Korisnika. Komisiji mogu pomagati stručnjaci.
7. Kao dio procjene, Komisija će pratiti blagovremeno sprovođenje od strane Korisnika svih preporuka izdatih nakon revizije iz člana 12 stav 8 ovog sporazuma. Pored toga, Komisija može zatražiti dodatne informacije i/ili sprovesti provjere i kontrole na licu mjesta kako bi se verifikovalo ispunjenje kvalitativnih i kvantitativnih koraka, uključujući i nepovratnost kvalitativnih i kvantitativnih koraka koji su prethodno bili ispunjeni. Period od 90 kalendarskih dana iz stava 6 za procjenu zahtjeva za oslobađanje sredstava biće prekinut kada Komisija zatraži dodatne informacije ili sprovede provjere i kontrole na licu mjesta.
8. Uz pozitivnu ocjenu Korisnika ispunjenosti uslova plaćanja, preduslovi i opšti uslovi iz člana 6 ovog sporazuma, Komisija će donijeti odluku kojom se odobrava oslobađanje sredstava za iznos koji odgovara tim uslovima plaćanja. Odluke o oslobađanju podrške zajma donijeće se najkasnije do 31. decembra 2027. godine.
9. Odluka Komisije kojom se odobrava oslobađanje sredstava predstavlja uslov za iznos sredstava koji se stavlja na raspolaganje kao podrška Unije:
 - a) Bespovratna podrška biće isplaćena EZFZB-u, u skladu sa članom 19 ovog sporazuma.
 - b) Podrška zajmu će biti isplaćena u trezor Korisnika, uključujući iznos kredita koji je dostupan preko ZIO-a, u skladu sa članom 20 ovog sporazuma.
10. Za svaki zahtjev za oslobađanje sredstava, po ovom sporazumu, osim zahtjeva za predfinansiranje, Korisnik će dostaviti sljedeću dokumentaciju:

- potpisan zahtjev za oslobađanje sredstava korišćenjem obrasca datog u Aneksu A ovog sporazuma, uključujući izjavu da mjere koje su sprovedene u cilju ispunjavanja koraka u vezi sa istom reformom koje je Komisija prethodno ocijenila uspješnim i ispunjenim u prethodnim odlukama o oslobađanju, nijesu poništene;
- obrazac za svaki korak primijenjen u odgovarajućem zahtjevu za oslobađanje sredstava koji pokazuje zadovoljavajuće ispunjenje koraka, potkrijepljeno zvaničnim dokazima koji potvrđuju zadovoljavajuće ispunjenje;
- potpisanu Izjavu o garanciji u formi navedenoj u Aneksu B ovog sporazuma kojom se potvrđuje da : (i) su informacije dostavljene uz zahtjev za oslobađanje sredstava potpune, tačne i pouzdane; (ii) sistemi upravljanja i kontrole daju neophodnu garanciju da je obezbijedeno finansiranje u skladu sa važećim pravilima, posebno u pogledu sprečavanja, otkrivanja i suzbijanja prevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti; i (iii) aranžmana koji su napravljeni za izbjegavanje dvostrukog finansiranja iz Instrumenta i drugih programa i instrumenata Unije, kao i od drugih donatora;
- sažetak revizija koje su dali relevantni organi, uključujući identifikovane slabosti i sve preduzete korektivne mjere;
- za korake u vezi sa zahtjevom za oslobađanje sredstava, sažetak rezultata provjera kojima se osigurava da je svaka mjera za sprovođenje reformi i investicionih projekata u okviru Fonda pravilno sprovedena;

11. Korisnik će obezbijediti odgovarajuću dokumentaciju kako bi opravdao zahtjev za oslobađanje sredstava za svaki pojedinačni korak i u skladu sa izvorima verifikacije navedenim u Aneksu I Reformske agende. Ovo bi namanje trebalo da uključuje:

- sažeti dokument koji propisno opravdava kako su kvantitativni ili kvalitativni koraci (uključujući sve konstitutivne elemente) na zadovoljavajući način ispunjeni;
- *za korake koji zahtijevaju stupanje na snagu zakonodavnog akta*: kopiju objave u Službenom listu Korisnika odgovarajućeg zakonodavnog akta;
- *za korake koji zahtijevaju usvajanje strategije/akcionog plana/mape puta/ bilo kojeg drugog javnog akta koji se ne smatra pravnim aktom*: kopiju usvojenog akta i link ka internet stranici na kojoj se može pristupiti strategiji;
- *za korake koji zahtijevaju izdavanje izvještaja koji se ne objavljuje*: kopiju internog ili eksternog izvještaja;
- *za korake koji zahtijevaju da određeni sistem postane funkcionalan*: sertifikate o završetku potpisane od strane izvođača i nadležnog organa u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom koji dokazuje da je sistem uspostavljen i funkcionalan;
- *Svaki drugi relevantan dokument za koji se smatra da je relevantan za opravdanje zadovoljavajućeg ispunjenja kvantitativnog ili kvalitativnog koraka kako je navedeno u Reformskoj agendi.*

(a) Komisija može zatražiti dodatne dokaze u slučaju kada smatra da je to neophodno.

12. Ako je relevantno, Korisnik će u zahtjevu za oslobađanje sredstava navesti da li su bilo kakvi kvalitativni i kvantitativni koraci primili podršku i finansiranje, uključujući odgovarajući iznos, iz drugih programa i instrumenata Unije ili drugih donatorskih programa, i objasniti aranžmane koji su uspostavljeni kako bi se izbjeglo dvostruko finansiranje.

Član 15 Raspodjela isplata

3. U skladu sa pravilima utvrđenim u članom 14 Korisnik, prilikom slanja zahtjeva za oslobađanje sredstava Komisiji po ovom sporazumu i zahtjeva za isplatu po Sporazumu o zajmu, mora poštovati sljedeću raspodjelu isplata u odnosu na maksimalne finansijske doprinose navedene u članu 2 stav 3 ovog sporazuma:
- c. 28,7% od bespovratne podrške i 24,8% od podrške zajma, u ukupnom iznosu 53,5%, biće dostupno kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO), i
 - d. 46,5% od podrške kroz zajam direktno se usmjerava u trezor Korisnika.
4. Komisija nije vezana za raspodjelu isplata iz stava 1 ovog člana i može u bilo kom trenutku, uz pismeno obavještenje Korisniku, prije sledećeg zakazanog zahtjeva za oslobađanje sredstava, primijeniti drugačiju raspodjelu plaćanja.

Član 16 Isplata podrške kroz zajam

1. Ne dovodeći u pitanje članove 13, 14 i 15 ovog sporazuma, isplata podrške kroz zajam odvijaće se prema pravilima navedenim u ugovoru o zajmu.

Član 17 Pravila o zadržavanju, smanjenju i preraspodjeli sredstava prije oslobađanja sredstava

1. U slučaju da, nakon zahtjeva za oslobađanje sredstava i u skladu sa pravilima iz člana 14 ovog sporazuma, Komisija donese negativnu ocjenu o potpunom ili djelimičnom ispunjenju bilo kojih uslova prema okvirnom rasporedu, oslobađanje sredstava koja se odnose na te uslove biće u potpunosti ili djelimično zadržano. Zadržani iznosi će biti oslobođeni tek kada Korisnik, kao dio narednog zahtjeva za oslobađanje sredstava, propisno obrazloži da je preduzeo neophodne mjere kako bi osigurao zadovoljavajuće ispunjenje odgovarajućih uslova.
2. Pod uslovom da su ispunjeni uslovi za plaćanje, isplata odgovarajućih zadržanih sredstava može se obaviti tokom narednog perioda za oslobađanje sredstava, i to do 24 mjeseca za uslove plaćanja koji dospijevaju u prvoj godini i 12 mjeseci za uslove plaćanja koji dospijevaju u narednim godinama, kako je navedeno u vremenskom okviru iz Reformske agende.
3. Kada Komisija zaključi da Korisnik nije preduzeo potrebne mjere u periodu od 12 mjeseci od početne negativne ocjene kako je navedeno u stavu 2 ovog člana, Komisija

će smanjiti iznos bespovratne finansijske podrške i zajma srazmjerno dijelu koji odgovara relevantnim uslovima plaćanja. Tokom prve godine implementacije primjenjivaće se rok od 24 mjeseca, računajući od početne negativne ocjene navedene u stavu 2 ovog člana.

4. Ukoliko je kvalitativni ili kvantitativni korak, koji je u prethodnim ratama plaćanja ocijenjen kao zadovoljavajuće ispunjen, naknadno poništen ili utvrđeno da nije bio implementiran, Komisija može smanjiti iznos naredne isplate za odgovarajući iznos, u skladu sa članom 21 stav 2 i stav 5 Uredbe (EU) 2024/1449. Stav 5 ovog člana će se primjenjivati shodno tome.
5. Komisija može pozvati Korisnika da u roku od dva mjeseca iznese svoja zapažanja u slučajevima kada je odlučila da smanji iznos isplate sredstava u skladu sa st. 3 i 4 ovog člana.
6. Ne dovodeći u pitanje stav 2 i 3 ovog člana i odredbe Sporazuma o zajmu, bilo koji iznosi koji odgovaraju uslovima plaćanja a koji nijesu ispunjeni do 31. decembra 2028. godine neće biti dugovano Korisniku.

Komisija može odlučiti da preraspodijeli svaki iznos smanjen u skladu sa stavom 3 ovog člana među ostalim korisnicima Instrumenta.

Član 18 Pravila o smanjenju, povraćaju i sprovođenju nakon oslobađanja sredstava

1. Komisija može smanjiti iznos dostupne finansijske podrške iz Programa i zahtijevati povraćaj sredstava od Korisnika, uključujući kompenzacije, svakog iznosa utrošenog za postizanje ciljeva Instrumenta, tražeći prijevremenu otplatu zajma u skladu sa Sporazumom o zajmu i obavezujući Korisnika da vrati Komisiji iznos jednak iznosu bespovratne finansijske podrške koju je Komisija već obezbijedila EZFZB-u:
 - a. ako su sredstva nepropisno isplaćena;
 - b. u slučajevima kada su identifikovane, ili postoji ozbiljna zabrinutost zbog nepravilnosti, prevare, korupcija i sukoba interesa koje ugrožavaju finansijske interese Unije, a koje Korisnik nije ispravio, u skladu sa članom 23 stav 3 Uredbe (EU) 2024/1449;
 - c. u slučaju ozbiljnog kršenja bilo koje obaveze proistekle iz ovog Sporazuma ili ugovora o zajmu, uključujući na osnovu izvještaja revizorskih organa Korisnika ili informacija koje pružaju OLAF ili izvještaji Evropskog revizorskog suda (ERS);
 - d. poništenje kvalitativnih i/ili kvantitativnih koraka u Reformskoj agendi ili u slučajevima kada se, nakon izvršene isplate, ustanovi da koraci nijesu zadovoljavajuće ispunjeni.
2. Poništenje kvalitativnih i/ili kvantitativnih koraka u reformama osmišljenim za otklanjanje nedostataka u sistemu Korisnika za efikasno sprječavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prevare, korupcije, uključujući visoku korupciju, i sukob interesa u skladu sa članom 13 stav 1 Uredbe (EU) 2024/1449, uključujući one koje Komisija ocijeni kao dopunske za taj sistem u pregovaračkim poglavljima navedenim

u drugom podstavu člana 24 stav 1 te Uredbe, može rezultirati ozbiljnim kršenjem obaveze u smislu tačke (c) stava 2.

5. Prilikom odlučivanja o iznosu koji je podložan umanjenju, ili iznosu koji se prijevremeno vraća, Komisija će poštovati princip proporcionalnosti i uzeti u obzir ozbiljnost nepravilnosti, prevare, korupcije ili sukoba interesa koji utiču na finansijske interese Unije, ili u slučaju povrede obaveze. Prije nego što se izvrši smanjenje ili se zatraži prijevremena otpлата, Korisnik će biti pozvan da iznese svoja zapažanja u roku od dva (2) mjeseca.
6. Sud pravde Evropske unije ima isključivu nadležnost da preispituje zakonitost odluke Komisije iz stava 1 i da obustavi njeno izvršenje. Međutim, za pritužbe da se izvršenje sprovodi na nepravilan način, nadležni su sudovi Korisnika. U tom kontekstu, sudovi Korisnika će uputiti pitanja koja se odnose na tumačenje ovog sporazuma ili zakona EU na odlučivanje Suda pravde.
7. Institucije i tijela Evropske unije uključene u implementaciju Instrumenta, ili u kontrolu nad tim programom, imaju pravo da direktno komuniciraju, uključujući i putem sistema elektronske razmjene, sa svakim fizičkim licem sa prebivalištem ili pravnim licem osnovanim kod Korisnika i primaju finansijska sredstva vezana za Instrument, kao i bilo koje treće strane uključene u implementaciju Instrumenta koje imaju prebivalište ili su osnovane kod Korisnika. Takva lica, subjekti i strane mogu direktno institucijama Evropske unije i tijelima dostaviti sve relevantne informacije i dokumentaciju koju su dužni da dostave na osnovu ugovora ili sporazuma zaključenih za implementaciju Instrumenta.

Član 19 Bespovratna podrška kanalisana kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir

4. Ne dovodeći u pitanje druge odredbe navedene u ovom sporazumu, sredstva Instrumenta u obliku bespovratne podrške, koja se kanališu preko ZIO-a, podliježu odredbama navedenim u ovom članu.
5. Pod uslovom pozitivne ocjene zahtjeva za oslobađanje sredstava u skladu sa članom 14 i nakon pozitivnog mišljenja Operativnog odbora ZIO-a iz člana 35 stav 8 Uredbe (EU) 2021/947 o relevantnim predlozima investicionih projekata, Komisija će oslobođena sredstva raspoređivati na odabrane investicione projekte sklapanjem aranžmana o doprinosu sa Menadžerima fondova. Takvi aranžmani o doprinosu biće potpisani od strane Komisije nakon što primi dokaz o potpisivanju ekvivalentnog aranžmana o doprinosu između EWBJF-a i relevantnog Korisnika. Komisija će prenijeti ova sredstva u tranšama EWBJF-u po podnošenju zahtjeva za isplatu od strane menadžera fondova.
6. Iznosi koji ostanu neiskorišćeni u EZFZB-u na kraju implementacije posljednjeg investicionog projekta podržanog u okviru Instrumenta će biti prenešena Komisiji u skladu sa pravilima EZFZB-a.

Član 20 Podrška zajmu kanalisana kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir

7. Ne dovodeći u pitanje druge odredbe navedene u ovom sporazumu, sredstva Instrumenta u obliku podrške zajmu, koja se kanališu preko ZIO-a, podliježu odredbama navedenim u ovom članu.

8. Prije svake isplate podrške kroz zajam u trezor Korisnika, koja će potom biti preusmjerena putem ZIO-a, Korisnik će zaključiti sporazumi o doprinosu sa Menadžerima fondova za odgovarajuće oslobođene iznose u skladu sa članom 14 stav 9 tačka b ovog sporazuma, koji će biti dodijeljeni kao kofinansiranje investicija pozitivno ocijenjenih od strane Operativnog odbora ZIO-a, kako je navedeno u članu 19 stav 2.
9. Korisnik je dužan da, bez odlaganja dostavi Komisiji kopije odgovarajućih zakonskih obaveza, kao i sve njihove izmjene. Po prijemu ovih obavještenja, Komisija će isplaćivati odgovarajuće iznose direktno u trezore Korisnika. Korisnici prenose ova sredstva u tranšama u EZFZB-u po podnošenju zahtjeva za plaćanje od strane Menadžera fondova i dostavljaju Komisiji dokaze o uplati po svakom ugovoru sa Menadžerima fondova.
10. Svaki iznos vraćen u EZFZB ostaće dostupan Korisniku u skladu sa pravilima EZFZB-a.
11. Iznosi koji ostanu neiskorišćeni na kraju implementacije posljednjeg investicionog projekta podržanog u okviru Instrumenta biće prebačeni Korisniku u skladu sa pravilima EZFZB-a.
12. U slučaju da odabrani investicioni projekat bude otkazan ili ako Korisnik ne dostavi dokaz o uplati EWBIF-u, kako je navedeno u stavu 3 ovog člana, Komisija zadržava pravo da zatraži prijevremenu otplatu odgovarajućeg iznosa zajma u skladu sa Sporazumom o zajmu.

GLAVA VI: TRANSPARENTNOST, ZAŠTITA PODATAKA I VIDLJIVOST

Član 21 Prikupljanje podataka i transparentnost

1. Korisnik se obavezuje na transparentnost i odgovornost u implementaciji Instrumenta.
2. Korisnik će obezbijediti prikupljanje adekvatnih podataka i omogućiti Komisiji, koju predstavljaju njeni agenti ili ovlašćeni stručnjaci, pristup odgovarajućim podacima o osobama i subjektima koji primaju sredstva, u skladu sa stavom 3 ovog člana, uključujući podatke o stvarnom vlasništvu u smislu člana 3 stav 6 Direktive (EU) 2015/849.
3. Korisnik će objaviti ažurirane podatke o krajnjim primaocima koji primaju iznose sredstava koji premašuju protivvrijednost od 50.000 eura kumulativno u periodu od četiri (4) godine, za sprovođenje reformi i investicija navedenih u Instrumentu.
4. Korisnik je dužan da ažurira podatke iz stava 3 najmanje jednom godišnje.
5. Za krajnje primaoce iz stava 3 ovog člana, sljedeće informacije se objavljuju u mašinski čitljivom formatu na internet stranici, po redoslijedu ukupnih primljenih sredstava:

- u slučaju pravnog lica, puno pravno ime primaoca i PDV identifikacioni broj ili poreski identifikacioni broj, ako postoji, ili drugi jedinstveni identifikator utvrđen zakonom koji se primjenjuje na pravno lice;
 - u slučaju fizičkog lica, ime i prezime(na) primaoca;
 - iznos koji prima primalac i reforme i investicije u okviru Reformskih agendi kojima ovaj iznos doprinosi sprovođenju.
6. Informacije iz stava 3 ovog člana neće se objavljivati ako otkrivanje rizikuje da ugrozi prava i slobode dotičnih krajnjih primalaca ili ozbiljno ošteti njihove komercijalne interese. Međutim, takve informacije će biti dostupne Komisiji i relevantnom revizorskom tijelu.
 7. Podatke o krajnjim primaocima iz stava 3, Korisnik je dužan da elektronskim putem dostavi Komisiji najmanje jednom godišnje, u mašinski čitljivom formatu koji odredi Komisija.
 8. Korisnik je dužan da dostavi Komisiji sve potrebne informacije i podatke potrebne za uspostavljanje i dvogodišnje ažuriranje tabele rezultata Instrumenta, kako je predviđeno članom 26 Uredbe o (EU) 2024/1449. Ove informacije moraju uključivati blagovremene i tačne izvještaje o napretku implementacije Reformskih agendi. Korisnik je dužan da u potpunosti sarađuje s Komisijom kako bi osigurao da tabela rezultata bude operativna do 1. januara 2025. godine i da bude javno dostupna na mreži.
 9. Korisnik je saglasan da će Reformska agenda i zahtjev za oslobađanje sredstava biti javno dostupni najkasnije do prvog zahtjeva za oslobađanje sredstava.

Član 22 Zaštita podataka

1. Korisnik će osigurati odgovarajuću zaštitu ličnih podataka koja je ekvivalentna onoj utvrđenoj u Uredbi (EU) 2018/1725 i Uredbi (EU) 2016/679. Lični podaci označavaju svaku informaciju koja se odnosi na identifikovano fizičko lice ili ono koje se može identifikovati. Svaka radnja koja uključuje obradu ličnih podataka, kao što je prikupljanje, evidentiranje, organizovanje, skladištenje, prilagođavanje ili izmjena, pronalaženje, konsultovanje, korišćenje, objelodanjivanje, brisanje ili uništavanje, zasnivaće se na pravilima i procedurama Korisnika i vršiće se samo koliko je to neophodno za realizaciju Instrumenta.
2. Konkretno, Korisnik će preduzeti odgovarajuće tehničke i organizacione bezbjednosne mjere u vezi sa rizicima koji su svojstveni svakoj takvoj operaciji i prirodi informacija koje se odnose na dotično fizičko lice, u cilju:
 - sprečavanja da bilo koje neovlašćeno lice dobije pristup računarskim sistemima koji obavljaju takve operacije, a posebno neovlašćeno čitanje, kopiranje, mijenjanje ili uklanjanje medija za skladištenje, neovlašćeni unos podataka kao i svako neovlašćeno otkrivanje, izmjenu ili brisanje uskladištenih informacija;
 - obezbjeđivanja da ovlašćeni korisnici IT sistema koji obavljaju takve operacije mogu pristupiti samo informacijama na koje se njihovo pravo pristupa odnosi;

- svoju organizacionu strukturu će osmisliti na način da ispunjava navedene uslove.

Član 23 Vidljivost

1. Korisnik će preduzeti neophodne mjere da aktivno istakne porijeklo i obezbijedi vidljivost finansiranja Unije, uključujući, gdje je primjenljivo, isticanje amblema Unije i odgovarajuće izjave o finansiranju koja glasi „finansirano od strane Evropske unije“ ili „sufinansirano od strane Evropske unije“, posebno kada se promovišu djela i njihovi rezultati, pružanjem koherentnih, djelotvornih i proporcionalnih ciljanih informacija višestrukoj publici, uključujući medije i javnost.
2. Ove mjere vidljivosti, komunikacije, publicitet i informisanje će biti obezbijeđene u pristupačnom formatu i u skladu sa smjernicama za spoljne akcije EU „Komuniciranje i podizanje vidljivosti EU“, utvrđenih i objavljenih od strane Komisije, koji su na snazi u vrijeme preduzimanja mjera.
3. Korisnik će obezbijediti potpuni plan komunikacije i vidljivosti najkasnije prilikom prvog zahtjeva za oslobađanje sredstava, za sporazum sa Komisijom. Korisnik treba da obezbijedi da plan komunikacije i vidljivosti ima dovoljno resursa i da obezbijedi njegovu implementaciju. Korisnik je dužan da u svoj plan komunikacije i vidljivosti uključi sljedeće informacije: ciljeve; publiku (uključujući lokalnu publiku); komunikacijske aktivnosti/kanale; planirani budžet; odabrane ključne projekte; dogovore o koordinaciji sa Komisijom; i praćenje i evaluaciju.

Član 24 Čuvanje dokumenata

3. U skladu sa članom 11 ovog sporazuma, Korisnik zadržava pet (5) godina od datuma zatvaranja projekta:
 - a. sva dokumenta relevantna za procedure nabavke i dodjele grantova, ugovore, dodatke, relevantnu prepisku i sva relevantna dokumenta koja se odnose na plaćanja i povrate za ono što se tiče investicionih projekata koji se finansiraju kroz EZFZB;
 - b. sva dokumenta relevantna za implementaciju podrške u obliku zajmova, bilo da se kanališu direktno u trezore Korisnika ili preko ZIO-a.
4. Period iz stava 1 će se prekinuti ili u slučaju sudskog postupka, uključujući istrage koje sprovodi OLAF ili istrage i tužbe koje vodi KJTEU, te revizije koje sprovodi Evropski revizorski sud ili na propisno opravdan zahtjev Komisije.
- 5.

GLAVA VII PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA

Član 25 Opšti uslovi izvještavanja za korisnike

1. Komisija i Korisnik će uspostaviti odbor za praćenje Instrumenta za reforme i rast najkasnije šest (6) mjeseci nakon stupanja na snagu Sporazuma o instrumentu.
10. Odbor za praćenje Instrumenta za reforme i rast ocjenjuje stepen i kvalitet implementacije svih reformi i investicija u svrhu ispunjavanja ciljeva postavljenih u Reformskoj agendi i Uredbi (EU) 2024/1449.

U tom cilju, Korisnik će uspostaviti redovno i sistemsko praćenje, kako na političkom tako i na tehničkom nivou, i aranžmane za izvještavanje kako bi se informisao o napretku ka postizanju planiranih rezultata, čime će se obezbijediti zdravo, sveobuhvatno i kompletno izvještavanje Komisije.

Aranžmani za praćenje i izvještavanje će uključivati sljedeće elemente:

- i. institucionalnu postavku (uključujući potrebne aranžmane koordinacije i lanac odobravanja aktera koji će obezbijediti tačnost izvještavanja);
- ii. informacije koje će se koristiti i obezbijediti i interni raspored dostupnosti ovih informacija;
- iii. procese kontrole kvaliteta koji upravljaju prikupljanjem i analizom relevantnih podataka (uključujući, gdje je relevantno, aranžmane za osiguranje kvaliteta prikupljanja podataka od partnera na nižem nivou – uključujući razvrstavanje podataka (tj. prema polu, starosti, ruralnim/urbanim područjima, itd.) i
- iv. odredbe za procjenu treće strane, kada je to relevantno. Ukoliko postoje ozbiljne slabosti koje utiču na kvalitet korišćenih informacija, Korisnik će navesti implikacije i mjere ublažavanja predviđene u skladu s tim.

Kod praćenja i izvještavanja će takođe morati da se razmotri u kojoj mjeri relevantne reforme i investicije uzimaju u obzir princip „niko ne zaostaje“ i doprinose rodnoj ravnopravnosti i osnaživanju žena.

Pored toga, Korisnik se obavezuje da će osigurati da takav sistem bude nezavisan i da može pružiti efektivnu odgovornost i transparentnost u sprovođenju budžeta Unije.

11. Odbor za praćenje će se sastojati od predstavnika Komisije, Koordinatora i drugih relevantnih organa i tijela Korisnika i, gdje je relevantno, bilateralnih donatora, međunarodnih organizacija, međunarodnih finansijskih institucija i drugih zainteresovanih strana, kao što su civilni sektor i organizacije iz privatnog sektora.
12. Predstavnik Komisije i Koordinator će kopredsjedavati sastancima odbora za praćenje Instrumenta za reformu i rast.
13. Odbor za praćenje sastaje se najmanje jednom godišnje. *Ad hoc* sastanci se takođe mogu sazvati na inicijativu Komisije ili Korisnika, posebno na tematskoj osnovi.
14. U cilju obezbjeđivanja efikasne koordinacije tokom implementacije Instrumenta, predstavnici Komisije, Kancelarije koordinatora i drugih institucija Korisnika, održavaće redovne sastanke na tehničkom nivou kako bi razgovarali o investicijama i reformama u Reformskim agendama koje mogu pokrenuti konkretne izazove u implementaciji i/ili bilo kakve značajne rizike za vremenski okvir za završetak bilo kog koraka, posebno ako to može imati implikacije na vremenski okvir povezanog zahtjeva za oslobađanje sredstava.
15. Podaci o praćenju koje je prikupio i tretirao Korisnik će:
 - a. Uključiti u polugodišnji izvještaj o ispunjavanju uslova plaćanja iz Reformske agende koji će pratiti sve zahtjeve za oslobađanje sredstava. Svaki izvještaj će obezbijediti tačan prikaz sprovođenja osnovih reformi, mjenjenih odgovarajućim

indikatorima (i povezanim početnim vrijednostima i kvalitativnim i kvantitativnim koracima);

- b. uključiti u godišnji izvještaj o ukupnom napretku u sprovođenju Reformske agende u odnosu na sveukupne i specifične ciljeve Instrumenta, u skladu sa indikatorima uključenim u Reformsku agendu, koristeći obrazac koji će obezbijediti Komisija. Ovo će doprinijeti godišnjem praćenju sredstava za Instrument od strane Komisije u skladu sa članom 25 Uredbe (EU) 2024/1449. Konačni godišnji izvještaj će obuhvatiti cijeli period implementacije Reformske agende. Godišnji izvještaj se podnosi zajedno sa Programom ekonomskih reformi Korisnika, ako je moguće, a u svakom slučaju najkasnije do 1. marta svake godine. Godišnji izvještaj će takođe služiti u svrhu ispunjavanja zahtjeva za izvještavanje predviđenih članom 28 Uredbe (EU) 2024/1449.

16. U svrhu praćenja sredstava od strane Komisije, Korisnik će preduzeti neophodne aranžmane za pružanje punog pristupa Komisiji osnovnim podacima praćenja.
17. Komisija može sprovesti dodatne procjene, bilo preko svog osoblja i/ili putem nezavisnih konsultanata koje direktno angažuje Komisija za nezavisne revizije praćenja.

Član 26 Jezik

2. Svi izvještaji, izjave, deklaracije i računi u vezi sa pripremom ili implementacijom pomoći u okviru Instrumenta za reformu i rast će se dostavljati Komisiji na engleskom jeziku.

Član 27 Informacije u kontekstu ex-post evaluacija Instrumenta za reformu i rast od strane Komisije

Korisnik će Komisiji i zainteresovanim stranama omogućiti pristup svim relevantnim informacijama, uključujući osnovne podatke o praćenju, evaluaciji i/ili drugim studijama koje Korisnik može da sprovede u okviru Instrumenta, a koje su neophodne za sprovođenje *ex-post* evaluacije, navedene u članu 27 Uredbe (EU) 2024/1449, nakon decembra 2027. godine i najkasnije do decembra 2031. godine.

GLAVA VIII: ZAVRŠNE ODREDBE

Član 28 Stupanje na snagu

3. Nakon potpisivanja Strana, ovaj sporazum će stupiti na snagu na dan kada Korisnik pismeno obavijesti Komisiju o završetku svih internih procedura neophodnih za stupanje na snagu ovog sporazuma.
4. Ovaj Sporazum će ostati na snazi onoliko dugo koliko je potrebno da sve mjere koje se finansiraju iz Instrumenta, sve radnje neophodne za zaštitu finansijskih interesa Evropske unije i sve finansijske obaveze koje proističu iz sprovođenja ovog sporazuma između Strana ne budu ispunjene.

Član 29 Izmjene i dopune

4. Svaka izmjena i dopuna ovog sporazuma o kojoj se Strane saglase biće urađene u pisanoj formi i mogu imati oblik razmjene pisama. Svaka takva izmjena će biti dio ovog sporazuma.
5. Svaka izmjena ovog sporazuma između Strana stupa na snagu na dan kada Korisnik obavijesti Komisiju u pisanom obliku o završetku svih unutrašnjih procedura neophodnih za stupanje na snagu izmjena i dopuna.
6. Ne dovodeći u pitanje st. 1 i 2 ovog člana, Komisija može jednostrano izmijeniti bilo koji Aneks. Komisija će obavijestiti Korisnika o svakoj takvoj izmjeni ili dopuni.

Član 30 Suspenzija Sporazuma

1. Sporazum se može obustaviti u sljedećim slučajevima:
 - Komisija može suspendovati sprovođenje ovog sporazuma ako EU ili Korisnik odluči da obustavi ili prekine proces pristupanja EU;
 - Komisija može suspendovati sprovođenje ovog sporazuma ako Korisnik prekrši preduslov naveden u članu 5 stav 1 Uredbe (EU) 2024/1449, ili obavezu iz ovog sporazuma i/ili iz Sporazuma o zajmu;
 - Komisija može suspendovati ovaj sporazum ako Korisnik prekrši obavezu u vezi s poštovanjem ljudskih prava, demokratskih principa i vladavine prava, ili u ozbiljnim slučajevima korupcije;
 - Ovaj sporazum može biti suspendovan u slučajevima više sile. „Viša sila“ podrazumijeva svaku nepredvidivu i izuzetnu situaciju ili događaj van kontrole Strana, koji sprječava bilo koju od njih da ispuni bilo koju od svojih obaveza, a koji se ne može pripisati grešci ili nemaru s njihove strane (ili strane njihovih izvođača, agenata ili zaposlenih) i koji se pokazao kao nepremostiv uprkos svojoj pažnji. Kvarovi opreme ili materijala ili kašnjenja u njihovom obezbjeđivanju, radni sporovi, štrajkovi ili finansijske poteškoće ne mogu se pozvati kao viša sila. Strana neće biti smatrana u kršenju svojih obaveza ako je spriječena da ih ispuni zbog „više sile“, o čemu je druga Strana propisno obaviještena. Strana suočena sa „višom silom“ će bez odlaganja obavijestiti drugu Stranu, navodeći prirodu, vjerovatno trajanje i predvidive posljedice problema, i preduzeti sve mjere kako bi se umanjila moguća šteta. Nijedna od Strana neće biti odgovorna za kršenje svojih obaveza iz ovog sporazuma ako je spriječena da ih ispuni zbog više sile, pod uslovom da preduzme mjere kako bi umanjila svaku moguću štetu.
2. Komisija može suspendovati ovaj sporazum bez prethodnog obavještenja.
3. Komisija može preduzeti sve odgovarajuće mjere predostrožnosti prije nego što se suspenzija sprovede.
4. Kada se suspendovati obavijesti, navode se posljedice po sprovođenje Instrumenta.
5. Strane će nastaviti sa sprovođenjem ovog sporazuma kada to uslovi dozvole, uz prethodno pismeno odobrenje Komisije. Ovo ne utiče na eventualne izmjene ovog sporazuma koje mogu biti potrebne za prilagođavanje novim uslovima sprovođenja ili na raskid ovog sporazuma u skladu sa članom 31.

Član 31 Raskid Sporazuma

1. Ako pitanja koja su dovela do suspenzije ovog sporazuma nijesu riješena u maksimalnom periodu od 180 dana, bilo koja Strana može raskinuti ovaj sporazum uz obavještenje od 30 dana unaprijed.
2. Ne dovodeći u pitanje stav 1, ako Komisija u bilo kom trenutku procijeni da se svrha ovog sporazuma više ne može efektivno ili prikladno ostvariti, ovaj sporazum može biti raskinut slanjem pismenog obavještenja s obrazloženjem 30 dana unaprijed.
3. Ne dovodeći u pitanje član 28 stav 2, posljedice takvog raskida po sprovođenje Instrumenta mogu se analizirati, gdje je relevantno, i odrediti od slučaja do slučaja.

Član 32 Komunikacija i razmjena informacija

1. Komisija određuje Generalni direktorat za susjedstvo i pregovore o proširenju, ili bilo kojeg budućeg nasljednika Generalnog direktorata za sagovornika za praćenje sprovođenja Instrumenta i ovog sporazuma u ime Komisije.
2. Svaka komunikacija u vezi sa ovim sporazumom biće u pisanoj formi i na engleskom jeziku. Svaka komunikacija mora biti potpisana i dostavljena kao originalni dokument ili skenirani originalni dokument.
3. Svaka komunikacija u vezi sa ovim sporazumom šalje se na sljedeće adrese:

Za Komisiju:

Evropska komisija

Generalni direktorat za susjedstvo i pregovore o proširenju

N/r direktora za Zapadni Balkan

Rue de la Loi 200 / Wetstraat 200, 1049 Bruxelles/Brussel, Belgium

E-mail NEAR-D@ec.europa.eu

Za Korisnika:

Vlada Crne Gore

Ministarstvo evropskih poslova

N/r ministarki evropskih poslova gđi Maida Gorčević

Bulevar revolucije 15,

81000 Podgorica, Crna Gora

maida.gorcevic@mep.gov.me

Član 33 Mjerodavno zakonodavstvo i nadležnost

1. Ovaj sporazum i sve vanugovorne obaveze koje proizilaze iz ili u vezi sa njim biće regulisane i tumačiće se u skladu sa zakonodavstvom Evropske unije, dopunjenim po potrebi luksemburškim zakonom.
2. Strane se obavezuju da će svaki spor koji može nastati u vezi sa zakonitošću, valjanošću, tumačenjem ili izvršenjem ovog sporazuma biti isključiva nadležnost Suda pravde

Evropske unije u skladu sa članom 272 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (TFEU).

3. Presude Suda pravde Evropske unije u potpunosti su obavezujuće i izvršne za obje Strane.
4. Komisija može izvršiti bilo koju presudu shodno stavu 3 ovog člana, pribavljenu od strane Suda pravde Evropske unije, Korisnik, pred sudovima Korisnika, u skladu sa procedurama priznanja i izvršenja stranih sudskih odluka utvrđenim zakonodavstvom Korisnika.
5. Korisnik se ovim neopozivo i bezuslovno odriče svakog imuniteta na koji ima ili može steći pravo, u pogledu sebe ili svoje imovine, u sudskim postupcima u vezi sa ovim sporazumom, uključujući, bez ograničenja, imunitet od tužbe, presude ili drugog naloga, od zaplijene, hapšenja ili zabrane prije donošenja presude, kao i od izvršenja i obezbjeđenja nad njegovom imovinom, u mjeri koja nije zabranjena obaveznim zakonom.

Član 34 Aranžmani za pružanje dodatnih informacija

1. Komisija treba da ima mogućnost da zatraži dodatne informacije od Korisnika prije sljedećeg zahtjeva za oslobađanje sredstava. Ukoliko Korisnik ne ispuní ovaj rok, Komisiji će biti dozvoljeno da ne obrađuje zahtjeve za oslobađanje sredstava dok informacije ne budu dostavljene.

Član 35 Evropski parlament i Savjet

1. U skladu sa članom 11 stav 7 Uredbe (EU) 2024/1449, Korisnik je saglasan da Komisija može proslijediti Reformsku agendu Evropskom parlamentu i Savjetu u skladu sa tim.
2. U skladu sa članom 9 stav 2 i članom 17 stav 4 Uredbe (EU) 2024/1449, Korisnik je saglasan da Komisija može staviti na raspolaganje, na zahtjev, kopiju ovog sporazuma i Sporazuma o zajmu Evropskom parlamentu.

Član 36 Aneksi

Sljedeći Aneksi čine sastavni dio ovog sporazuma:

Prilog A: Obrazac zahtjeva za oslobađanje sredstava;

Aneks B: Model izjave o garanciji;

Aneks C: Izvještavanje o nepravilnostima;

Aneks D: Dodatne definicije u svrhu zaštite finansijskih interesa EU.

Potpisi

Ovaj Sporazum sastavljen je u dva originalna primjerka na engleskom jeziku.

Potpisano, za i u ime Korisnika, [mjesto] [datum]

od strane _____

gđe Maide Gorčević

Ministarke evropskih poslova Crne Gore

Potpisano, za i u ime Evropske unije, 22/11/2024

od strane _____

gđe Valentine Superti

direktorice za Zapadni Balkan

ANEKS A: OBRAZAC ZAHTJEVA KORISNIKA ZA OSLOBAĐANJE SREDSTAVA

Mjesto, datum

Ambasador x

Delegacija EU/Kancelarija u xxx

XXXXXXXXXXXXX

Izjavljujem da, u vezi sa sprovođenjem Finansijske pomoći EU [*korisniku Instrumenta za reforme i rast*] u okviru Instrumenta za period (kvartal/godina), na osnovu sopstvenog suda i informacija koje su mi na raspolaganju, kao i priloženih dokaza, ispunjeni su uslovi za plaćanje definisani u Reformskoj agendi [*korisnika Instrumenta za reforme i rast*] koji se odnose na sljedeće korake:

Reforma	Korak	Finansijska vrijednost
1	1.1	(X) Eur
1	1.2	(X) Eur
		Ukupno

Na osnovu gorenavedenog, zahtijevam da se iznos od (X) EUR stavi na raspolaganje, iznos od (Y) EUR isplati direktno u trezor [*korisnika Instrumenta za reforme i rast*], te iznos od (Z) EUR da se stavi na raspolaganje kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO), od čega iznos od (A) EUR u obliku zajmova, a iznos od (B) EUR u obliku bespovratne podrške ²²²³.

Ovim putem prilažem procjenu svakog koraka, potrebne dokaze koji prikazuju zadovoljavajuću ispunjenost kvalitativnih i kvantitativnih koraka definisanih u relevantnom Aneksu Odluke Komisije²⁴ o sprovođenju, kao i ostale tražene informacije u skladu sa članom 14 Sporazuma o instrumentu.

(b) Takođe izjavljujem da mjere koje se odnose na reforme za koje je prethodno proglašeno zadovoljavajuće ispunjenje u prethodnim odlukama Komisije nijesu poništene od strane [*korisnika Instrumenta za reforme i rast*].

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis Koordinatora

(Prezime, ime, zvanje ili funkcija)

²² Podložno pravilima definisanim u članovima 16 i 17, svaka rata povlači se iz indikativnih finansijskih doprinosa navedenih u članu 2 stav 2, kako slijedi: a) 28,7 % bespovratne podrške i 24,8 % podrške u vidu zajma, ukupno 53,5 %, da se stavi na raspolaganje kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (ZIO) i b) 46,5 % podrške u vidu zajma da se kanališe direktno u trezor.

²³ Preduslov za isplatu zajma Trezoru, koji će biti preusmjeren na ZIO, jeste dostavljanje potpisanog sporazuma o doprinosu sa ZIO-om. Ovaj potpisani sporazum mora biti dostavljen prije obrade bilo koje isplate zajma.

²⁴ [broj Odluke Komisije o sprovođenju, datum]

Aneksi:

5) Za korake koji se odnose na zahtjev za oslobađanje sredstava, sažetak **rezultata provjera** kojim se osigurava da je svaka mjera za sprovođenje reformi i investicionih projekata u okviru Instrumenta sprovedena na odgovarajući način u skladu sa svim primjenljivim pravilima, naročito o sprečavanju, otkrivanju i korigovanju prevare, korupcije i drugih oblika nelegalnih aktivnosti koje utiču na finansijske interese Unije, uključujući konflikte interesa i nepravilnosti, kao i istragama i gonjenju za krivična djela koja utiču na sredstva omogućena u okviru Instrumenta.

(c) Sažetak revizija sprovedenih od strane relevantnih organa, uključujući identifikovane slabosti i sve preduzete korektivne radnje.

6) Procjena opštih uslova (*raditi jednom godišnje – drugi kvartal svake godine. U slučaju nastanka krupnih promjena, procjena se sprovodi zajedno sa svakim zahtjevom za oslobađanje sredstava*). Vidi ANEKS

Aneks 1 : Makroekonomski izvještaj (npr. MMF i/ili ECFIN, Programi ekonomskih reformi);

Aneks 2: Izvještaj Vlade o napretku Upravljanja javnim finansijama (PFM) uključujući transparentnost i nadzor budžeta;

Aneks 3: Sektorski Vladin izvještaj o napretku uključujući institucionalne napretke (tj. sistem monitoringa i evaluacije).

7) Izvještaj spoljne posmatračke misije (gdje je dostupan)

8) Obrazac koji se koristi za svaki korak:

Naziv koraka	
Osnova	
Rok za Ispunjenje koraka	[mjesec/godina]
Stvarni rezultati	[Pružiti detaljnu analizu ispunjenja koraka ili obrazloženje za neispunjenje koraka]
Izvori verifikacije	[Pružiti specifičan izvor verifikacije koji potvrđuje rezultate]
Jasan zaključak o postignuću koraka	[u potpunosti postignuto ili nije postignuto/djelimično postignuto (relevantno samo na kraju grejs perioda)]

Smjernice o djelimično postignutim kvantitativnim koracima

Za kvantitativne korake (objektivno mjerljive) stopa djelimičnog ostvarenja definisana kao nivo

postignutosti koji je manji od 100%, garantovala bi parcijalno oslobađanje sredstava na kraju

primjenljivog grejs perioda na osnovu sljedećih parametara:

- ⇒ 0% isplate za nivo postignutosti između 0 i 49%,
- ⇒ 50% isplate za nivo postignutosti između 50% i 89%,
- ⇒ 100 % isplate za nivo postignutosti između 90% i 100% ili iznad.

U slučaju da korak nije ispunjen do roka, nadležni organi će ponovo dostaviti korak relevantnim

odjeljenjima Komisije na ocjenu po isteku grejs perioda. Djelimične isplate će se izvršiti tek nakon ocjene na kraju grejs perioda. Ako je korak djelimično ispunjen, tada će se primijeniti gore navedeni parametri pri izračunavanju dospjelog iznosa. Ukoliko je korak ispunjen na nivou manjem od 50%, sredstva će biti zadržana u skladu sa primjenjivim odredbama (član 21 Uredbe (EU) 2024/1449).

Za kvalitativne korake ili pod-korake, ne postoji djelimično postignuće.

Smjernice o dokazima koje treba omogućiti

Dokazi koji prate zahtjev za oslobađanje sredstava treba da:

- *prikažu zadovoljavajuću ispunjenost koraka (nije potrebno otpremiti više dokaza nego što je potrebno);*
- *imaju kratka ali jasna i jedinstvena imena fajlova, koja jasno ukazuju na dotični korak, i da budu numerisana tako da omogućavaju jedinstvenu referencu i jasno indikuju sadržaj;*
- *obuhvataju relevantne identifikatore, kao što je upućivanje na Službeni list, datum objave i članove koji ukazuju na stupanje na snagu (isti format kao upućivanje na tekstove zakona treba koristiti u svim slučajevima);*
- *obuhvataju identifikaciju potpisnika (funkciju, ne imena) i organa koji predstavljaju, te da identifikuju niz brojeva i/ili karaktera i broj protokola, ukoliko je dat (za nezakonska dokumenta), kao i da nose registracioni broj (na primjer katastarska dokumenta, dokumenta iz registra privrednih subjekata, registra subjekata plovila, itd.) ukoliko postoje u bilo kom zvaničnom registru.*
- *budu praćeni linkom za internet stranicu na kojoj su dokazi objavljeni (ili, u slučaju da je dokument otpremljen na elektronskoj platformi, navesti platformu i svaki referentni broj koji omogućava pristup istoj).*
- *budu predstavljeni na jasan i organizovan način, te da sadrže jasna upućivanja na zahtjev koji se dokazuje pomoću ovih dokaza.*

- da omoguće racionalnu garanciju da su ispunjeni konstitutivni elementi datog koraka. U tu svrhu, pruženi dokazi treba da budu primarni i direktni dokazi koji prikazuju ispunjenost relevantnog zahtjeva. Sopstvene izjave nijesu prihvatljive.

Zadovoljavajuća ispunjenost svakog koraka treba da bude opravdana omogućavanjem zvaničnih dokaza i dokumentacije. Ovo bi najmanje trebalo da uključuje:

- Rezime dokumenta koji pruža jasnu procjenu o tome kako su kvantitativni ili kvalitativni koraci (uključujući sve konstitutivne elemente) bili zadovoljavajuće ispunjeni u skladu sa odredbama navedenim u opisu koraka, kako je predviđeno u Reformskoj agendi i pratećem Aneksu I.
- za korake koji zahtijevaju stupanje na snagu zakonodavnog akta: kopija objave odgovarajućeg zakonodavnog akta u Službenom listu;
- za korake koji zahtijevaju usvajanje strategije/ akcionog plana/ mape puta/ bilo kojeg drugog javnog akta koji se ne smatra pravnim aktom: kopija akta o formalnom usvajanju strategije i link ka internet stranici na kojoj je strategija dostupna;
- za korake koji zahtijevaju izdavanje izvještaja koji nije objavljen: kopija internog ili eksternog izvještaja, odobrena od strane odgovornog subjekta (npr. ministra, šefa kancelarije, upravljačkog tijela...);
- za korake koji zahtijevaju da određena infrastruktura/sistem/usluga postane operativna: potvrde o završetku, potpisane od strane izvođača i nadležnog organa u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, koje dokazuju da je sistem uspostavljen i operativan, uz dokaz da će biti stavljen u upotrebu (npr. pristup Korisnika novim agencijama);
- ako mjerenje nivoa ispunjenosti koraka zahtijeva pozivanje na zvanične statističke podatke: jasno navođenje zvaničnih statističkih izvora;
- bilo koji drugi relevantni dokument koji se smatra relevantnim za pravno formalno opravdanje zadovoljavajućeg ispunjenja kvantitativnog ili kvalitativnog koraka u skladu sa odredbama Reformske agende i aneksa Reformske agende.

Izgledi za postizanje koraka predviđenih za sljedeće oslobađanje sredstava

- Ovaj odjeljak će pružiti procjenu izgleda za ispunjenje koraka za naredno oslobađanje sredstava, na osnovu gore zabilježenog napretka.

ANEKS B: MODEL IZJAVE O SIGURNOSTI

Ja, doljepotpisani, [ime, prezime], u svojstvu Koordinatora

Izjavljujem da, u vezi sa sprovođenjem Finansijske pomoći EU [*korisniku Instrumenta za reforme i rast*] u okviru Instrumenta za period XX/YY, na osnovu sopstvenog suda i informacija koje su mi na raspolaganju, naročito rezultata nacionalnih sistema kontrole i revizije opisanih u Reformskoj agendi:

5. Sredstva su korišćena u namjeravanu svrhu kako je definisano u članu 1 stav 1 Instrumenta i Sporazuma o zajmu između Komisije i [*korisnika Instrumenta za reforme i rast*].
6. Informacije dostavljene uz zahtjev za oslobađanje sredstava su cjelovite, tačne i pozudane; te propisno obrazlažu da su kvalitativni i kvantitativni koraci na zadovoljavajući način ispunjeni, te da postoji revizorski trag koji prikazuje postignutost ovih koraka.
7. Postojeći sistemi kontrole pružaju neophodnu garanciju da se omogućena sredstva koriste u skladu sa svim važećim pravilima, naročito u pogledu sprečavanja, otkrivanja i korigovanja prevare, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti.
8. Postojeći aranžmani pružaju neophodnu garanciju da omogućena sredstva nijesu rezultirala dvostrukim finansiranjem od strane Instrumenta i ostalih programa ili instrumenata Unije, kao i drugih donatora.

Sažetak nacionalnih revizija sprovedenih u skladu sa tačkom 1 do 4 iznad, sa analizom pronađenih povezanih slabosti i preduzetih ili planiranih korektivnih radnji, dopunjuje ovu izjavu o garanciji. [U pratećem sažetku revizija, nijesu otkrivena kršenja u vidu prevare, korupcije ili konflikata interesa.] [U pratećem sažetku revizija, otkrivena su sljedeća kršenja u vidu prevare, korupcije ili sukoba interesa: (*identifikovati i navesti preduzetu korektivnu radnju*)].

Potvrđujem da su nepravilnosti identifikovane tokom završne revizije ili izvještaji o izvršenoj kontroli u vezi sa sprovođenjem Reformske agende adekvatno korigovane i ispravljene od strane krajnjih primalaca ili su u toku korigovanja i povraćaja. Gdje je potrebno, nedostaci u sistemu kontrole istaknuti u tim izvještajima su adekvatno ispraćeni ili su u procesu praćenja, posebno za sljedeće potrebne korektivne mjere: (ako je primjenjivo, navedite koje korektivne mjere su i dalje u toku na datum potpisivanja izjave).

Na kraju, potvrđujem da mi nije poznato nijedno neobjavljeno pitanje koje bi moglo uticati na reputaciju u vezi sa sprovođenjem programa.

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis

(Prezime, ime, zvanje ili funkcija)

ANEKS C: IZVJEŠTAVANJE O NEPRAVILNOSTIMA

Klauzula 1

Definicija

Za svrhe izvještavanja o nepravilnostima, uključujući prevaru, primjenjuju se definicije date u Aneksu D, o zaštiti finansijskih interesa Unije.

Klauzula 2

Izvještavanje o nepravilnostima

- (3) Korisnik je dužan prijaviti Komisiji bez odlaganja sve neregularnosti, uključujući osumnjičenu prevaru, prevaru, korupciju, kao i ostale nelegalne aktivnosti koje su predmet primarnog administrativnog ili sudskog nalaza, te je informisati o napretku upravnih i pravnih postupaka.

Nepravilnosti za iznos niži od 300 EUR u doprinosu EU se ne prijavljuju. Ova odredba se ne primjenjuje na nepravilnosti koje utiču na pokretanje upravnih ili pravosudnih postupaka na nacionalnom nivou da bi se utvrdilo postojanje prevare ili drugih krivičnih djela.

U tom izvještaju, korisnik je dužan u svim slučajevima dati podatke kako slijedi:

- s) naziv i broj dotičnog programa/akcije;
- t) identitet fizičkih i pravnih lica uključenih u bilo koji učesnički subjekat i njihovu ulogu;
- u) identifikaciju regiona ili oblasti gdje se izvodi radnja upotrebom odgovarajućih informacija;
- v) odredbu ili odredbe koje su prekršene;
- w) datum i izvor prve informacije koja vodi do sumnje da je učinjena nepravilnost;
- x) priroda, ciljevi, kao i materijalne radnje i prakse korišćene u počinjenju nepravilnosti;
- y) gdje je primjenjivo, da li praksa izaziva sumnju na prevaru;
- z) način na koji je nepravilnost otkrivena;
- aa) gdje je primjenjivo, države članice i/ili treće zemlje koje su uključene;
- bb) period tokom kojeg ili trenutak u kojem je nepravilnost počinjena;
- cc) datum na koji je utvrđen osnovni administrativni ili pravosudni nalaz o nepravilnosti;
- dd) ukupan iznos prihvatljivog troška koji se navodi doprinosom Unije, doprinosom korisnika i privatnim doprinosom;
- ee) rashod na koji utiče nepravilnost kod doprinosa Unije i doprinosa korisnika;
- ff) iznos koji bi bio nepropisno plaćen u slučaju da nepravilnost nije identifikovana u skladu sa doprinosom Unije i doprinosom korisnika;
- gg) prirodu neregularnog rashoda;
- hh) suspenziju plaćanja, gdje je primjenljivo, te mogućnost povraćaja;

- ii) gdje je primjenljivo, razloge za svako odbacivanje procedura povraćaja;
 - jj) gdje je primjenljivo kompletan broj slučaja kod OLAF-a/KJTEU-a.
- (4) Kada neke od informacija iz stava 1, a naročito informacije koje se tiču korišćenih praksi prilikom činjenja nepravilnosti i načina otkrivanja istih, nijesu dostupne ili treba da budu ispravljene, korisnik je dužan dostaviti nedostajuće ili ispravne informacije Komisiji bez odlaganja.
- (5) Ukoliko se relevantnim nacionalnim zakonskim odredbama nalaže povjerljivost istraga, saopštavanje informacija podliježe odobrenju nadležnog tribunala ili suda.

Klauzula 3 Informacije o kaznama

- (1) Korisnik je dužan, bez odlaganja, dostaviti Komisiji, u pogledu prethodnog izvještaja sačinjenog u skladu sa klauzulom 2, podatke koji se odnose na pokretanje, zaključivanje ili odbacivanje svih procedura za nametanje administrativnih ili krivičnih kazni koji se odnose na prijavljene nepravilnosti, kao i ishod tih procedura.
- f. Kada su u pitanju nepravilnosti zbog kojih se izriču kazne, korisnik je takođe dužan navesti sljedeće:
 - g. da li su kazne administrativne ili krivične prirode;
 - h. da li su kazne rezultat kršenja zakona Unije ili zakona Korisnika;
 - i. odredbe u kojima su definisane kazne;
 - j. da li je utvrđeno postojanje prevare.
- (2) Na pisani zahtjev Komisije, Korisnik je dužan dostaviti dodatne informacije u vezi sa specifičnom nepravilnošću ili grupom nepravilnosti.

Klauzula 4 Elektronsko izvještavanje putem Sistema za upravljanje nepravilnostima (IMS)

Informacije iz klauzula 2 i 3 šalju se na engleskom jeziku, elektronskim putem, upotrebom sistema upravljanja nepravilnostima (IMS) koji je uspostavila Komisija u ove svrhe.

Klauzula 5 Upotreba informacija

Komisija može koristiti sve informacije opšte ili operativne prirode koje saopštavaju korisnici Instrumenta u okviru ovih odredbi kako bi izvršila analizu rizika, takođe upotrebom podrške informacionih tehnologija, te može, na osnovu dobijenih informacija, sačinjavati izvještaje i razvijati sisteme za efikasnije identifikovanje rizika. OLAF, ERS i KJTEU mogu koristiti ove informacije shodno svojim nadležnostima.

Klauzula 6 Upotreba Eura

Euro je standardna valuta za izvještavanje o nepravilnostima. [Ako je primjenljivo: Korisnik je dužan konvertovati iznose rashoda nastale u valuti koju on koristi u Euro. Ovi iznosi se konvertuju u Euro upotrebom mjesečnog računovodstvenog kursa razmjene koji koristi Komisija u mjesecu tokom kojeg je registrovan rashod. Kurs razmjene objavljuje Komisija elektronskim putem svakog mjeseca.

Kada se iznosi odnose na rashod registrovan na računima organa korisnika tokom perioda od više od mjesec (1) dana, može se koristiti kurs razmjene u mjesecu tokom kojeg je rashod posljednji put registrovan. Kada rashod nije registrovan na računima organa korisnika, koristi se elektronski kurs razmjene koji je Komisija najskorije objavila.]

Klauzula 7 Zaštita ličnih podataka

- (1) Instrument za reforme i rast i Komisija preduzimaju sve neophodne mjere kako bi se zaštitila svako neovlašćeno otkrivanje informacija ili pristup informacijama iz klauzula 2 i 3.

Informacije iz klauzula 2 i 3 se ne šalju licima osim onih kod korisnika ili unutar institucija, agencija, kancelarija i tijela Unije čije obaveze zahtijevaju pristup istima, osim ukoliko se korisnik koji dostavlja takve informacije nije izričito složio sa tim.

- (2) Svi lični podaci uključeni u informacije iz klauzula 2 i 3 obrađuju se u svrhe navedene u ovim odredbama.

ANEKS D: DODATNE DEFINICIJE U SVRHU ZAŠTITE FINANSIJSKIH INTERESA EU

U svrhu zaštite finansijskih interesa Unije, primjenjuju se sljedeće definicije:

‘Greška’ označava nenamjerne službeničke ili tehničke greške koje naprave organi Korisnika ili primalac pomoći u okviru Instrumenta.

‘Nepravilnost’ označava svako kršenje odredbe važećih pravila i ugovora koja je rezultat radnje ili propusta ekonomskog operatora ili organa korisnika, koje ima ili bi moglo imati za posljedicu nanošenje štete opštem budžetu Unije naplatom neopravdane stavke rashoda sa opšteg budžeta.

‘Ekonomski operator’ znači svako fizičko ili pravno lice, uključujući javni subjekat ili grupu tih lica, koje nudi snabdijevanje proizvoda, izvođenje radova ili pružanje usluga ili snabdijevanje nepokretne imovine.

‘Sistemska nepravilnost’ označava svaku nepravilnost koja se može ponavljati, sa velikom vjerovatnoćom javljanja u sličnim vrstama operacija, koje su rezultat ozbiljnog nedostatka u efektivnom funkcionisanju sistema upravljanja i kontrole, uključujući neuspješno uspostavljanje procedura u skladu sa važećim pravilima.

‘Prevara u pogledu rashoda’ označava svako namjerno činjenje ili nečinjenje koji se odnose na:

- upotrebu ili predstavljanje lažnih, neispravnih ili necjelovitih izvještaja ili dokumenata, koja ima za posljedicu zloupotrebu ili nezakonito zadržavanje sredstava iz opšteg budžeta Unije ili budžeta kojima upravlja Evropska unija ili se istim upravlja u ime Evropske unije;
- neotkrivanje informacija kojim se krši određena obaveza sa istim dejstvom;
- pogrešna upotreba tih sredstava u svrhe koje nijesu one u koje su prvobitno dobijena;

‘Sumnja na prevaru’ označava nepravilnost koja dovodi do pokretanja upravnog ili sudskog postupka na nacionalnom nivou kako bi se utvrdilo prisustvo namjernog ponašanja, naročito prevare, kako je gore navedeno.

‘Aktivna korupcija’ označava namjernu radnju lica koje obećava, nudi, direktno ili preko posrednika, prednost bilo koje vrste javnom funkcioneru za sebe ili treću stranu da on postupi ili da se suzdrži od postupanja u skladu sa svojom dužnošću ili u vršenju svojih funkcija na način koji šteti ili bi mogao štetiti finansijskim interesima Unije.

‘Pasivna korupcija’ označava namjernu radnju javnog funkcionera, koji, direktno ili putem posrednika, traži ili prima privilegije bilo koje vrste, za sebe ili treću stranu, ili prihvata obećanje takve privilegije, da djeluje ili se suzdrži od djelovanja u skladu sa njegovom dužnošću ili tokom vršenja svojih funkcija, na način koji šteti ili će vjerovatno štetiti finansijskim interesima Unije.

‘Sukob interesa’, u skladu sa članom 61 Finansijske uredbe EU, znači da je nepristrasno i objektivno vršenje funkcija lica uključenog u sprovođenje finansijske podrške u okviru ovog Instrumenta ugroženo zbog uključivanja porodice, emocionalnog života, političkog ili nacionalnog afiniteta, ekonomskog interesa ili bilo kog drugog direktnog ili indirektnog ličnog interesa. Sukob interesa obuhvata situacije koje se mogu objektivno tumačiti kao sukob interesa.

‘Primarni administrativni ili sudski nalaz’ označava prvu pisanu procjenu od strane nadležnog organa, bilo da je u pitanju administrativni ili sudski, koja je na osnovu konkretnih činjenica zaključuje da je počinjena neregularnost. Ovim se ne dovodi u pitanje mogućnost da će naknadno biti potrebno revidirati ili povući ovaj zaključak, kao rezultat dešavanja tokom administrativnog ili sudskog postupka.

Definicije navedene u ovom članu ne tumače se kao uvođenje novih oblika krivičnih djela u Krivični zakonik Korisnika ili kao izmjene istog.

Član 3

Bliži način i sistem upravljanja finansijskom podrškom Evropske unije u okviru Instrumenta iz člana 1 ovog zakona propisuje Vlada, posebnim propisom na predlog organa uprave zaduženog za oblast finansija.

Član 4

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore- Međunarodni ugovori“.

O B R A Z L O Ž E N J E

I USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje Okvirnog Sporazuma između Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore i Evropske komisije o pravilima za sprovođenje finansijske pomoći Unije Crnoj Gori u okviru instrumenta pretpristupne podrške (IPA III), sadržan je u odredbi člana 82 stav 1 tač. 2 i 17 Ustava Crne Gore i Amandmana IV stav 1 na Ustav Crne Gore, kojima je propisano da Skupština Crne Gore potvrđuje međunarodne ugovore.

II OCJENA STANJA ODNOSA SA EVROPSKOM KOMISIJOM

Odnos Crne Gore s Evropskom komisijom (EK) ključan je u procesu integracije zemlje u Evropsku uniju (EU). Ocjena stanja ovih odnosa zavisi od nekoliko faktora, uključujući napredak u ispunjavanju reformskih ciljeva, političku situaciju u zemlji i implementaciju preporuka EK. Crna Gora je otvorila svih 33 pregovaračka poglavlja i privremeno zatvorila 6 poglavlja. Međutim, u posljednjim izvještajima EK-a često se ističu izazovi u ključnim oblastima kao što su vladavina prava gdje je potreban veći napredak u reformi pravosuđa, borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala. I pored toga, Crna Gora je ostvarila napredak u oblastima poput ekonomskih reformi i harmonizacije zakonodavstva s pravnom tekovinom EU. Crna Gora se i dalje smatra liderom u procesu pristupanja EU među zemljama Zapadnog Balkana. Međutim, da bi zadržala ovu poziciju, mora pokazati odlučnost u provođenju reformi i očuvanju evropskog puta. Odnos Crne Gore s Evropskom komisijom može se opisati kao partnerstvo sa značajnim potencijalom, ali i izazovima. Ključ uspjeha leži u političkoj stabilnosti, sprovođenju reformi i jačanju vladavine prava. Evropska komisija ostaje glavni podržavalac integracija, ali i strogi procjenjivač napretka.

III RAZLOZI ZBOG KOJIH SE PREDLAŽE ZAKLJUČIVANJE UGOVORA

Zaključivanje Sporazuma o pristupanju instrumentu između Evropske unije i Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast, preduslov je za korišćenje sredstava iz Plana rasta, odnosno Reformske agende 2024-2027. Reformska agenda Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast u okviru Plana rasta EU za Zapadni Balkan je ključni dokument koji ima za cilj ubrzanje ekonomske konvergencije Crne Gore prema prosjeku Evropske unije i sprovođenje neophodnih reformi kako bi se ubrzala integracija u EU. Evropska komisija (EK) je usvojila novi Plan rasta 8. novembra 2023. godine, sa projekcijom da će reforme i finansijska podrška EU imati pozitivan efekat na ekonomski rast država kandidata. Plan predviđa kombinaciju bespovratnih sredstava i povoljnih kredita u ukupnom iznosu od 6 milijardi eura za period 2024-2027, pri čemu je za Crnu Goru alocirano 383,5 miliona eura, od čega 110 miliona eura čine bespovratna sredstva, a 273,5 miliona eura povoljni krediti.

Od ukupnog iznosa podrške planirano je da 178,5 miliona eura bude dodijeljeno u vidu budžetske podrške, dok će preostalih 205 miliona eura biti dodijeljeno za finansiranje infrastrukturnih projekata i implementirana kroz mehanizam Zapadnobalkanskog investicionog okvira (ZIO). Shodno programskim dokumentima, planirana je dodijela sredstava u šest polugodišnjih tranši podrške, u zavisnosti od stepena realizacije planiranih reformi. Sredstva koja će biti dostupna Crnoj Gori uslovljena su uspješnom implementacijom reformskih mjera definisanih u Reformskoj agendi, zbog čega je ovaj dokument važan za ekonomski i politički razvoj Crne Gore, kao i za ubrzanje evrooske integracije.

Kako bi se unaprijedila saradnja između Evropske unije i Crne Gore u okviru reformskog procesa i podržao proces postepenog usklađivanja sa pravnom tekovinom Unije, uključujući političke i ekonomske standarde, potrebno je utvrditi pravila i procedure koje će omogućiti sprovođenje aktivnosti predviđenih Uredbom (EU) 2024/1449. Ove aktivnosti su ključne za ubrzanje integracionih procesa i jačanje socio-ekonomskog razvoja Crne Gore.

Potpisivanjem Sporazuma preciznije se definišu pravila i procedura za sprovođenje aktivnosti predviđenih Reformskom agendom, kao ključnim dokumentom za korišćenje Instrumenta za reforme i rast. Usklađivanjem s politikama i standardima Unije, Crna Gora će biti u mogućnosti da ubrza integracione procese i doprinese socio-ekonomskoj konvergenciji sa Evropskom unijom.

Ovim Sporazumom postavljaju se mehanizmi za efikasno korišćenje finansijske pomoći, uključujući upravljanje, kontrolu, monitoring i evaluaciju sredstava. Pored toga, Sporazum obuhvata mjere za sprječavanje nepravilnosti, korupcije i sukoba interesa, kroz postavljanje jasnih pravila i odgovornosti za korišćenje finansijskih sredstava čime se osigurava transparentnost i odgovornost u upravljanju javnim finansijama. Kroz ove mehanizme jača se povjerenje između strana i osigurava postizanje planiranih rezultata.

Potpisivanjem i implementacijom ovog Sporazuma Crna Gora potvrđuje svoju posvećenost reformskom procesu, ispunjavanju obaveza iz pristupnog procesa i ostvarivanju strateškog cilja punopravnog članstva u Evropskoj uniji. Sporazum predstavlja značajan korak naprijed u obezbjeđivanju sredstava potrebnih za sprovođenje ključnih reformi i infrastrukturnih projekata, čime se podstiče dugoročni ekonomski razvoj i unapređuje kvalitet života građana.

IV OSNOVNA PITANJA O KOJIMA ĆE SE VODITI PREGOVORI, ODNOSNO BITNI ELEMENTI KOJE SPORAZUM SADRŽI

Sporazumom se definiše pravni osnov za sprovođenje Sporazuma o pristupanju instrumentu između Evropske Unije i Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast.

U skladu sa članom 11 Regulative (EU) 2024/1449, Reformska agenda za vrijeme trajanja Instrumenta omogućava sveobuhvatan okvir za postizanje ciljeva Instrumenta, a koja je zasnovana na dijelu strukturnih reformi najnovijeg Programa ekonomskih reformi i povezanim Smjernicama zajedničke politike koje su dogovorene tokom Ekonomskog i finansijskog dijaloga u maju 2023. godine, strategiji rasta, ukoliko je primjenjiva, okviru politike proširenja, kao i Ekonomsko-investicionom planu za Zapadni Balkan. Reformska agenda takođe utvrđuje oblasti ulaganja.

Sporazum sadrži sljedeća poglavlja:

I OPŠTE ODREDBE, kojim je definisano tumačenje i definicije, predmet i područje primjene, opšti principi za podršku Unije, restriktivne mjere EU, kao i uloga nacionalnog koordinатора;

II PRAVILA ZA SPROVOĐENJE, kojim su određeni preduslovi, opšti uslovi i uslovi plaćanja za podršku Unije;

III POREZI I PRIHVATLJIVOST, kojim se definišu porezi, dažbine, naknade i pravila o prihvatljivosti;

IV ZAŠTITA FINANSIJSKIH INTERESA UNIJE, kojim su definisani sistemi unutrašnje

kontrole i obaveze suzbijanja neodgovarajućeg upravljanja sredstvima, koordinaciona služba za borbu protiv prevare, struktura za borbu protiv prevare u EU, prava institucija, tijela, kancelarija i agencija Unije za praćenje sprovođenja Instrumenta, istragu i dobijanje pristupa,

V OSLOBAĐANJE SREDSTAVA, POVRATAK I IZVRŠENJE, kojim su obuhvaćena pravila predfinansiranja, pravila o oslobađanju sredstava, raspodjela isplata, isplata podrške kroz zajam, pravila o zadržavanju, smanjenju i preraspodjeli sredstava prije oslobađanja sredstava, smanjenju, povraćaju i sprovođenju nakon oslobađanja sredstava, bespovratne podrške i zajmu koji su kanalisani kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir;

VI TRANSPARENTNOST, ZAŠTITA PODATAKA I VIDLJIVOST, kojim se uređuju prikupljanje podataka i transparentnost, zaštita podataka, vidljivost i čuvanje dokumenata.

VII PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA, kojim se definišu opšti uslovi izvještavanja za korisnike, jezik i informacije u kontekstu ex-post evaluacija Instrumenta za reformu i rast od strane Komisije;

VIII ZAVRŠNE ODREDBE koje definišu stupanje na snagu, izmjene i dopune, suspenzija i raskid Sporazuma, kao i komunikacija i rezmjena informacija.

V PROCJENA POTREBNIH FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA IZVRŠAVANJE SPORAZUMA

U skladu sa Odlukom Komisije o sprovođenju C(2024)7375 od 23. oktobra 2024. godine, kojom se odobrava Reformska agenda za korisnika, Unija stavlja na raspolaganje ukupan finansijski doprinos do 110,058,055.15 eura kao bespovratnu podršku i ukupan finansijski doprinos do 274,436,161.85 eura kao podršku u vidu zajma, koja će se otpustiti nakon što Korisnik dobije pozitivnu ocjenu o zadovoljavajućoj ispunjenosti uslova plaćanja, koji su definisani u Reformskoj agendi. Ovaj iznos može biti izmijenjen i dopunjen u skladu sa uslovima definisanim u članu 17 Sporazuma. U skladu sa gore navedenim, u ovom momentu nije moguće precizno definisati iznos neophodnih finansijska sredstva iz budžeta Crne Gore za ispunjavanje koraka definisanih kroz Reformsku agendu.

VI IZMJENA VAŽEĆIH ILI DONOŠENJE NOVIH PROPISA

Zaključivanjem navedenog međunarodnog Sporazuma o pristupanju Instrumentu između Evropske Unije koju predstavlja Evropska komisija i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o posebnim aranžmanima za sprovođenje podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za reforme i rast zahtijeva pripremu Zakona o potvrđivanju i usvajanje relevantnih podzakonskih akata. U smislu donošenja novog zakona, donošenje ovog zakona ne nameće dodatnu potrebu usaglašavanja unutrašnjih pravnih propisa.

VII RAZLOZI HITNOSTI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO SKRAĆENOM POSTUPKU

Ne postoje razlozi za donošenje ovog zakona po skraćenom postupku.